ΕΤΟΣ Β΄ ΙΟΥΛΙΟΣ 1921 ΤΕΥΧΟΣ Α΄ ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΑΧ. 2

ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ

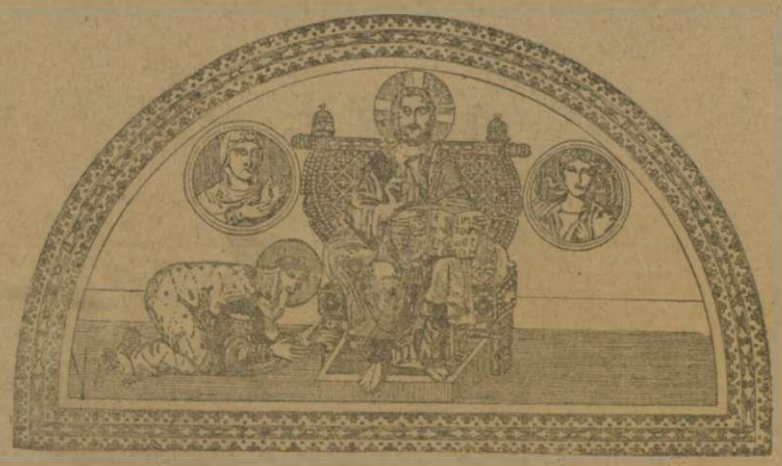

Ψηφιδωτὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας

ΑΝΤΗ
MONTHL
PROPRIETOR AND MANAGER

ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΟΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΤΟΣ Β'.

Φιλολογία, φιλοσοφία, ἐπιστήμη, τέχνη, κοινιολογία, κριτική, τεχνοκριτική.—Συνδρομὴ ἐτησία ἐσωτερικοῦ. Δραχ. 25, Ἐξωτερικοῦ Δραχ. 40 Ἑξάμηνος: Ἐσωτερικοῦ Δραχ. 15, Ἐξωτερικοῦ Δραχ. 25. —Διὰ Δήμους, Κοινοτήτας, Πρεσβείας, Προξενεῖα καὶ Τραπέζας, ἐτησία συνδρομὴ Δραχ. 50.—Διὰ τοὺς λειτουργοὺς τῆς Μέσης καὶ Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως Δραχ. 15.—Αἱ συνδρομαὶ ἀπαραβάτως προπληρωτέαι καὶ ἐμβάζονται ἐπ' ὀνόματι τῆς Διευθύνσεως.—Γραφεῖα: Κολοκοτρώνη 62.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ε. ΤΖΙΑΘΑΣ

ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ
ΜΑΓΑΣΙΝΕ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΤΖΙΑΘΑ

ΘΡΙΑΜΒΙΚΟ

Φουσκώνει ἡ μάχη, πέλαγος ὀργῆς· καὶ τὸ κανόνι
βροντᾷ τοῦ Γένους τὴ φωνὴ καὶ τὴ φοβέρα ἀπλώνει.
Μιὰ Δευτεριὰ ἀναστήσανε οἱ ἀντίλαλοι ἀπ' τὰ δάση.
Ἄνοιξε, λόγχη ἑλληνική, τὸ δρόμο νὰ περάσῃ.

Μὲ τ' ἄλογο, ποὺ ἀράθυμο τεντώνει ὀρθὰ τ' αὐτιά του,
σὰν ἀστραπὴ ὁ Χρυσαϊτὸς γοργοπετᾷ ἐκεῖ κάτου.
Ὁ Βασιλιᾶς... Καὶ πίσω του νὰ ἡ Νίκη ἡ ξελογιάστρα.
Κι' ὅθε κι' οἱ δυὸ διαβαίνουνε, πέφτουν σωρὸς τὰ κάστρα.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ & ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ : **ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ε. ΤΖΙΑΘΑΣ**

ΕΤΟΣ Β'	ΑΘΗΝΑΙ Ἰούλιος 1921	ΤΕΥΧΟΣ 1ον
ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ Ἐτησία Ἐσωτερικοῦ ..... Δρ. 25 » Ἐξωτερικοῦ ..... » 40 Ἑξάμηνος Ἐσωτερικοῦ ..... » 15 » Ἐξωτερικοῦ ..... » 25	Ἀγγελίαι ἐφ' ἅπαξ Δρ. 1.40 ὁ στοῖχος διαρκεῖς » 1.— Δι' ἔγγραφὰς συνδρομητῶν καὶ ἀγγελίας ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς ἀπευθυντέον : Ὁδὸς Σταδίου 59	Ο. ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ καὶ τῷ Ἐξωτερικῷ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ ἢ νὰ δημοσιεύσωσι ἀγγελίας ὡς καὶ διὰ πᾶν πρὸς δημοσίευσιν χειρόγραφον, πρέπει νὰ ἀπευθύνωνται ὡς ἑξῆς : **Διεύθυνσιν «ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ».** Κολοκοτρώνη 62 — Ἀθήνας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς

Σ. Σπεράντζα Θριαμβικό.

Δ. Τ. Ἀδύνατος ἡ πλήρης ἰσότης.

Σ. Μαρκέλλου «Ὁ Ἄλλος», μετάφρασις ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ.

Φώτου Γιοφύλλη. Μυκωνιάτικα.

Δ. Βουτυρᾶ. Οἱ ἀπόγονοι.

Ἀνατολὴ Φράγκ. Ὁ κόκκινος κρῖνος μετάφρασις *Ι.Κ.*

Μ. Μαλακάση. Ἐλεγεῖον.

Σ Σπαταλᾶ. Carmen Seculare.

Μ. Φιλήντα. Ἡμερολόγιο.

H. Taine. Οἱ Νέοι τοῦ Πλάτωνος.

Γ. Ἰωακείμ. Ὁ φιλόσοφος ποιητὴς Δ. Παπαρηγόπουλος.

Τυμφρηστοῦ Κριτικὰ σημειώματα.

Διάφορα.

ΑΔΥΝΑΤΟΣ Η ΠΛΗΡΗΣ ΙΣΟΤΗΣ

Τεραστία ζύμωσις τελεῖται μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ὅπου ἡ ἐπαναστατημένη Ρωσσία διὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς Λενὶν ἐξέπεψεν ἀνὰ τὸν κόσμον ἰὸν νέαν ζωὴν καὶ τὸν νέον τρόπον τῆς διοικήσεως τῶν λαῶν. Οἱ λαοὶ τὸν νέον τρόπον τῆς διοικήσεως τῶν λαῶν. Οἱ λαοὶ ἀποκαμωμένοι ἐκ τοῦ τεραστίου καὶ πανολεθρίου πολέμου ἤρχισαν νὰ διερωτῶνται, ἐὰν εἶναι δυνατὸν διὰ τοῦ νέου συστήματος τὸ ὁποῖον ὑποδεικνύει ὁ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς πατρίδος του κυβερνῶν διανοούμενος ἐπαναστάτης, νὰ καλυτερεύσῃ, πραγματικῶς ἢ κατάσασίς των. Γνῶμαι καὶ ἰδέαι πολλῶν διανοουμένων ρίπτονται ὡς φάροι μέσῳ τῶν τρικυμιζομένων λαῶν, ἀλλ' εἰς οὐδὲν αὗται ὠφελοῦσιν.

Ἡ κατάστασις ἀντὶ νὰ δείξῃ σημεῖα βελτιώσεως, τείνει νὰ μεταβάλῃ τὴν ζωὴν εἰς μίαν ἀφόρητον συμφοράν.

Ἡ φιλολογία τὴν ὁποίαν κάμνουσιν οἱ διάφοροι ψευτοδιανοούμενοι εἰς βάρος τῆς τραγικῆς καταστάσεως τῶν λαῶν χειροτερεύει τὴν κατάστασιν, τὰ δέ γνωστὰ μέχρι σήμερον ἀποτελέσματα, τοῦ Λενινικοῦ συστήματος, ἀτινα τόσον ζωφερὰ ζωγραφίζει διὰ τοῦ ἀσυμμάτου ὁ συμπαθὴς συγγραφεὺς Γκόρκυ, περιφέρουν τὸν τρόμον καὶ τὴν ἀπογοήτευσιν εἰς τὸν κόσμον.

Ὥστε λοιπὸν ἀπέτυχεν τὸ ὡραῖον πρόγραμμα τοῦ Λενίν ;

Κατέστη ἀδύνατος ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ὡραίων του ἀρχῶν ;

Δὲν εἶναι, δυνατὴ λοιπὸν ἡ πλήρης ἰσότης ἣν ἐπηγγέλθη ὁ νέος Μεσσίας εἰς τοὺς ρωσσικοὺς Λαούς;

Ἂς ἴδωμεν διὰ ποίου τρόπου ἐπεζήτησεν ὁ μοιραῖος αὐτὸς ἄνθρωπος νὰ βελτιώσῃ τὴν τύχην τῶν συμπατριωτῶν του.

Ἰδοὺ μία προκήρυξίς του πρὸς τὸν Ρωσσικὸν λαόν :

1ον Δὲν ὑπάρχει νόμος καὶ θρησκεία.

2ον Σὺ εἶσαι ὁ νόμος. Ὁ Θεὸς ἀπέθανεν.

3ον Ἡ τοῦ γείτονός σου ἰδιοκτησία εἶναι ἰδική σου.

4ον Σὺ δημιουργεῖς τὰς κυβερνήσεις καὶ τὰ ἔθνη. Σὺ εἶσαι ὁ δημιουργὸς τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἰδιοκτησίας τῶν ἀριστοκρατῶν.

5ον. Ἀνάλαβε ταῦτα διὰ τῆς βίας καὶ τοῦ ἐγκλήματος. Σοῦ ἐκλάπησαν—εἶναι ἰδικά σου.

6ον. Δὲν ὑπάρχει καμμία ἐπίσημος ἐξουσία. Σὺ εἶσαι ὁ δημιουργὸς τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς δυνάμεως.

7ον. Σὺ εἶσαι τὸ πᾶν.

8ον. Οἱ αὐτοκράτορες, οἱ βασιλεῖς καὶ αἱ κυβερνήσεις εἶναι οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ἐγκληματίαι, ὧν ἡ θέσις εἶναι ἐν ταῖς φυλακαῖς καὶ οὐχὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

9ον. Ἂς χύσωμεν τοὺς στρατιωτικοὺς ἀνδριάντας τῶν ἱστορικῶν ἐγκληματιῶν. Ἂς ποιήσωμεν τὸ ἐκεῖθεν μέταλλον καὶ ἂς ἀγοράσωμεν διὰ τῆς τιμῆς του τρόφιμα διὰ τοὺς πειναλέους ἀδελφούς μας.

10ον. Ἂς μετατρέψωμεν τὰ κοιμητήριά μας εἰς ἀνοικτοὺς κήπους χάριν τῆς ὑγείας τοῦ λαοῦ μας.

11ον Ἂς χρησιμοποιήσωμεν τὰς ἐκκλησίας καὶ τοὺς πύργους ὡς κατοικίας διὰ τοὺς ἀστέγους,

12ον. Ἡ θρησκεία εἶνε κερδοσκοπία προσκειμένη τῷ μιλιταρισμῷ. Εἰς ἀμφοτέρους τοὺς κλάδους τούτου ἐξησκήθη ἐπὶ αἰῶνας ἡ ὑποκρισία.

13ον. Ὁ πλοῦτος τῶν πλουτοκρατῶν θὰ διανεμηθῇ μεταξὺ ὑμῶν, ἡ δὲ μέλλουσα ἀνθρωπότης θὰ εἶναι Ἀνθρωπότης Ἐργατική, ὅπου οὐδεὶς θὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ ἀθροίζῃ τὸν πλοῦτον τοῦ λαοῦ καὶ νὰ ἐξανδραποδίζῃ τὰς Ἐργατικὰς τάξεις.

14ον. Ἡ Ἐπιστήμη θὰ εἶναι μεθ' ὑμῶν· αὕτη εἶναι ἡ κλεὶς, ὁ μελλοντικὸς πολιτισμὸς τοῦ Ἀνθρωπίνου γένους.

Ἰδοὺ λοιπὸν διὰ ποίων μέσων ἐπεζήτησεν νὰ βελτιώσῃ τὴν κατάστασιν τῶν λαῶν ὁ ἀριλοσόφητος καὶ ἀνεπιστήμων αὐτὸς ἄνθρωπος. Προέτρεψε δια τῆς προκηρύξεώς του τοὺς ὑπερπεντακοσίους λαοὺς τῆς ἀχανοῦς χώρας του νὰ καταρρίψουν τὸ οἰκοδόμημα τὸ ὁποῖον ἐδημιούργησεν ἡ φυσικὴ ἐξέλιξις τῆς ἀνθρωπότητος, διὰ νὰ δημιουργήσουν τί ; διὰ νὰ ταφῶσιν ἴσως ὑπὸ τὰ ἐρείπια αὐτοῦ καὶ τίποτε πλέον. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ ἐγκληματικὴ ἀδιαφορία τῶν κρατούντων τὰς τύχας τῶν λαῶν κατέστησαν τοσοῦτον ἀρδρὸν τὴν ζωήν, ὥστε νὰ δημιουργηθῇ μία τόσον οἰκτρὰ κατάστασις ὥστε ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ παραζήλῃ του νὰ ζητῇ τὴν αἰτίαν τῆς καταστάσεως καὶ μὲ μῖσος ἄσπονδον νὰ ἐπιζητῇ τὴν τιμωρίαν τῶν ὑπευθύνων.

Ἀλλ' ἔρωτὰ κάθε ἄνθρωπον ὀλίγον ἔντιμον—διότι πολὺ εἶναι ἀδύνατον, τὴν σκέψιν. Ὑπάρχουν ὡρισμένοι ὑπεύθυνοι ; Καὶ ἐὰν ἀναζητοῦντες ἀνεύρωμεν τοιούτους εἶναι αὐτοὶ καὶ μόνοι κύριοι τῆς καταστάσεως αὐτῆς ; Ἢ καὶ ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι ὑπεύθυνοι εἶναι ὡρισμένοι αὐτοκράτορες καὶ βασιλεῖς ἤτοι κεφαλαιοκράται καὶ συλλήβωμεν αὐτούς, τιμωρήσωμεν αὐτοὺς καὶ ἐξανδραποδίσωμεν τὸ ἐλεεινὸν σύστημά τους καὶ καύσωμεν τὸ ἀπάνθρωπον κεφαλαοκρατικὸν δίκαιόν των, θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ προκύψῃ ἐκ τῆς ἐνεργείας αὐτῆς ἀγαθὸν ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος ; Θὰ καταστῇ δυνατὸν νὰ καθιερωθῇ μία κατάστασις ἰσότητος ; Πῶς ;

Ἡ Ἐπιστήμη μᾶς διδάσκει ὅτι τὰ πάντα ἐν τῇ φύσει εἶναι ἄνισα, φρικτὸς δὲ ἄγριος καὶ ἀπεγνωσμένος ἀγὼν διεξάγεται καὶ μεταξὺ ἀκόμη τοῦ κόσμου τῶν ἐντόμων καὶ τῶν φυτῶν. Ἐξηκριβωμένον δὲ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ὑπάρχει ὅτι ὅλοι οἱ ἀγῶνες αὐτοὶ στέφουσιν μόνον τοὺς ὑπερτεροῦντας εἴτε σωματικῶς εἴτε ψυχικῶς εἴτε διανοητικῶς.

Πῶς λοιπὸν ἡμεῖς θὰ καταστήσωμεν τοὺς πάντας ἴσους ; Δὲν φαίνεται, φίλοι ἀναγνῶσται, ὅτι ὁ λέγων καὶ ὑποσχόμενος τοιαύτην ἀνακαίνισιν τῶν πραγμάτων τῆς Ἀνθρωπότητος εἶναι ὄχι μόνον δημοκόπος, ἀλλὰ καὶ αἰσχρὸς ἐκμεταλλευτὴς τῆς δυστυχίας μας ; Ὁ Ζὰν Ζὰκ Ρουσσὼ ἅπαντῶν εἰς ἐρώτημα τεθὲν πρὸ ἐτῶν ὑπὸ τῆς ἀκαδημίας τοῦ Dison «Πόθεν ἡ ἀνισότης τῶν ἀνθρώπων μεταξὺ αὐτῶν καὶ ἂν αὕτη εἶναι κατὰ φυσικὸν νόμον» ἀπήντησε μὲ ἐντιμότητα σκέψεως. Ἀνέταμε δὲ καὶ ἐξερεύνησε τὴν αἰτίαν τῆς ἀνισότητος τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ ἀπάντησις τοῦ Ρουσσὼ περὶ ἀνισότητος δὲν ἐβραβεύθη ὑπὸ τῶν τότε ἀκαδημαϊκῶν διότι ὡς φαίνεται ἤρεσε περισσότερον τοῦ Ἀβὰ Ταὶπὲρ ὅστις κατώρθωσεν νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Ἐπιτροπῆς συστείλας καὶ διαστείλας ὅλας ἐκείνας τὰς διατάξεις τῆς συνειδήσεώς του αἵτινες ἠδύναντο ν' ἀντιμετωπίσωσι τὸν ὑπέροχον Ρουσσώ.

Πιθανὸν βέβαια τὸ δυσκολώτερον καὶ τὸ πλέον, ἄλυτον πρόβλημα νὰ εἶναι ἡ ἐξέτασις τῆς ἀνισότητος τοῦ Ἀνθρώπου.

Ἔχει ὑποστῆ ὁ ἄνθρωπος τόσας προσβολὰς καὶ τόσας διακυμάνσεις διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ὥστε νὰ μὴ δυνάμεθα νὰ ἐξετάσωμεν αὐτὸν καὶ νὰ ἀνεύρωμεν τὴν αἰτίαν τῆς ἀνισότητος ἥτις διέπει τὸ γένος μας.

Ὁ Ρουσσὼ ὅμως τοποθετεῖ θαυμαστοὺς τὰς σκέψεις του. Χωρίζει εἰς δύο εἴδη τὴν ἀνισότητα τῶν ἀνθρώπων. Τὴν μίαν δὲ ὀνομάζει φυσικὴν διότι ἐξ αἰτίας τῆς φύσεως συμβαίνει, κατὰ διαφορὰν δηλαδὴ τῆς ἡλικίας, τῆς ὑγείας, τῶν σωματικῶν δυνάμεων καὶ τῶν ποιοτήτων τοῦ νοῦ ἢ τῆς ψυχῆς. Τὴν δὲ ἠθικὴν ἢ πολιτικὴν ὡς ἀποτέλεσμα κοινῆς τινος συνθήκης. Ἡ συγκατάθεσις τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὴν ὑπεροχὴν δηλαδὴ ἄλλων πρὸς ἄλλους κατὰ τὴν ὁποίαν τινὲς εἶναι πλουσιώτεροι, ἐντιμότεροι, ἢ καὶ μέχρι τοῦ νὰ ἐξαναγκάζουν εἰς ὑποταγὴν ἐπικρατέστεροι, μὲ ἀκαταμάχητα δὲ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐρευνῶν τῆς ἐπιστήμης ἐπιχειρήματα εὑρίσκει πολὺ φυσικὴν τὴν ἀνισότητα τῶν ἀνθρώπων. Ὁ δὲ περίφημος συγγραφεὺς Hoppes μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὰ πρῶτά του ἔτη εὑρίσκετο εἰς κατάστασιν ἀλληλοσφαγῆς ὡργαμένη δὲ εἰς Κοινωνίας ὑπὸ δεσποτῶν κλπ.

Εἶναι λοιπὸν κάτι πολὺ φυσικὸν, φίλοι ἀναγνῶσται, ἡ ἀνισότης. Εἶμαι δὲ βέβαιος πῶς χωρὶς νὰ ἀνατρέξῃ τις εἰς τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Ρουσσὼ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιφανῶν ἐπιστημόνων, θὰ ἔχετε ἀντιληφθῆ μόνοι σας ἐκ τῆς ζωῆς σας ὅτι ἡ πλήρης ἰσότης εἶναι χίμαιρα. Τὴν ὑπόσχονται δὲ μόνον ὅσοι ἔχουν συμφέροντα. Δὲν ἔπεται βεβαίως μὲ τοῦτο ὅτι ἐπειδὴ οὕτως ἔδοξεν ἡ φύσις πρέπει νὰ ἐγκαταλείψωμεν εἰς τὸ δόγμα τοῦτο τὰς ἀπειραρίθμους ἐκείνας τάξεις, αἵτινες στενάζουσιν ὑπὸ τὸν βαρὺν ζυγὸν τῆς πενίας καὶ τῶν συμφορῶν. Ἀλλ' ἀντὶ νὰ εἴπωμεν εἰς αὐτοὺς ὅτι δὲν ὑπάρχει νόμος δὲν ὑπάρχει Θεὸς καὶ ὅτι θεὸς εἶσαι Σύ, καὶ ἁρπαξε διὰ τῆς βίας καὶ τοῦ ἐγκλήματος ὅτι ἔχει ὁ πλησίον σου, θὰ ἦτο προτιμότερον καὶ σκοπιμότερον καὶ πλέον ἐξυπηρετικὸν, ἐὰν ἐλέγαμεν εἰς αὐτοὺς τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐὰν εἰργαζόμεθα μὲ πραγματικὴν πίστιν διὰ νὰ βελτιώσωμεν τὴν ζωὴν αὐτῶν, Ἀντὶ νὰ ζητοῦμεν νὰ παραβιάσωμεν εἰς βάρος τῆς δυστυχίας τοῦ ἄλλου τὸν αἰώνιον νόμον τῆς ἐξελίξεως, θὰ ἦτο ἀπείρως σκόπιμον καὶ ἀπείρως ἐξυπηρετικὸν καὶ θὰ προελίμβανε τὴν καταστροφήν, ἐὰν τόσον πρὸς τοὺς κρατοῦντας ὅσον καὶ πρὸς τοὺς στενάζοντας λαοὺς ἐλέγομεν ὅτι ἡ ἐγκληματικὴ ἀδιαφορία καὶ ἡ ἀποστροφὴ αὐτῶν πρὸς μίαν ἐντιμον συνεργασίαν μεταξὺ κεφαλαίου καὶ ἐργασίας τῶν πρώτων, καὶ ἡ ἐλπὶς ἐπὶ τῶν φροῦδων ὀνείρων τῶν κουμουνιστικῶν ἀρ, ὧν τῶν δευτέρων παρασκευάζουσι φοβερὰς ὑπονόμους, αἵτινες μετ' ὀλίγον ἐκρηγνύόμεναι θέλουσι θάψῃ εἰς σωρὸν ἐρειπίων κάθε εὐγενῆ προσπάθειαν καὶ θέλουσι ἐξαφανίσῃ κάθε σημεῖον ζωῆς.

Ἀντὶ νὰ εἴπωμεν εἰς τοὺς λαοὺς ὅτι δὲν ὑπάρχουν νόμοι, ἂς εἴπωμεν εἰς αὐτοὺς ὅτι οἱ νόμοι εἶναι ἡ τελειοτέρα ἐκδήλωσις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος.

Ἀντὶ νὰ εἴπωμεν ὁ θεὸς ἀπέθανεν, ἂς εἴπωμεν εἰς αὐτοὺς ὅτι μία καὶ μόνη εἰς τὴν αἰωνιότητα τοῦ ἀπείρου ὑπάρχει κυρίαρχος δύναμις, ὁ Θεός, τὸ Ἄγνωστον πρὸς τὸ Ὁποῖον ἀνυφούμενος ὁ νοῦς μας καθίσταται γίγας.

Καὶ ἀντὶ νὰ εἴπωμεν εἰς τοὺς λαοὺς ὅτι ἡ τοῦ γείτονός σου ἰδιοκτησία εἶναι ἰδική σου, ἂς δώσωμεν εἰς αὐτοὺς γῆν ἀπὸ τὰς ἀπεράντους καὶ ἀδεσπότους γαίας καὶ ἂς μὴ τραυματίσωμεν καιρίως τὴν ὡραίαν καὶ εὐγενῆ προσπάθειαν καὶ φιλεργατικότητα τῶν ἴδῃ ἰδιοκτητῶν. Ἀντὶ νὰ στερήσωμεν τὸν πλοῦτον τῶν ἄλλων, ἂς εἴπωμεν εἰς αὐτοὺς νὰ ἐργασθῶσιν διὰ νὰ ἀποκτήσωσιν ἰδικόν των, δίδοντες εἰς αὐτοὺς τὰ μέσα διὰ τῆς βαρυτάτης φορολογίας τῶν μεγάλων περιουσιῶν, διὰ τῆς καλλιεργείας τῶν ἀπεράντων Γαιῶν, διὰ τῆς περιστολῆς τῶν ἐξοπλισμῶν κτλ.

Ἀντὶ νὰ λέγωμεν, ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἐξουσίαι, ἂς φροντίσωμεν νὰ ἐξυγιάνωμεν αὐτὰς ἐξυγιαίνοντες πρῶτον τοὺς ἑαυτούς μας, ὁδηγοῦντες αὐτοὺς πρὸς τὴν Γῆν καὶ ὄχι πρὸς τὴν μαρασμώδη ζωὴν τῶν μεγαλοπόλεων.

Δ. Τ.

D. LINDAU

Ο ΑΛΛΟΣ

ΔΡΑΜΑ
ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ 4

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ
Σ. ΜΑΡΚΕΛΛΟΥ

Πρόσωπα.

Χάλλερ, εἰσαγγελεύς.
Ἔμμα, ἀδελφή του.
Ἀρνόλδος, δικηγόρος.
Ἀγνή, ἀδελφή του.
Φελντερμάν, καθηγητὴς τῆς ἰατρικῆς.
Κλάϊνχεν, γραμματεὺς τοῦ Χάλλερ.
Βάτγκερτ, ἀστυνόμος.
Ἀμαλία Φρόμπεν.
Καρλόττα.
Κάρολος Ντίκερτ.
Ἀλβέρτος Σχρέτελ.
Γουλιέλμος Φινγκερίνγκ.
Ἔβαλ, ὑπηρέτης τοῦ Χάλλερ.
Ἐλίζα, καμαρτέρα.
Ὁ κάπηλος τῆς «Κουτσῆς Πάππιας».
Ἕνας χωροφύλακας.

Τόπος Βερολῖνον—Ἐποχὴ Σύγχρονος.

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

Μεγάλον δωμάτιον μὲ δύο γωνίας λοξάς.

Ἀριστερὰ ἐπὶ τοῦ λοξοῦ τοίχου θύρα, ἥτις φέρει καὶ τὴν ἔξοδον πρὸς τὸν δρόμον. Ἀπέναντι εἰς τὸν λοξὸν ἐπίσης τοῖχον θύρα τζαμένια καὶ ἐφοδιασμένη εἰς τὸ ἐξωτερικὸν μέρος της μὲ βολά, ἥτις φέρει εἰς τὸν κῆπον. Εἰς τὴν δεξιὰν πλευρὰν τοῦ δωματίου εὐρὺ παράθυρον μὲ στῦρ. Εἰς τὴν ἀριστερὰν πλησίον τῆς τζαμένιας πόρτας ἕνα γκουλάπι εἰς τὸν τοῖχον. Πλησίον εἰς αὐτὸ καὶ ἀκριβῶς εἰς τὸ μέσον τοῦ τοίχου ἕνα τζάκι, ἐπ' αὐτοῦ δὲ μεταξὺ δύο χαρακτηρίων ἕνα ὡρολόγιο.

Ἀριστερὰ πρὸς τὰ ἔμπροσθε μία θύρα, ἥτις φέρει εἰς τὰ ἄλλα διαμερίσματα τῆς οἰκίας. Εἰς τὸν τοῖχον τοῦ βάθους καὶ ἀγκεῖον καθ' ὅλον τὸ ὕψος αὐτοῦ βιβλιοθήκη, εἰς τῆς ὁποίας τὰ κάτω διαμερίσματα εἶνε γεμάτα δικογραφίας. Εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς βιβλιοθήκης μικρὰ καλλιτεχνήματα, προτομαί κλπ. Δεξιὰ πρὸς τὰ ἔμπροσθε ἕνα μεγάλο γραφεῖον καὶ ἐπάνω εἰς αὐτὸ βιβλία, δικογραφίαι κτλ. Πλησίον εἰς τὴν θύραν, ἥτις φέρει εἰς τὸν δρόμον, ἕνα ἄλλο μικρὸ γραφεῖον καὶ κάθισμα στὰ τρία γραφεῖα. Πρὸ τοῦ μεγάλου γραφείου μία ἀναπαυτική πολυθρόνα· Ἀριστερὰ πρὸς τὸ βάθος μεταξὺ τῆς θύρας τῆς φερούσης εἰς τὸν κῆπον καὶ τῆς βιβλιοθήκης, ἕνα παραβάν καὶ ὀπισθεν αὐτοῦ μίαν κρεμάστρα διὰ ρούχα ἀφανῆ εἰς τὸ κοινόν. Ἀπάνω εἰς τὸ μεγάλο ὄπως καὶ εἰς τὸ μικρὸ γραφεῖο λάμπες ἀναμμένες. Τὸ δωμάτιον εἶνε πολὺ φωτισμένον. Εἰς τὰ τζάκια ἡ φωτιὰ ἀναμμένη. Ἡ ζέστη διακόσμησις τοῦ δωματίου πλουσία καὶ εὐχάριστη.—Πραφεῖον πλουσίου ἐπιστήμονος.—

ΣΚΗΝΗ Α'.

Χάλλερ, (περιπατεῖ εἰς τὸ δωμάτιον). Κλάϊνχερ, (καθήμενος εἰς τὸ μικρὸν γραφεῖον γράφει).

Χάλλερ.—(ὑπαγορεύει). «Καὶ ποῦ θὰ μᾶς ὁδηγήσῃ αὐτὸ ἐπὶ τέλους ; Θὰ ὀδηγήσῃ ἀσφαλῶς εἰς τὸ νὰ παρεμβάλλῃ ὁ κάθε ἐγκληματίας εἰς κάθε σοβαρὸν ἔγκλημα τὸν ἰατρόν, ὅπως ἐκφύγῃ ἀπὸ τοὺς ὄνυχας τοῦ δικαστοῦ — εἰς τὸ νὰ ἀντιταχθῇ εἰς ἐπικίνδυνον βαθμὸν ἡ ἰατρικὴ πρὸς τὴν δικαιοσύνην. Πρέπει νὰ προσέξωμεν πολὺ εἰς τὰ ἐπικίνδυνα αὐτὰ σοφίσματα»... (διακόπτεται). Ὄχι, ὄχι. — γράψε καλλίτερα—«ἀπὸ τοιαῦτα σφαλερὰ δόγματα» (Βραχεῖα παύσις. Λαμβάνει θέσιν ὄπισθεν τῆς πολυθρόνας ἐφ' ἧς στηρίζων τὸ ἕνα χέρι του βαθηδὸν καὶ ἀφηρημένος ἐξακολουθεῖ καὶ ὑπαγορεύει εἰς τόνον ὑπηρικόν). Πλησιάζομεν μόνον τὴν εἰδικὴν συναίσθησιν, τὴν εὐθύνην τοῦ ἀτόμου διὰ τῆς παρανοήσεως ἐφαρμογῆς ἐν τῇ πράξει...» (διακόπτοντας) Πῶς εἶσαι;

Κλάϊνχ. — Κλονίζομεν τὴν συνείδησιν, τὴν εὐθύνην τοῦ ἀτόμου διὰ τῆς παρανοητικῆς ἐφαρμογῆς ἐν τῇ πράξει...

Χάλλερ. (τὸν διακόπτει) διὰ τῆς παρανοητικῆς ἐφαρμογῆς ἐν τῇ πράξει μιᾶς θεωρίας ἐλλιποῦς μὲν ἐστω, ἀλλὰ ἀμφισβητησίμου, ἀποχωρίσαμεν «ἐλευθερίαν βουλήσεως» ἐν τῇ διαδικασίᾳ ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατόν, (παρατηρῶν μίαν κίνησιν τοῦ Κλάϊνχεν). Μήπως δὲ βλέπετε καλά ;

Κλάϊνχεν. Βλέπω, κύριε εἰσαγγελεῦ, πολὺ καλά.

Χάλλερ. Δὲν φωτίζουν σήμερα καθόλου ἡ λάμπες· (κτυπᾷ τὸ κουδοῦνι).

Κλάϊνχεν. Μὰ βλέπω πολὺ καλά—φέγγει σὰν νὰ ἦτανε ἡμέρα.

Χάλλερ. Ἐγὼ βρίσκω πῶς εἶναι σκοτεινὰ ἐδῶ μέσα. Ἐκουρασθήκατε;

Κλάϊνχεν. Σᾶς τὸ ὁμολογῶ, κύριε εἰσαγγελεῦ, πῶς ἐργασθήκαμε πολὺ σήμερα. Κ' ἐγὼ δὲν ξέρω ἂν θὰ προφθάσω ν' ἀντιγράψω ὅλα τὰ στενογραφημένα.

Χάλλερ. Δὲν εἶναι ἀνάγκη καὶ νὰ βιασθῇς πολύ. Ἔχεις καιρὸ ὡς . . .

Κλάϊνχεν. Ὡς αὔριον, κύριε εἰσαγγελεῦ.

Χάλλερ. Γιατὶ ὡς αὔριον.

Κλάϊνχεν. (Ἐν τῷ μεταξὺ ἐγείρεται καὶ δεικνύων ἐκ σημειοματαρίου). Εἶναι σημειωμένο : Τετάρτη 15 Φεβρουαρίου : Διάλεξις εἰς τὸν Δικηγορικὸν Σύλλογον : «Περὶ τῆς μὴ ἐλευθέρας βουλήσεως εἰς τὸ ἔγκλημα». Σήμερα ἔχομεν δεκατέσσαρες.

Χάλλερ. Ἐλησμόνησα.—Ποῦ εἶναι χαμένος πάλιν αὐτὸς ὁ Ἔβαλ. (κτυᾷ πάλιν τὸ κουδοῦνι).

(Εἰσέρχεται ἀμέσως ὁ Ἔβαλ).

ΣΚΗΝΗ Β'.

Προηγούμενοι. Ἔβαλ.

Χάλλερ. Ποῦ ἦσουν τόση ὥρα ;

Ἔβαλ. Κάτω στὴν τραπεζαρία. Ἑτοίμαζα τὸ τραπέζι γιὰ τὸ τσάϊ. Ἔτρεξα ἀμέσως κύριε εἰσαγγελεῦ...

Χάλλερ Ἔπειτα ἀπὸ μισὴ ὥρα. Νὰ βάλῃς κεριὰ στὰ σαμτάμνια. Ἡ λάμπες εἶναι πάλιν κακοφασμένες. Δὲν μπορῶ νὰ ἐργασθῶ στὰ σκοτεινά.

Ἔβαλ. Αὐτὸ τὸ φῶς εἴχανε πάντοτε ἡ λάμπες. Περισσότερο φῶς ἀδύνατον νὰ δώσουν.

Χάλλερ (ἀνυπόμονος). Κάνε αὐτὸ ποὺ σοῦ λέω.

Ἔβαλ (μὴ δυνάμενος νὰ κρύψῃ ἐντελῶς τὴν δυσαρέσκειά του). Πολὺ καλά, κύριε εἰσαγγελεῦ· (παίρνει τὰ δυὸ ἀπὸ τὰ κηροπήγια τὰ εὑρισκόμενα ἀπάνω εἰς τὸ τζάκι καὶ ἐξέρχεται ὑψώνων μὲ ἀπορίαν τοὺς ὤμους).

Χάλλερ.—(Ὁρμώμενος— μὲ τόνον ἀνθρώπου ταραγμένου—). Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος μὲ κάνῃ νευρικό.

Κλάϊνχ. — Δὲν εἶνε καθόλου περίεργον ποὺ εἶσασθε τόσο νευρικός, κύριε εἰσαγγελεῦ. Ἐργαζόσασθε πάρα πολύ.

Χάλλερ. — (Φιλοφρόνως ὅπως πάντοτε πρὸς τὸν Κλάϊνχεν). Ναί ναί, τὸ παραδέχομαι. Ἂν εἶχον περάσῃ αὐτὲς ἡ καταραμένες ἐκλογές.

Κλάϊνχεν. Θὰ βρῆτε πάλιν κάτι ν' ἀσχοληθῆτε. Δὲν ἔχει τέλος γιὰ σᾶς.

Χάλλερ. Καὶ ὅμως... καὶ ὅμως... Θὰ συμμαζευθῶ. Περίμενα νὰ συμβουλευθῶ πρῶτον τοὺς γιατρούς. Πῆγες βέβαια νὰ νὰ πῆς στὸν κατακτητὴν Φαλντερμὰν ὅτι τὸν παρακαλῶ . . .

Κλάϊνχεν (καταπλήσσετε). Βέβαια, κύριε εἰσαγγελεῦ. Σᾶς εἶπα δὰ προτήτευα...

Χάλλερ. Ναί, ἀλήθεια. Θὰ ἔλθῃ στὰς 8 ; Δὲν εἶνε ἔτσι ;

Κλάϊνχ. Ὁ κύριος καθηγητὴς δὲν ἤτανε στὸ σπίτι τὸν εἶχαν προσκαλέσει σ' ἕνα ἰατρικὸ συμβούλιο. Παρακάλεσε λοιπὸν μόλις γυρίσῃ νά...

Χάλλερ. Δὲν εἶναι δὰ καμία ἀνάγκη, ἀγαπητέ μου Κλάϊνχεν, νὰ δείξῃς καὶ τόση βία. Λοιπὸν στὰς 8 ; Θὰ πληναιζουν τώρα (καὶ 1)2.

Κλάϊνχ. Πλησιάζουν ἡ δεκά-μιση.

Χάλλερ. Δεκά-μιση ; Τί λὲς Κλάϊνχεν ; Ἔπρεπε νὰ μοῦ τὸ ἔχεις πῆ. Θὰ εἶσαι πεθαμένος ἀπὸ τὴν πεῖνα. Ἐτελείωσαμεν λοιπὸν γιὰ σήμερα. (Ὁ Κλάϊνχεν ἐγείρεται καὶ τακτοποιεῖ τὰ χαρτιά του). Αὔριον νὰ μὴν ἔρθῃς πρὸ τῶν ἕνδεκα.

Κλάϊνχ. (διευθύνεται πρὸς τὸ παραβάν).

Χάλλερ. Θὰ περάσῃς ὅμως πρῶτα ἀπὸ τὴν τράπεζα νὰ ἐξαργυρώσῃς τὴν συναλλαγματικήν. Αὐτὰ εἶνε ὅλα τὰ μετρητὰ ποὺ ἔχω, (βάζει τὸ χέρι του εἰς τὴν τσέπην τοῦ πανταλονιοῦ του καὶ βγάζει ἀργυρὰ καὶ χρυσὰ νομίσματα ἀνακατωμένα, τὰ ὁποῖα μετρᾷ ταχέως). ἐξῆντα μάρκα...

Κλάϊνχ. (σταματᾷ). Πῆγα εἰς τὴν τράπεζα σήμερα τὸ πρωΐ καὶ εἰσέπραξα τὴς χίλιες μάρκες, ἐπλήρωσα τὸν λογαριασμὸ τετρακόσες μάρκες, καὶ μαζῆ μὲ τὴν ἐξώφλησιν τοῦ λογαριασμοῦ

πνούς. Στῆς τσέπες του γλυδιασμένα χαρτιὰ καὶ τὰ παρόμοια. Τὰ κουμπιὰ του ἄλλα νὰ λείπουν καὶ ἄλλα σὰν νὰ τὰ ἔχουν τραβήξῃ ἕτοιμα νὰ πέσουν. Μὲ λίγα λόγια, χωρὶς νὰ θέλω νὰ ἐνοχοποιήσω κανένα ὁρισμένο πρόσωπο σᾶς λέω μόνον ὅτι κάποιος ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου τὰ βάζει μὲς τὸ σακάκι μου. Χθὲς ἐσχισαν τὸ μανῆκι (δείχνει τὸ ξεσχισμένο μέρος τοῦ μανικιοῦ) ἔτσι ποὺ ντρεπόμουνα νὰ ἐρχασθῶ μπροστά σας σὲ τέτοια χάλια.

Χάλλερ. Περίεργον. Ποῖος ἄραγε τολμᾷ νὰ κάνῃ τέτοιά ἄνοστα ἀστεῖα; (μακρὰ σιγή). Τ' ἀφήνεις πάντα μέσα σ' αὐτὸ τὸ δωμάτιον αὐτὸ τὸ σακκάκι;

Κλάινχ. — Πάντοτε. Κάθε βράδυ, ὅταν φεύγω, τὸ κρεμμῶ πίσω ἀπ' ἐκεῖνο κεῖ τὸ παραβάν, (δείχνει τὸ παραβάν)· καὶ κάθε πρωΐ τὸ παίρνω πάλιν ἀπὸ 'κεῖ τὸ φορῶ.

Χάλλερ. Θὰ ἐξετάσω αὐτὴν τὴν ὑπόθεση. Κρέμασε τὸ σακκάκι σου μέσα σ' ἐκεῖνο ἐκεῖ τὸ ντουλάπι μαζὶ μὲ βοῦχα μου. Θὰ τὸ κλειδόσω γιὰ νὰ μὴν ξαναγίνῃ αὐτὴ ἡ ἀταξία.

Κλάινχ. (ἀνοίγει τὸ ντουλάπι καὶ κρεμμᾷ μέσα σ' αὐτὸ τὸ σακκάκι του)' Εὐχαριστῶ, κύριε Εἰσαγγελεῦ.

Χάλλερ. (κατ' ἰδίαν). Ὁ ὑπηρέτης μόνο μπορεῖ νὰ τὸ κάνει. Αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος ἔξω ἀπὸ μένα καὶ τὴν ἀδελφή μου ποῦ μπαίνουν σ' αὐτὸ τὸ δωμάτιον.

Κλάινχ. (ἀφοῦ ἐπῆρε τὸ καπέλο του). Δὲν ἔχομεν τίποτε ἄλλο ἐπεῖγον καὶ αὔριο τὸ πρωΐ :

Χάλλερ, "Οχι, εὐχαριστῶ Κλάϊνχεν.

Κλάινχ, Τότε καλὴν νύκτα, κύριε Εἰσαγγελεῦ

Χάλλερ, Καλὴν νύκτα, ἀγαπητὲ Κλάϊνχεν.

('Ο Κλάϊνχεν φεύγει).

ΣΚΗΝΗ Δ'

Χάλλερ, ἔπειτα 'Εβαλ

Χάλλερ. Δὲν μπορεῖ νὰ εἶνε ἄλλος. 'Αργεῖ ἐπίτηδες γιὰ νὰ μὴ βρεθῇ πάλιν μπροστὰ στὸν Κλάϊνχεν.

"Εβαλ (εἰσέρχεται κρατῶν τὰ κηροπηγεῖα μὲ ἀναμμένα κηρία, τὰ ὁποῖα τοποθετεῖ ἀπάνω εἰς τὸ τζάκι).

Χάλλερ. 'Επὶ τέλους. Τί ἔκανες τόση ὥρα ;

'Εβαλ. 'Εκαθάρισα τὰ σαμπτάνια καὶ ἔβαλα τὰ κεριά...

Χάλλερ. 'Εκαθάρισες τὰ σαμπτάνια. Μὰ πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε καθαρά.

"Εβαλ. Μὰ ἀφοῦ δὲν τὰ μεταχειρισθήκαμε τόσον καιρό...

Χάλλερ. 'Εχεις γιὰ ὅλα πάντοτε μιὰ δικαιολόγησι πρόχειρη.

"Εβαλ. Μὰ δὲν ξέρω πειὰ τί πρέπει νὰ κάνω. Εἶναι λίγος καιρὸς ποὺ ὁ κύριος Εἰσαγγελεὺς ἔγινε ἀνυπόμονος καὶ ὀξύθυμος,

Χάλλερ.—Δὲν σοῦ ἐξήτησα κανένα πιστοποιητικό. Συμβαίνουν μερικὰ πράγματα μέσα στὸ σπίτι μου, τὰ ὁποῖα δὲν μοῦ ἀρέσουν καθόλου.

"Εβαλ. — Δὲν ξέρω τί θέλει νὰ πῇ μ' αὐτὸ ὁ κ. Εἰσαγγελεύς

Χάλλερ.—Μπαίνει ἐδῶ μέσα ἐκτὸς ἀπὸ ἐσένα ἄλλος ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας;

(Εἰσέρχονται ἡ 'Αγνή, ἡ 'Αρνόλδιη, καὶ ἡ "Εμμα ἀπὸ τὴν δεξιὰ πρὸς τὸ βάθος θύραν. 'Επιστρέφουν ἀπὸ τὸ θέατρον· ἡ 'Αγνὴ καὶ ἡ "Εμμα φοροῦν ἀκόμη τὰ ἐπανωφόριά τους).

Χάλλερ. (διευθύνεται πρὸς συνάντησιν τους καὶ τὰς χαιρετᾷ φιλοφρόνως). 'Α ! δεσποινίς 'Αγνή - δεσποινὶς 'Αρνόλδη—αὐτὸ μὲ εὐχαριστεῖ πολύ.

('Ακολουθεῖ)

ΔΗΛΩΣΙΣ

Συνεχίζοντες, δεύτερον ἔτος αὐτό, τὴν ἔκδοσιν τῆς «Ἀνθρωπότητος» παρακαλοῦμεν τοὺς κ. κ. συνδρομητὰς ὅσοι θέλουν νὰ λαμβάνουν καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὸ περιοδικὸν νὰ δηλώσουν αὐτὸ πρὸς ἡμᾶς ἐγκαίρως.

Πρὸς τούτοις παρακαλοῦμεν τοὺς κ. κ. συνδρομητὰς τοῦ παρελθόντος ἔτους ὅσοι δὲν μᾶς ἔμβασαν ἀκόμη τὴν συνδρομήν των νὰ σπεύσουν νὰ ἐκτελέσουν τὴν μικρὰν των ταύτην πρὸς τὸ περιοδικόν μας ὑποχρέωσιν, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψει ὅτι πρέπει νὰ μᾶς βοηθήσουν νὰ ἐκπληρώσωμεν καὶ ἡμεῖς εὐόρκως τὰς ὑποχρεώσεις τὰς ὁποίας ἔχομεν πρὸς αὐτούς.

'Εν 'Αθήναις, 'Οδὸς Κολοκοτρώνη, 62.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

ΤΖΟΝ ΚΗΤΣ

(Εἰδησεογραφικὸ σημείωμα).

'Ο Τζὸν Κήτς ἐγεννήθηκε τὴν 31 'Οχτώβρη 1795 στὸ Φάϊσμπουρυ. Σὲ ἡλικία 12 χρονῶν ἔχασε τὴ μητέρα του. Τὸ 1817, ἡλικίας 22 χρονῶν ἐξέδωκε τὸν πρῶτο τόμο μὲ ποιήματά του. "Επειτα ἐξέδωκε σειρὰ ἀπὸ ἔργα του. Τὸ 1820 ἐδημοσίευσε τὴν περίφημή «'Ωδὴ σὲ μιὰ 'Ελληνικὴ 'Τρία». Τὴς 23 Φλεβάρη 1821 ἐπέθανε, κ' ἐτάφη τὴν 26.

Τὰ ἔργα του.

Τὰ ποιητικὰ ἔργα του Τζὸν Κήτς εἶναι τ' ἀκόλουθα :

1) *Ποιήματα (ποὺ βγήκανε τὸ 1817)* : 'Αφιέρωση στὸν ἐντιμότατο Λαΐ Χοῦν.— «'Εστάθηκα στὰ δάχτυλα τῶν πυδιῶν ἀπάνω σ'ἕνα μικρὸ λόφο...» — Δείγμα ἀπὸ μιὰ εἰσαγωγὴ ἑνὸς ποιήματος.—Καλίδωρος (ἀπόσπασμα).—Σὲ μερικὲς Κυρίες. — Σὰν ἔλαβα ἕνα περίεργο ὀστρακο καὶ ἕνα ἀντίτυπο ἀπὸ Στίχους, ἀπὸ τὶς ὶδιες Κυρίες.—Εἰς****.—'Ελπίδα.—Μίμηση τοῦ Σπένσερ. — «Γυναῖκα ! ὅταν...». — 'Επισστολές : Στὸ Γ. Φ. Μάθιου. Στὸν ἀδερφό μου Γιώργη, Στὸν Κ. Κ. Κλάη.—17 Σονέτα.—"Ημνος καὶ Ποίηση.

2) *'Ενδυμίων* σὲ 4 βιβλία.

3) *Λαμία, 'Ισαβέλλα κ.λ.π. (ποὺ βγήκανε τὸ 1820)* : Λαμία (σὲ 2 μέρη). — 'Ισαβέλλα ἢ τὸ ἀγγειὸ τοῦ Βασίλη (Μιὰ ἱστορία τοῦ Μπωκάκιο) —'Η παραμονὴ τῆς 'Αγίας 'Αγνῆς. — 'Ωδὴ σ'ἕνα ἀηδόνι.— 'Ωδὴ σὲ μιὰν 'Ελληνικὴν 'Τρία.—'Ωδὴ στὴν ψυχή. —Φαντασία.—'Ωδή.—Στίχοι στὴν Ταβέρνα τῆς Σειρήνας.—Ρόμπιν Χάντ.—Στὸ φθινόπωρο.—'Ωδὴ στὴ Μελαγχολία. — 'Υπερίων (σὲ 3 βιβλία) (ἀπόσπασμα).

4) *Τελευταῖα καὶ σκορπισμένα ποιήματα* : Στὸ θάνατο. — Γυναῖκες, κρασὶ καὶ ταμπάκος. — Γεμίζω γιὰ μένα ἕνα ξέχχειλο κύπελλο.—Σονέτο στὴν εἰρήνη. —Σονέτο στὸ Μπάϊρον.—Σονέτο στὸν Τσάλλερτον.— Σονέτο στὸ Σπένσερ.—'Ωδὴ στὸν 'Απόλλωνα.—Σονέτο σὲ μία νέα Κυρία ποὺ μοῦ ἔστειλε ἕνα δάφνινο στεφάνι.—Σὰν ἔλαβα ἕνα δάφνινο στεφάνι ἀπὸ τὸ Λ. Χοῦντ.—Στὶς Κυρίες ποὺ μὲ εἴδανε στεφανωμένον.— "Ημνος στὸν 'Απόλλωνα.—Στροφὲς στὴ Μὶς Γουΐλι. —Στή—. —Σονέτο στὴ θάλασσα. — Σονέτο στὸ ποίημα τοῦ Λ. Χοῦντ «'Η ἱστορία τοῦ Ρίμινι».—Στὴν 'Οξφόρδη μία Παρωδία. — 'Ο ποιητής, ἕνα ἀπόσπασμα. — Μοντένα ἀγάπη.—'Απόσπασμα. —Τραγοῦδι ἀπὸ ἀντιθέτους.—Σονέτο σὲ μιὰ γατα.—Στίχοι σὰν εἶδα μιὰ μπούκλα ἀπὸ τὰ μαλλιὰ τοῦ Μίλτωνα.— 'Αποσπάσματα ἑνὸς ἔργου.—Τρία τραγούδια.—Σονέτο στὸν "Ομηρο.—Στροφὲς ποὺ ἐστάλθηκαν σ'ἕνα γράμμα στὸν Β. Ρ. Χέϊντον.—'Επιστολὴ στὸν Τζὸν 'Αμιλτον Ράϊνολντς. — 'Αποσπάσματα ἀπὸ μιὰν ὠδὴ στὴ Μάϊα, γραμμένο μιὰ μέρα τοῦ Μάη 1818.— 'Ακροστιχίδα : στὴ Γεωργιάνα Αὐγούστα Κήτς.— Σονέτο στὴν ἐπίσκεψη στὸν τάφο τοῦ Μπάρυς. "Ενα τραγοῦδι στὸν ἑαυτό μου. — Στίχοι γραμμένοι στοὺς ψηλοὺς τόπους ἔπειτ' ἀπὸ μιὰ ἐπίσκεψη στὸν τόπον τοῦ Μπάρυς. — 'Η ἀλογόμυγα. — "Ενας διάλογος. — Μετάφραση ἀπὸ ἕνα σονέτο τοῦ Ρονσάρ. - Στὸ Γεωργ. Κήτς στὴν 'Αμερική. - Στροφές. - Σονέτο στὸν ὕμνο. 'Ωδὴ στὴ ραθυμία.—Δύο ἢ τρία : ἀπὸ ἕνα γράμμα στὴν ἀδερφή του.—La belle dame sans merci.—Δυὸ σονέτα στὴ Φύμη.—Σονέτο στὸ Σονέτο.—'Ο 'Απόλλων καὶ οἱ Χάριτες.—«Σοῦ λέω πὼς σ'ἀγαποῦν».— 21 σονέτα διάφορα. — Διάφορα.— Τρία τραγούδια.— Στίχοι.

Τελευταῖα ποιήματα γραμμένα τὸ 1819 : 'Οθων ὁ Μέγας (τραγοῦδια σὲ 4 μέρη).—ὁ Βασιλιᾶς Στέφανος (ἀπόσπασμα ἀπὸ μιὰ τραγωδία).—Τρία σονέτα.— Τὸ πέσιμο τοῦ 'Υπερίωνα.—Οἱ ζηλοτυπίε...—Στίχοι.

Τοῦ ΤΖΟΝ ΚΗΤΣ

ΣΟΝΕΤΟ ΣΤΟ ΜΠΑΪΡΟΝ

Μπάϊρον! Πόσο γλυκὰ λυπητερὴ ἡ μελωδία σου !
'Εκούρδιζεν ἥσυχα τὴν ψυχὴ σὲ τρυφερότητα,
καθὼς ἂν ὁ γλυκὺς Οἴκτος μὲ ἀσυνήθιστη δύναμη
νὰ εἶχε γγίξῃ τὸ παραπονιάρικο μπουζοῦκι, καὶ σύ.
[ποὺ ἤσουν κοντὰ
νὰ εἶχες ἀρπάξῃ τοὺς ἤχους, κι' οὔτε σοῦ ἦταν δπο-
[φερτὸ νὰ ἀβύσουνε.
'Η θλίψη ἡ σκεπασμένη μὲ ἴσκιο δὲ σὲ κάνει λιγότερο
εὐχάριστον : ἐσένα ποὺ τὰ παράπονά σου ὡστόσο ντύ-
[νονται
μὲ μιὰ φωτεινὴ ἀουρόρα, ποὺ λάμπει λαμπρά,
κ' ὅταν ἕνα σύγνεφο σκεπάζει τὸ χρυσὸ φεγγάρι
καὶ τὰ πλευρά του βάφονται ἀπὸ λάμψῃ, ποὺ ἀντιφεγ-
[γίζει,
μέσο ἀπὸ τὴ σκοτεινὴ ρόμπα συχνὰ ξεβγαίνουν ἀχτίδες
[κεχριμπαρένες
καὶ φτερουγίζουν σὰν ὀμαῖες φλέβες σὲ μάρμαρο :
'Ησύχασε, κύκνε ποὺ πεθαίνεις ! καὶ λέγε μας ἄκόμα
[τὴ διήγησι.
τὴ γοητευτικὴ διήγηση τοῦ εὐχάριστου παράπονου.

ΜΥΚΟΝΙΑΤΙΚΑ

1.

Μοῦδωκες κ' ἤπια κρύο νερὸ κι' ἀπὸ τὰ Τρία Πηγάδια,
ποὺ ὅσοι τὸ πιοῦνε ἀρίνουνε δῶ πέρα τὴν καρδιά,
κ' ἀπ' ἔιρεξα καὶ χάρηκα γλύκες στὴν ἀμμουδιὰ
κ' οἱ λαγγεμένες οἱ ματιὲς μὲ γιόμισαν μὲ χάδια.

Μὰ δὲ μοῦ δέσαν τὴν καρδιὰ τὰ ποθητὰ ἀνθοκλάδια
τὶ ἀσφαλισμένα τῆς κρατῶ καὶ στέρεα τὰ κλειδιά.
Κ' ἔτσι εἶμαι λεύτερος ἐγώ, μάχω ξερὰ κλαδιὰ
καὶ στέκομαι παντέρημος σ'ὁλόξερα λειβάδια.

Στὰ Τρία Πηγάδια τὸ νερὸ μοῦ τόδωκες καὶ τόπια
κ' ὅμως τὸ θᾶμα λύγισε κι' αὐτὸ μπροστὰ σ' ἐμέ,
γιατὶ δὲν ἦταν βολετὸ μιὰ νὰ μὲ δέσῃ κ' ὅποια.

Δὲν ἦταν διόλου βολετό. Πές το καὶ σύ, καημέ.
Μπορεῖ νὰ ξεπετάξῃ ἀνθοὺς μιὰ πέτρα ; Μὰ κ' ἀκόμα
μπορεῖ νὰ φυτευτῇ δεντρὶ σὲ γλάστρα δίχως χῶμα ;

2.

Τί γλυκὰ χάδια χύνονται γύρω μου, κόρη ! Κι' ὅμως
καθὼς ξαπλώνεται ἀπαλὰ κάτασπρη ἀντίκρυ ἡ χῶρα,
μέσα στὴ βάρκα ὡς λάμνουμε μὲς στὴ γαλήνη τώρα,
μ' ἀδράχνει μιὰ συγκίνηση καὶ μὲ κρατεῖ ἕνας τρόμος.

Κατ' ἀπ' τοῦ φεγγαριοῦ τὸ φῶς στρωτὸ τ' ἀσῆμι ὡς
[δρόμος.
Κι' ὅμως τὰ οὐράνια στάζουνε φαρμάκι τέτοιαν ὥρα !
Καὶ στὴν καρδιὰ βαθειὰ ἀγροικῶ πὼς ἀγρυπνᾶει μιὰ
[μπόρα
ποὺ δὲν τὴν καταλεῖ καμμιὰ μπουνάτσα, κι' οὔτε νόμος.

Ψυχὴ ποὺ δὲν αἰστάνθηκες ποτέ σου τὴ γαλήνη,
τώρα ποὺ τὴν ἀντίκρυσες σὰ σπαραγμὸς ἠχεῖ !
Κι' ἀντὶς ἡ γλύκα τῆς βραδειᾶς στὰ βάθεια σου νὰ
[χύνῃ
μιὰ εἰρήνη, αὐτὴ σὲ γόμισε πίκρα καὶ ταραχή.
Μάταια γυρεύω μιὰ στιγμὴ τὶς πίκριες ν' ἀπαλύνῃ.
Πάντα δρακόντοι οἱ θύμησες σπαράζουν τὴν ψυχή !

3.

Μέσα στὸ θρίαμβο τοῦ καυτοῦ τοῦ λιοπυριοῦ ξανοίγει
κάποιο σπιτάκι ὁλόχλωρο, πνιγμένο μὲς στ' ἀνθάκια.
Γλυκοευωδιάζει γιασεμὶ, σὰν τὸ πορτόνι ἀνοίγει,
κ' ἀκούγονται γλυκόγελα κ' ἀνθοῦνε κοριτσάκια.

Καὶ τὸ τραγοῦδι ἀπ' τὰ μικρὰ κοράλινα χειλάκια
τρέχει χαρούμενο ἀπαλὸ καὶ μὲ τὶς κόρδες σμίγει
τοῦ μαντολίνου ποὺ ὅλο ἠχεῖ κατ' ἀπ' τὰ ἀγνὰ κρινά-
[κια...
Νᾶταν ἡ μέρα ἀτέλειωτη ! Ποτὲ της νὰ μὴ φύγῃ!

Κι' ἀπ' τὸν ἠχὸ τοῦ τραγουδιοῦ κρατέμαι καὶ κρεμέ-
[μαι.
Γλυκανασαίνει μέσα μου μι' ἀγνότη ὡς ἀγεράκι.
καὶ τρέχει μὲς στὰ σύγνεφα, καὶ κάνει νὰ ρωτέμαι :

—Τάχα ἔζησα κ' ἐγὼ ὡς ἀνθὸς χωρὶς φροντίδα ἢ
[λύπη
Τάχα ἤμουν κ' ἐγὼ κάποτες ἀξένοιαστο παιδάκι;
Γιὰ μὴ δὲν ἤμουνα ποτές ; Γιὰ ἡ θύμησι μοῦ λείπει ;

Μύκονο—Σύρα. Αὔγουστος 1920.

ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

ΟΙ ΑΠΟΓΟΝΟΙ

Πολὺ εἴχαμε λυπηθεῖ ποὺ ἔφυγε ὁ Βιλαρντούνης ὁ φίλος μας τῆς συντροφιᾶς μας, ποὺ μᾶς ἄφησε γιὰ νὰ πάει στὴν Πόλη, καὶ μετά, ὅπως ἔλεγε, κάποτε ἀλλοῦ, σὲ μιὰ χώρα, ποὺ ἀπὸ χρόνια ὀνειρευόταν.

Κ' ἔφυγε λέγοντάς μας νὰ τὸν εὐχηθοῦμε νὰ μὴν ξαναπατήσει πιὰ σαὐτὰ τὰ χώματα, ἀλλὰ νὰ μένει ἴσαμε τὸ τέλος του μακρυά.

Καὶ μεῖς τὸν εὐχηθήκαμε ἔτσι ὅπως μᾶς εἶπε. Μὰ καὶ μποροῦσαμε νὰ κάνουμε ἀλλιῶς, ἀφοῦ καὶ μεῖς τὸ ἴδιο νὰ κάνουμε πιθυμοῦσαμε, νὰ φύγουμε μακρυὰ ἀπ' αὐτὸν τὸν τόπο;

'Επὶ τέσσαρα χρόνια κάθε βράδυ μαζί! Θὰ πηγαίναμε σὲ κάποιο μαγαζάκι, μπακάλικο, ὅπου κοντὰ σὲ βαρέλια, ἢ σὲ σακιὰ γεμάτα ρίζι, φασόλια, θὰ καθόμαστε καὶ θὰ τρώγαμε κάτι καὶ θὰ πίναμε, ὅταν εἴχαμε, γερά. Τελευταῖα εἴχαμε ἀρχίσει νὰ συχνάζουμε, νάμαστε ταχτικοί, σ' ἕνα μαγαζὶ ἢ καλύτερα σὲ μιὰ μάντρα μὲ δωμάτια, ποὺ βρισκόταν σ' ἕνα ἀπόκεντρο δρομάκι. 'Εκεῖ μαζευόμαστε, μιλούσαμε, συζητούσαμε. Καὶ πάντα οἱ ἴδιοι πέντε τὸν ἀριθμό, πάντα. 'Αλλὰ ὄχι, κάνω λάθος. 'Ερχόταν κάποτε κ' ἕνας ἄλλος, ἕνας ἄλλος, ὁ 'Απελπισίας! "Ονομα καὶ πράγμα! Παλαιὸς δημοσιογράφος, ἀπόμαχος. Τὸ ὄνομά του τὰλληθινὸ δὲν ἦταν 'Απελπισίας, ἀλλιῶς τὸν εἴχανε βαφτίσει. 'Αλλὰ τόνομά του εἶχε χαθεῖ ἀπὸ καιρὸ κ' εἶχε πάρει τὴ θέση του τὸ παρατσούκλι. 'Ο 'Απελπισίας ἦταν ἡ τρομάρα μας ὅταν παρουσιαζότανε στὸ τραπέζι μας τὸ φτωχικό, γιατὶ ἔτρωγε πολὺ καὶ γρήγορα, ἀνοιγόκλειανε τὶς μεγάλες του μασέλες μὲ διαβολικὴ ταχύτητα! Πάντα τὸ ποτήρι του ἄδειο θὰ βρισκόταν! Καὶ πάντα, ὅταν θέλαμε νὰ πληρώσουμε, αὐτὸς θὰ ἔβγαζε μιὰ πεντάρα καὶ θὰ τὴν ἔδαζε στὸ ρεφενὲ λέγοντας:

— Καὶ ὁ ὀβολὸς τῆς χήρας!

'Επειδὴ ἦτανε περασμένης ἡλικίας κανεὶς δὲν τοῦλεγε τίποτα. 'Αλλὰ ἕνα βράδυ ὁ Κίγκας ἔχασε τὴν ὑπομονὴ καὶ τοῦπε:

— Δὲ λὲς καλά, 'Απελπισία! Σὺ εἶσε ἀρσενικὸς καὶ πρέπει νὰ λές: 'Ο ὀβολὸς τοῦ χοίρου!

'Ο 'Απελπισίας ἔμως ἀντὶ νὰ θυμώσει εἶπε:

— Καλὸ εἶταν αὐτό!

'Ο 'Απελπισίας δὲν εἶταν ταχτικός, ἀλλὰ ἐρχόταν κάποτε καὶ μάλιστα, ὅταν εἴχαμε κάτι καλύτερο νὰ φάμε, ἢ περισσότερα λεφτὰ νὰ πιοῦμε. Σὰ νὰ τὸ μυριζόταν! Κέτσι παρουσιάστηκε καὶ τὸ βράδυ ποὺ μᾶς ἔκανε τὸ τραπέζι ὁ Βιλαρντούνης γιατὶ θἄφευγε, καὶ πῆρε τὴν πρωτοκαθεδρία. Δὲν ξέρω πόσους μπακαλιάρους θἄφαγε καὶ πόσο κρασὶ θὰ ἤπιε!

Εἴχαμε ὅμως καὶ καυγάδες καὶ μαλώματα στὴν παρέα μας, δὲν περνοῦσαν οἱ βραδιὲς πάντα ἥσυχα. Καὶ μάλιστα τελευταῖα, τὸ μαγαζὶ τοῦ Καρούλα, ποὺ συχνάζουμε ταχτικά, οἱ καυγάδες εἶταν ἢ γινόντουσαν πιὸ συχνά. Καὶ ἡ αἰτία εἶταν ὅτι ὁ Κίγκας εἶτανε σοσιαλιστὴς ἄγριος, κ' ἤθελε τἄ πάντα νἄρθουν ἄνω κάτω, ἐνῷ οἱ ἄλλοι ἄλλα ἐπιθυμοῦσαν καὶ θέλανε. 'Επιθυμοῦσαν τὴν ἐποχὴ τῶν ἱππότων, τῶν βαρώνων, τῶν μαρκησίων, τὴν ἐποχὴ τῶν εὐγενῶν. Εἶτανε ἀδύνατο νὰ συναντηθοῦν κάπου! 'Εγὼ δὲν εἶξερα τί νὰ πῶ. Καὶ τὸ ὡραῖο εἶταν ὅτι μὲ βάζανε γιὰ κριτή! Κ' ἐγὼ ἔδινα δίκαιο καὶ στὸν Κίγκα καὶ στοὺς ἄλλους. Εἶχε ναί, ὁ Κίγκας τὸ μεγάλο δίκαιο, μὰ καὶ οἱ ἄλλοι εἶχανε κι' αὐτοί. Γιατί, καθὼς λέγανε, καταγόντουσαν ἀπὸ αὐτοκρατορικὴ οἰκογένεια, ἀπὸ πριγκηπικὰ σόγια! Ναί, ναί, αὐτὸ τὄξεραν καλά, εἶχε μείνει στὴν οἰκογένειά τους ἀπὸ στόμα, ἀπὸ παπποῦ σὲ παπποῦ! Εἴχανε κι' ἄλλα σημάδια.

Καὶ ὁ Βιλλαρντούνης ἔλεγε, πὼς κατάγεται ἀπὸ τὸν Βιλλαρντουΐνο, ὁ Νταναλάκης, ἀπὸ τὸν Τάνταλο καὶ ὁ Παλιολογᾶς ἀπὸ τοὺς Παλαιολόγους! 'Αλλὰ νά, καὶ ὁ Κίγκας μιὰ βραδυά, τοὺς λέει:

— Σέρετε, πρέπει νὰ σᾶς τὸ πῶ, ἂν κ' ἐγὼ εἶμαι σοσιαλιστής, καὶ δὲ δίνω πεντάρα γιὰ τέτοια πράμματα! Μὴ νομίζετε πὼς κἐγὼ δὲν κατάγομαι ἀπὸ ἀρχαία κ' ἔνδοξη οἰκογένεια.

— 'Από ποιά; τὸν ρώτησεν ἀγριεμένος ὁ Βιλαρντούνης.

— 'Από ποιά! Θὰ σᾶς φανῇ ἀπίστευτο, μὰ εἶνε ἀλήθεια!. 'Απ' τὸν Κιγκινάτο!. Κίγκας, Κιγκινάτος!. Εἴτανε...

*

'Απ' τὰ μαλώματα ὅμως αὐτὰ εἶχε πέσει μιὰ φυχρότητα στὶς σχέσεις τοῦ Κίγκα μὲ τοὺς ἄλλους. Καὶ γιαὐτὸ ὁ Κίγκας δὲ λυπήθηκε ὅσο ἔπρεπε, ἢ τὸ πιὸ ἀληθινό, χάρηκε ποῦφυγε ὁ Βιλαρντούνης.

— Δὲν τοὺς ἀφίνεις, μοῦπε, νὰ πάνε κατὰ διαβόλου! Αὐτοὶ δὲν εἶνε καλά, ἔχουνε μιὰ γερὴ πετρὰ στὸ κεφάλι!. "Αστους νὰ πάνε κατὰ διαβόλου!.' Εγὼ χίλιες φορὲς εἶπα νὰ μὴν πατήσω στὴν παρέα τους;.

Αὐτὸ τὄχα καταλάβει, πὼς δὲ θὰ πατοῦσε πιά, ἂν δὲν τὸν ἐμπόδιζε ἡ φτώχα. Εἶταν ὁ φτωχότερος ὅλων μας Κὲρχόταν κοντά μας νὰ κουτσοτρῶει καὶ νὰ κουτσοπίνει.. Κάποτε μόνο δούλευε, γιατὶ ὅλο τὸν διώχνανε. Ποτὲ δὲν εἶχε μπορέσει νὰ μείνει πολὺ καιρὸ σ' ἕνα μέρος. Εἶταν ἄτυχος; Λέγανε πὼς ἡ γλώσσα του, μιὰ φοβερὴ γλώσσα ποῦχε, τἄκανε ὅλα...

'Η παρέα μας δὲ λιγόστεψε ποῦφυγε ὁ Βιλαρντούνης, ἔμεινε ἡ ἴδια τὸν ἀριθμό. Κάποιος ἄλλος εἶχε ἔρθει, ἕνας ποιητὴς νέος, ἐπαρχιώτης, ποὺ ὁ Κίγκας εἶταν ἐνθουσιασμένος.

— Αὐτὸς δὲν ἔχει, μοῦ ἔλεγε, τὶς στραβάδες τοῦ Βιλαρντούνη, τοῦ Παλιολογᾶ καὶ τοῦ Νταντολάκη! Βλέπεις κἔχει νέες ἰδέες, πνεῦμα καθαρό! Δὲν ἀκοῦς ὅτι κατάγεται ἀπὸ τοὺς αὐτοκράτορες τῆς Κίνας καὶ τῆς Μογγολίας!. "Α, μὰ τὸ θεό, αὐτὰ μὲ δαιμονίζουνε!.

*

Τἀπόγευμα τῆς ἡμέρας ποῦχε φύγει ὁ Βιλαρντούνης ἐπῆγα σὲ κάποιο καφενεῖο, νὰ βρῶ τοὺς ἄλλους. 'Από κάτι συναντήσεις στὸ δρόμο, ἐβράδυνα κἔφτασα ὅταν ἀνάβανε τὰ φῶτα.

Τοὺς βρῆκα ἀπ ὄξω ὅλους, μ' ὅλο τὸ κρύο ποῦκανε, νὰ κάθονται καὶ νὰ μὲ περιμένουν.

Αὐτὸ τὸ βράδυ τὰ λεφτὰ εἶτανε λίγα, ὅλοι εἴχαμε ξεπιναχτεῖ ἀπ' τὸ γθεσινοβραδινὸ γλέντι. Τὰ λεφτὰ τοῦ Βιλαρντούνη δὲ φτάνανε νὰ πληρώσουν τὸ λογαριασμό, καὶ ἀδτάσαμε ὅλοι τὶς τσέπες μας, ἐκτὸς τοῦ 'Απελπισία. Αὐτὸς τὄσκασε μόλις ἄρχισε ὁ λογαριασμὸς καὶ οὔτε τὸν ὀβολὸ τῆς χήρας, ἢ τοῦ χοίρου ἔδωσε.

Καθὼς ἑτοιμαζόμασταν νὰ φύγουμε, ἀφοῦ μετρήσαμε τὰ λεφτά μας, νὰ ξαφνικὰ καὶ προβάλει ὁ 'Απελπισίας!

— Καλησπέρα ἄρχοντες!. μᾶς εἶπε πλησιάζοντας Γιὰ ποῦ ἑτοιμάζεσθε;. "Αν...

— Γιὰ τοῦ Καρούλα!. "Ερχεσαι;

"Εγειρε λίγο τὸ κεφάλι στὰ πλάγια μαζεύοντας τὰ χείλια, κἔμεινε ἔτσι γιὰ μιὰ στιγμή:

— Θὰ ἐρχόμουνα, μᾶς εἶπε ἔπειτα, μεὐχαρίστησι! 'Εμένα μἀρέσουν, καὶ θὰ τὸ ἔχετε ἐννοήσει, νὰ βλέπω τὰ μπεκρούδικα μούτρα σας! ἀλλά, ἐξῶ βλέπετε ὑπάρχει ἕνα «ἀλλὰ» κάπου μἔχουν προσκαλέσει! Καὶ θἄχουν ἐκεῖ μεζὲ πρώτης! κ' ἕνα κρασὶ νέκταρ!.

— "Ωστε τοὺς προτιμᾷς;

— "Ε, σατανᾶ! Πὼς νὰ μὴν τοὺς προτιμῶ, ἢ πὼς νὰ μὴν προτιμῶ τὸ μαῦρο χαβιάρι κιἄλλα μεζελίκια, ἀπ' τοὺς μπακαλιάρους σας, κείνους ποὺ εἶταν!. ἀλάτι μοναχό! Καὶ μἔκαναν νὰ πιῶ μιὰ στάμνα νερό!.

— Καλά!

— Τί καλά; Πηγαίνετε σεῖς νὰ φάτε τὶς ἐλιές σας καὶ κανένα μπακαλιάρο, καὶ νὰ πιῆτε τὸ παλιόκρασο τοῦ κὺρ Καρούλα! Τοῦ ξυλιᾶ! Μωρὲ εἶνε σωστὸς ξυλιάς! Κἐγὼ θὰ πάω νὰ τῆ γεμίσω χαβιάρι μαῦρο, κι' ἄλλους μεζέδες! Σᾶς χαιρέτησα!.

— Τί τοῦ πληρώνεις!. ἔκανε ὁ Κίγκας.

— Καὶ χθὲς ἔλεγε, πὼς εἶνε θεῖο τὸ κρασὶ τοῦ Καρούλα.

— Κάπου θὰ κόλλησε!

— Πάει νὰ καλλήσει, εἶπε ὁ Κίγκας. Αὐτὸς μυρίστηκε πὼς δὲν ἔχουμε λεφτά!. Δὲν εἶδατε ποὺ εἶπε: ἐλιές! Γιατὶ νὰ τὸ πεῖ!.

Κι' ἀλήθεια ὁ 'Απελπισίας τόχε μυριστεῖ: ἐλιὲς πήραμε νὰ φᾶμε. Γιὰ κρασί; Εἴχαμε σκεφτεῖ νὰ ποῦμε τοῦ Καρούλα νὰ τὰ γράψει. Καὶ δὲν εἶταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ θὰ τόκανε!..

*

— Μέσα θὰ πᾶτε, παιδιά, ἢ θὰ καθίσετε ἔξω; μᾶς ρώτησε ὁ Καρούλας, ἄμα μᾶς εἶδε νὰ μπαίνουμε παγιγυρικὰ κρατῶντας τὶς ἐλιές.

— Μέσα, μέσα, κὺρ Καρούλα!

Νὰ κιαὐτὲς τὶς ἐλιές, βἄλτετες σ' ἕνα πιάτο!. Θὰ νηστέψουμε καὶ μεῖς σήμερα!, τοῦ εἶπε ὁ Κίγκας.

— Καλά, καλὰ θὰ κάνετε! Καλὴ εἶνε ἡ νηστεία!. Φέρτες ἐδῶ. Καὶ ὁ Καρούλας παίρνοντας τὶς ἐλιὲς πῆγε νὰ βρεῖ πιάτο.

— Τί καλὸς ἄνθρωπος εἶνε ὁ Καρούλας, εἶπε σιγὰ ὁ Κίγκας, ποτὲ του δὲ θυμᾶται ἐκεῖνα ποὺ τοῦ χρωσιᾶς!

— Δὲν τὰ γράφει..

— Πὼς δὲν τ

ΑΝΑΤΟΛ ΦΡΑΝΣ

Ο ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΚΡΙΝΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ Ι. Κ.

Ἔρριψε ἕνα βλέμμα στὶς πολυθρόνες ποὺ ἦταν πρὸς στὸ τζάκι, στὸ τραπέζι τοῦ τσαγιοῦ ποὺ ἐπρόβαλε μέσα στὴ σκιά, καὶ στὶς μεγάλες ὠχρὲς δέσμες τῶν λουλουδιῶν ποὺ ὑψώνονταν ἀπάνω ἀπὸ τὰ Κινέζικα βάζα. Ἐβύθισε τὸ χέρι της μέσα στοὺς ἀνθισμένους κλάδους τῆς ἀκτέας καὶ ἔπαιξαν τὰ ἀργυρά της κουδουνάκια. Ἔπειτα ἐκοιτάχθηκε μέσα σ' ἕναν καθρέφτη σοβαρὰ καὶ προσεχτικά. Στεκότανε πλαγίως, μὲ τὸ κεφάλι γυρισμένο ἀπάνω ἀπὸ τὸν ὦμο, γιὰ νὰ παρακολουθῇ τὴ διάχυσι τῆς τέλειας φόρμας της μέσα στὴ θήκη ἀπ' τὸ μαῦρο σατέν, γύρω ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκυμάτιζε ἔλαφρὸ φόρεμα, σπαρμένο μὲ μαργαριτάρια, ὅπου ἔτρεμαν σκοτεινὲς φωτιές. Ἐπλησίασε περίεργη νὰ ἰδῇ τὸ προσωπό της, ἐκείνην τὴν ἡμέρα. Τὸ κρύσταλλο τῆς ἀπέδωκε τὸ βλέμμα της μὲ ἠρεμία, ὡσὰν αὐτὴ ἡ ἀξιαγάπητη γυναῖκα, τὴν ὁποίαν ἐξέταζε καὶ ἡ ὁποία δὲν τῆς φαίνουνταν ἄσχημη, νὰ ζοῦσε χωρὶς μεγάλη χαρὰ καὶ χωρὶς βαθειὰ λύπη. Στοὺς τοίχους τοῦ μεγάλου σαλονιοῦ ποὺ ἦταν ἔρημο καὶ βουβὸ οἱ μορφὲς τῆς ταπετσαρίας, ἀόριστες σὰν σκιές, ὠχριοῦσαν ἀνάμεσα στὰ ἀρχαῖα τους παιγνίδια, μέσα στὶς φθίνουσες χαριτές τους. Τὰ πήλινα ἀγαλματάκια τὰ στημένα ἐπάνω σὲ μικρὲς στῆλες, οἱ ζωγραφιὲς τῶν Σεβρῶν κατατεταγμένα μέσα σὲ βιτρίνες, ἐμιλοῦσαν γιὰ περασμένα πράγματα. Ἐπάνω σὲ βάθρο κοσμησμένο μὲ πολύτιμους μπρούντσους, ἡ μαρμάρινη προτομὴ μιᾶς βασιλικῆς πριγκήπισσας, μεταμορφωμένης εἰς Ἄρτεμιν, μὲ τὸ πρόσωπο θλιμμένο, τὸ στῆθος αὔθαδες, ἐπρόβαλλε ἀπ' τὸ ἀνακατωμένο της φόρεμα, ἐνῷ στὴν δροφὴ μία Νύχτα πουδραρισμένη οὖν μαρκησία καὶ περιστοιχισμένη ἀπὸ Ἔρωτες ἔσπερνε ἄνθη. Ὅλα γύρω ἀδρανοῦσαν καὶ δὲν ἀκούγονταν ἄλλο ἀπὸ τὴ σπινθηροβολὶὰ τῆς φωτιᾶς καὶ τὸν ἔλαφρὸ θροῦν τῶν μαργαριτῶν μέσα στὴ γάζα.

Ἅμα γύρισε ἀπ' τὸν καθρέφτη, ἐπῆγε νὰ σηκώσῃ τὴν ἄκρη ἑνὸς παραπετάσματος καὶ κοίταξε ἀπ' τὸ παράθυρο, ἀνάμεσα στὰ μαῦρα δένδρα τῆς παραλίας, κάτω ἀπὸ ἕνα ὠχρὸ φῶς τον Σηκουάνα, νὰ σέρνῃ τὰ κίτρινά του κύματα. Ἡ ἀνία τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ νεροῦ ἀντανακλοῦσε μέσα στὶς κόρες τῶν ματιῶν της ποὺ εἶχαν ἕνα λεπτὸ γρίζο χρῶμα. Τὸ βαπόρι ἡ «Χελιδόνα» ἔπερασε προβάλλοντας κάτω ἀπὸ ἕνα τόξο τῆς γέφυρας τοῦ Ἄλμα καὶ φέρνοντας ταπεινοὺς ταξιδιώτες πρὸς τὴν Γκρενέλλην καὶ τὸ Μπιλαγκούρ. Τὸ ἀκολούθησε μὲ τὸ βλέμμα ἐνῷ ξανοίγονταν μέσα στὸ βρώμικο ρεῦμα, ἔπειτα ἄφησε νὰ πέσῃ ἡ κουρτίνα, καὶ ἀφοῦ κάθησε στὴ συνηθισμένη της γωνία στὸν καναπέ, κάτω ἀπ' τὰ μ τουκέτα τῶν λουλουδιῶν, ἐπῆρεν ἕνα βιβλίο ριχμένο ἀπάνω στὸ τραπέζι κοντά της. Στὸ πανάρι ἀπὸ κίτρινο πανὶ ἔλαμπε μὲ χρυσὰ γράμματα ὁ τίτλος. «Ἰσόλδη ἡ Ξανθή», ἀπὸ Βίβιαν Μπέλ. Ἦταν μία συλλογὴ γαλλικῶν στίχων ἀπὸ ἀγγλίδα ποιήτρια τυπωμένη στὸ Λονδῖνο. Ἄνοιξε τὸ βιβλίο καὶ διάβασε ὅ,τι ἔτυχε:

«Ὅταν ἡ καμπάνα, σὰν νὰ τραγουδοῦσε καὶ σὰν »νὰ παρακαλοῦσε, εἶπε πρὸς τὸν συγκεκινημένο οὐ»ρανό: «Σὲ χαιρετῶ Μαρία». Ἡ παρθένα, ἐπισκε »πτομένη τὶς μηλιὲς τοῦ κήπου. Τρέμει, γιατὶ εἶδε »νὰ ἔρχεται ὁ ἀγγελιαφόρος, ποὺ τῆς παρουσιάζει ἕναν »κόκκινο κρῖνο, τέτοιον ποὺ συζυγεται νὰ πείθῃς »ἀπὸ τὸ ἄρωμα ἅμα τὸν μυρίσῃς.

«Ἡ παρθένα μέσ' στὰν κλεισμένο κῆπο, μέσα στὴ »γλύκα τῆς βραδειᾶς, αἰσθάνεται νὰ ἀνεβαίνῃ ἡ ψυχή »της στὰ χείλη καὶ νομίζει πὼς βλέπει νὰ κυλίεται ἡ »ζωή της σὰν φυάκι ποὺ ξεχύνεται σὲ καθαρὸ δίχτυ »τοῦ ἄσπρου της στήθους».

Διάβαζε, ἀδιάφορη, ἀφῃρημένη, περιμένοντας τὶς ἐπισκέψεις της καὶ ἐσκέπτετο λιγώτερο τὴν ποίησι παρὰ τὴν ποιήτρια, αὐτὴν τὴ miss Bell ποὺ ἴσως ἦταν ἡ καλύτερή της φίλη καὶ τὴν ὁποίαν δὲν ἔβλεπε σχεδὸν ποτέ, ποὺ σὲ κάθε τους ἀπ' τὶς σπάνιες συναντήσεις των, τὴν φιλοῦσε λέγοντάς την «darling» (ἀγαπημένη) καὶ κελαδοῦσε. Ἄσχημη ἀλλὰ ἔλκυστική, σχεδὸν λιγάκι γελοία καὶ ἐντελῶς λεπτή, ζοῦσε στὸ Fiesole, αἰσθητική καὶ φιλόσοφος, ἐνῷ ἡ Ἀγγλία τὴν ἐδόξαζε σὰν τὴν ποιήτριαν ποὺ ἀγαποῦσε περισσότερο. Ὅπως ἡ Vernon Lee καὶ ἡ Mary Robinson, ἔτσι κι' αὐτὴ εἶχεν αἰσθανθῆ μιὰ ἔλξι γιὰ τὴ ζωὴ τῆς Τοσκάνης καὶ γιὰ τὴν τέχνη της. Καὶ χωρὶς νὰ τελειώσῃ τὸν Tristan της, τοῦ ὁποίου τὸ πρῶτο μέρος εἶχεν ἐμπνεύσει τὸν Burne Janes ὀνειροπόλες ἀκουαρέλλες, ἔκαμε στίχους προβιγκιανοὺς καὶ γαλλικοὺς ἀπάνω σὲ ἰταλικὲς σκέψεις. Εἶχε στείλει τὴν «Ἰσόλδη τὴ Ξανθὴ» στὴν «Darling» καὶ μὲ μιὰ πρόσκλησι νὰ περάσουν μαζὶ ἕνα μῆνα στὸ Fiesole. Εἶχε γράψει: «Ἐλᾶτε, θὰ δῆτε τὰ καλύτερα πραγματα τοῦ κόσμου καὶ θὰ τὰ κάνετε πιὸ ὄμορφα».

Καὶ ἡ «Darlidg» σκεπτότανε πὼς δὲν θὰ πήγαινε, ὅτί τὸ Παρίσι τὴν κρατοῦσε. Ἐν τούτοις ἡ ἰδέα νὰ ξαναιδῇ τὴν miss Bell εἰς τὴν Ἰταλίαν δὲν τῆς ἦταν ἀδιάφορη. Ξεφυλλίζοντας τὸ βιβλίο, στάθηκε τυχαίως στὸν ἕξῆς στίχο: «Ἔρως καὶ ἁβρὰ καρδία εἶνε ἕνα πράγμα».

Καὶ ρώτησε τὸν ἑαυτό της, μὲ ἔλαφρὰ καὶ γλυκειὰ εἰρωνεία, ἂν ἡ miss Bell εἶχεν ἀγαπήσῃ καὶ σὰν τί μποροῦσε νὰ ἦταν οἱ ἐρωτες τῆς miss Bell.

Ἡ ποιήτρια εἶχε στὸ Fiesole ἕνα φίλο, τὸν πρίγκηπα Albertinelli. Ὡραιότατος, ἐφαινετο πολὺ νωθρὸς καὶ χυδαῖος γιὰ νὰ ἀρέσῃ σὲ μιὰ αἰσθαντικὴ ποὺ ἔβαζε στὸν πόθο τῆς ἀγάπης τὸν μυστικισμὸν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ

— Καλημέρα, Τερέζα! εἶμαι κατακουρασμένη.

Ἦταν ἡ πριγκήπισσα Seniavine, εὐλύγιστη μέσα στὴς γοῦνες της ποῦ φαίνουνταν πὼς εἶναι κολλημένες στὴ σάρκα της τὴ μελαψὴ καὶ ἄγρια. Κάθησε ἀπότομα καὶ μὲ τὴν τραχειά της φωνή, ποὺ ἦταν μολαταῦτα θωπευτική, σὰν ἀνθρώπου καὶ σὰν πουλιοῦ εἶπε:

— Σήμερα τὸ πρωῒ πέρασα πεζῆ στὸ δάσος μὲ τὸ στρατηγὸ Larivière. Τὸν συνήντησα στὴ δενδροστοιχία τῶν Potins καὶ τὸν πῆγα εἰς τὴν γέφυρα τοῦ Argenteuil, ὅπου ἤθελε καλὰ καὶ σώνει νὰ ἀγοράσῃ ἀπὸ τὸν δασοφύλακα καὶ νὰ μοῦ προσφέρῃ μιὰ σοφὴ κίσσα ποῦ κάνει γυμνάσια μ' ἕνα μικρὸ τουφεκάκι. Εἶμαι κατακουρασμένη.

— Μὰ γιατὶ λοιπὸν παρασύρατε τὸ στρατηγὸ ὥς τὴ γέφυρα τοῦ Argenteuil;

— Γιατὶ εἶχε ἀρθρίτιδα στὸ μεγάλο δάχτυλο τοῦ ποδιοῦ του.

Ἡ Τερέζα σήκωσε τοὺς ὤμους καὶ χαμογέλασε:

— Κατασωτεύετε τὴν κακία σας.

— Καὶ θέλετε ἀγαπητή μου, νὰ οἰκονομῶ τὴν καλωσύνη μου καὶ τὴν κακία μου γιὰ σοβαρώτερη περίστασι;

Ἤπιε κρασὶ τοῦ Tokay

Ἀφοῦ πρῶτα ἀκούστηκε τὸ δυνατὸ φύσημα τῆς ἀνανῶς του, προχώρησε ὁ στρατηγὸς Larivière, μὲ βῆμα βαρύ, ἐφίλησε τὸ χέρι τῶν δυὸ κυριῶν καὶ κάθησε μεταξύ των, ὑπερήφανος καὶ ἰκανοποιημένος, μὲ τὸ ἕνα μάτι ἔλαφρὰ σηκωμένο, γελῶντας μὲ ὅλες τὶς πτυχὲς τῶν κροτάφων του.

— Πῶς εἶναι ἡ Κυρία Martin Bellème; πάντα ἀπασχολημένη;

Ἡ Τερέζα νόμιζε πὼς ὁ στρατηγὸς βρίσκονταν στὴ Βουλὴ καὶ μάλιστα πὼς ἀπήγγελλε λόγον.

Ἡ Πριγκήπισσα Seniavine, τρώγοντας σάντουϊτς μὲ χαβιάρι, ρώτησε τὴν Madame Martin γιατὶ δὲν ἦλθε χθὲς στῆς Madame Meillan. Εἶχαν παίξει μιὰ κωμῳδία.

— Ἕνα σκανδιναυϊκὸ ἔργο. Εἶχε ἐπιτυχία;

— Ναί. Δὲν ξέρω. Ἤμουν στὸ πράσινο σαλονάκι κάτω ἀπ' τὸ πορτραῖτο τοῦ δουκὸς τῆς Ὀρλεάνης. Ὁ κύριος Le Ménil ἦρθε καὶ μοῦ προσέφερε μιὰ ὑπηρεσία ἀπὸ κεῖνες ποῦ δὲν ξεχνάει κανείς. Μὲ ἔσωσε ἀπ' τὸν κύριο Garain.

Ὁ στρατηγὸς ποὺ εἶχε πεῖραν καζαμία καὶ ἐναποθήκευε εἰς τὴν μεγάλην κεφαλήν του κάθε χρήσιμη πληροφορία, ἔτεινε τὸ ἀφτί, ἅμα ἄκουσε τὸ ὄνομα αὐτό.

— Garain, ξώτησε, ὁ ὑπουργὸς ποῦ ἦταν μέλος τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου κατὰ τὴν ἐξορίαν τῶν πριγκήπων;

— Αὐτὸς ὁ ἴδιος. Τοῦ ἤρεσκον ὑπερβολικῶς. Μοῦ ὡμίλει περὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς καρδίας του καὶ μὲ ἐκοίταζε μὲ τρομαχτικὴ τρυφερότητα. Καὶ ἀπὸ καιρὸ εἰς καιρόν, ἐθυμάζε στενάζοντας τὸ πορτραῖτο τοῦ δουκὸς τῆς Ὀρλεάνης, Τοῦ εἶπα: «Κύριε Garain Κάμετε σύγχυσιν. Ἡ ἀνδραδέλφη μου εἶναι δρλεανόφιλος. Ἐγὼ δὲν εἶμαι διόλου». Αὐτὴ τὴ στιγμὴ ἦρθε ὁ κ. Ménil γιὰ νὰ μὲ ὁδηγήσῃ στὸ buffet. Μοῦ ἔκανε πολλὰ κομπλιμέντα...γιὰ τὰ μαλλιά μου. Μοῦ εἶπε ἐπίσης πῶς δὲν ὑπῆρχε τίποτε ὡραιότερο ἀπ' τὸ δάσος, τὸν χειμῶνα. Μοῦ μίλησε γιὰ λύκους καὶ γιὰ λυκόπουλα. Αὐτὸ μὲ ἀνακουφίζει.

Ὁ στρατηγός, ποῦ δὲν ἀγαποῦσε τοὺς νεαρούς, εἶπε ὅτι συνήντησε τὸν Le Ménil, τὴν προηγούμενη ἡμέρα στὸ Μπουᾶ καὶ καλπάζῃ κατὰ τρόπον ἐπικίνδυνον,

Διεκήρυξε ὅτι μόνον οἱ παλαιοὶ ἱππεῖς διετήρουν τὴν καλὴν παράδοσιν, ὅτι τώρα οἱ ἄνθρωποι τοῦ κόσμου εἶχαν ἄδικο νὰ καβαλικεύουν σάντζόκεύ.

— Τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὴν ἐιφομαχία, προσέθεσε. Ἄλλοτε....

Ἡ πριγκήπισσα Seniavine τὸν διέκοψε ἀπότομα:

— Στρατηγέ, κοιτάξετε πόσο ὡραία εἶναι ἡ κυρία Martin. Εἶναι πάντα θελκτική, ἀλλὰ τὴ στιγμὴ αὐτὴ εἶναι περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά. Εἶναι γιατὶ στεναχωριέται. Τίποτε δὲν τῆς πάει καλύτερα παρὰ ἡ στενοχώρια. Ἀφ' ὅτου εἴμεθα ἐδῶ τὴν ἐνοχλοῦμεν διαρκῶς. Κοιτάξτε την λοιπόν: τὸ μέτωπον βαρὺ τὸ βλέμμα ἀόριστο, τὸ στόμα λυπημένο. Ἕνα θῦμα!

Πηδάει, φιλάει θορυβῶδς τὴν Τερέζα καὶ φεύγει, ἀφήνοντας τὸ στρατηγὸ κατάπληκτον.

Ἡ κυρία Martin-Belléme τὸν παρεκάλεσε νὰ μὴν ἀκούσῃ αὐτὴ τὴν τρελή.

Ἐκεῖνος ἡσύχασε καὶ ἐρώτησε:

— Καὶ οἱ ποιηταί σας, Κυρία μου:

Μὲ κόπο συγχωροῦσε στὴν Κυρία Martin τὸ γοῦστό της γιὰ ἀνθρώπους ποῦ ἔγραφαν καὶ δὲν ἦταν τοῦ κύκλου του.

— Ναί, οἱ ποιηταί σας; Τί ἀπέγινε αὐτὸς ὁ κ. M. Choulette, ποῦ σᾶς κάνει ἐπισκέψεις μὲ κόκκινα cache-nez;

— Οἱ ποιηταί μου, μὲ ξεχνοῦν. μ' ἐγκαταλείπουν. Δὲν πρέπει νὰ βασίζεται κανεὶς σὲ κανένα. Οἱ ἄνθρωποι, τὰ πράγματα, τίποτε δὲν εἶναι σίγουρο. Ἡ ζωὴ εἶνε συνεχὴς προδοσία. Μόνο αὐτὴ ἡ φτωχὴ miss Bell δὲν μὲ ξεχνάει, Μοῦ ἔγραψε ἀπ' τὴ Φωρεντία καὶ μοῦ ἔστειλε τὸ βιβλίο της,

— Miss Bell, δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ νέο πρόσωπο, μὲ τὰ κίτρινα συχνοριζαρισμένα μαλλιὰ ποὺ μοιάζει μὲ κουταβάκι;

Ὑπελόγισε μὲ τὸ νοῦ του καὶ σκέφθηκε πὼς θὰ ἦταν βέβαια τριάντα χρονῶν τώρα.

Μιὰ γηραιὰ κυρία, μὲ τὸ ἀξιοπρεπὲς στέμμα τῶν ἄσπρων της μαλλιῶν, καὶ ἕνας μικρὸς κύριος, μὲ τέλειο μάτι, εἰσῆλθον ἔπειτα: ἡ κυρία Μαρμὲ καὶ ὁ κ. Παῦλος Vence. Ἔπειτα δλόῖσος μὲ μονοῦελον στὸ μάτι ἐνεφανίσθη ὁ κ. Δανιὴλ Σαλομών, ὁ κομψότερος ἄνθρωπος στὸ Παρίσι. Ὁ στρατηγὸς ἐξηφανίσθη.

Ἐμίλησαν γιὰ τὸ ὁμάντσο τῆς ἑβδομάδος.

Ἡ κ. Marmet εἶχε δειπνήσει πολλὲς φορὲς μὲ τὸν συγγραφέα, ἕνα νέον καὶ ἀξιαγάπητον ἄνθρωπον. Ὁ Παῦλος Vence εὗρισκε τὸ βιβλίο ἐνοχλητικό.

— Ὤ! ἐστέναξε ἡ κυρία Martin. Ὅλα τὰ βιβλία εἶναι ἐνοχλητικά. Ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι εἶναι πιὸ ἐνοχλητικοὶ παρὰ τὰ βιβλία. Καὶ εἶναι καὶ πιὸ ἀπαιτητικοί.

Ἡ κυρία Marmet εἶπε πὼς ὁ ἄνδρα της, ποὺ εἶχε πολὺ φιλολογικὸ γοῦστὸ διατηροῦσε ὡς τὴν τελευταίη του μέρα μιὰ φρίκη γιὰ τὸν νατουραλισμό.

Χήρα μέλους τῆς «Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιγραφῶν» ἐπεδείκνυε τὴν λαμπρὴ χηρεία της στὰ σαλόνια. Γλυκειὰ καὶ σεμνή, ἄλλως τε, μέσα στὸ μαῦρο της φόρεμα καὶ κάτω ἀπ' τὰ ὡραῖα της ἄσπρα μαλλιά.

Ἡ κυρία Martin εἶπε στὸν κ. Δανιὴλ Σαλομὼν ὅτι ἤθελε νὰ τὸν συμβουλευτῇ γιὰ ἕναν παιδικὸ ὄμιλο.

— Εἶναι τοῦ Saint-Cloud. Θὰ μοῦ πῆτε ἂν σᾶς ἀρέσει. Θὰ μοῦ δώσετ· τὴν γνώμη σας καὶ σεῖς κ. Vence, ἂν δὲν περιφρονῆτε αὐτὲς τὶς ἀνησίες.

Ὁ κ. Δανιὴλ Σαλομὼν παρετήρησε τὸν Παῦλο Vence μέσα ἀπ' τὸν μονύελό του, μὲ σκυθρωπὴ ὑπερηφάνεια.

Ὁ Παῦλος Vence ἐγύριζε τὸ βλέμμα γύρω στὸ σαλόνι.

— Ἔχετε ὡραῖα πράγματα, κυρία. Καὶ αὐτὸ δὲν θὰ ἦταν τίποτε, ἀλλὰ δὲν ἔχετε παρὰ ὡραῖα πράγματα, καὶ τὰ ὁποῖα μάλιστα, σᾶς ταιριάζουν πολύ.

Δὲν ἔκρυψε τὴν εὐχαριστησί της, ἀκούοντας αὐτὸν νὰ μιλῇ ἔτσι. Ἐθεωροῦσε τὸν Παῦλο Vence ὡς τὸν μόνον ἐντελῶς ξυπνο ἄνθρωπο, ποῦ ἐδέχετο.

Τὸν εἶχε ἐκτιμήσει πρὶν τὰ βιβλία του τὸν κάνουν περίφημο. Ἡ κακή του ὑγεία, ἡ μαύρη του διάθεσις ἡ συνεχής του ἐργασία τὸν ἀπεμάκρυναν ἀπ' τὸν κόσμο. Αὐτὸς ὁ ὀξύθυμος ἀνθρωπᾶκος δὲν τῆς ἄρεσε διόλου. Ἐν τούτοις τὴν τραβοῦσε.

Ἐκτιμοῦσε πολὺ τὴν βαθειά του εἰρωνεία, τὴν ἄγρια του ὑπερηφάνεια, τὸ ταλέντο του ποὺ ὡρίμασε στὴν μοναξιά, καὶ τὸν θαύμαζε μὲ τὸ δίκιο της ὡς ἔξοχον συγγραφέα, ὡς συγγραφέα ὡραίων δοκιμίων περὶ τέχνης καὶ ἠθῶν.

Τὸ σαλόνι γέμισε λίγο-λίγο μὲ ἕνα λαμπρὸ πλῆθος. Βρίσκουνταν τώρα στὸ μεγάλο κύκλο ἀπ' τὶς πολυθρόνες ἡ κυρία de Vresson, περὶ τῆς ὁποίας διηγούνταν τρομερὲς ἱστορίες καὶ ἡ ὁποία ὕστερα ἀπὸ 20 χρόνια σκανδάλων, ποῦ δὲν κατάφερε νὰ κρυφτοῦν καλά, διατηροῦσε μάτια παιδικὰ ἀπάνω σὲ μάγουλα παρθενικά. Ἡ γηραιὰ κυρία Morlaine, ποὺ μὲ τρομακτικὲς κραυγὲς ἔβγαζε τὶς εὐφυολογίες της, ζωηρά, ταραγμένη, κουνοῦσε τὸ χονδροκαμωμένο της κορμὶ σὰν κολυμβήτρια περικυκλωμένη ἀπὸ μέδουσες, ἡ κυρία Raymond, ἡ σύζυγος τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ· ἡ κυρία Garain, ἡ γυναῖκα τοῦ παλιοῦ ὑπουργοῦ· ἄλλες τρεῖς ἀκόμη κυρίες· καὶ ὄρθιος δίπλα στὸ τζάκι ὁ κ. Berthier d' Eyzelles, συντάκτης τῆς Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων, βουλευτὴς ποὺ χάιδευε τὶς ἄσπρες του φαβορίτες καὶ ἐκαμάρωνε, ἐνῷ ἡ κ. de Morlaine τοῦ φώναζε:

— Τὸ ἄρθρο σας. Περὶ διμεταλλισμοῦ, μαργαριτάρι, κόσμημα! Ἰδίως τὸ τέλος, καθεαυτὸ μέθη!

Ὄρθιοι, στὸ βάθος τοῦ σαλονιοῦ διάφοροι νεαροὶ μέλη τοῦ Club, πολὺ σοβαροί, ἐφλυαροῦσαν προφέροντας τὸ ρ σᾶν γ.

— Τί ἔκανε καὶ κέρδισε τὸ bouton στὸ κυνήγι τοῦ πρίγκηπος;

— Αὐτὸς τίποτε. Ἡ γυναῖκα του τὸ πᾶν.

Εἶχαν τὴ φιλοσοφία των. Ἕνας ἀπ' αὐτοὺς δὲν πίστευε στὶς ὑποσχέσεις τῶν ἀνδρῶν:

— Κι' ἄλλοι τύποι ποῦ δὲν μοῦ ἀρέσουν διόλου: Τὴν καρδιὰ στὸ χέρι καὶ στὸ στόμα. «Παρουσιάζεστε στὴ λέσχη; Σᾶς ὑπόσχομαι νὰ σᾶς δώσω ἄσπρη ψῆφο...». Ἂν εἶναι ἄσπρη; μιὰ σφαῖρα ἀλαβάστρινη! Μιὰ μπίλλια ἀπὸ χιόνι!

Ψηφίζουν! Κράκ! μανιτάρι! Ἡ ζωὴ εἶναι κάτι βωμικο πρᾶγμα, ὅταν τὴ συλλογίζομαι.

— Μὴν τὴν σκέπτεσαι λοιπόν, εἶπε ἕνας τρίτος.

Ὁ Δανιὴλ Σαλομών, ποὺ τοὺς εἶχε πλησιάσει, τοὺς ψιθύριζε στὸ αὐτί, μὲ τὴν ἄγνή του φωνή, διάφορα μυστικὰ τῆς κρεββατοκάμαρας.

Καὶ σὲ κάθε παράξενη ἀποκάλυψι γιὰ τὴν κ. Raymond, γιὰ τὴν κ. Berthier d' Eyzelles καὶ γιὰ τὴν πριγκήπισσα Σενναβίνα, ἐπρόσθετε ἀμελῶς:

— Τὸ ξέρει ὅλος ὁ κόσμος.

Ἀργότερα, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, τὸ πλῆθος τῶν ἐπισκεπτῶν ἀπεχώρησε. Δὲν ἔμεινε πιὰ παρὰ ἡ κ. Marnet καὶ ὁ Παῦλος Vence.

Αὐτὸς πλησίασε τὴν κόμισσα Martin καὶ τὴν ἐρώτησε:

— Πότε θέλετε, νὰ σᾶς παρουσιάσω τὸν Decharte. Τὸ ρωτοῦσε γιὰ δεύτερη φορά. Δὲν τῆς ἄρεσε νὰ βλέπῃ καινούργια πρόσωπα. Ἀπάντησε μὲ ἀφηρημάδα.

— Τὸν γλύπτη σας; Ὁπότε θέλετε. Εἶδα δικά του ἔργα στὸ Champ de Mars κάτι μετάλλια ποὺ εἶναι πολὺ καλά, ἀλλὰ ἐργόζεται λίγο. Εἶναι ἐρασιτέχνης, ναί;

— Εἶναι λεπτός. Δὲν ἔχει ἀνάγκη ἐργασίας γιὰ νὰ ζῇ. Χαϊδεύει τὸ πρόσωπό του μὲ ἐρωτικὴ βραδύτητα. Ἀλλὰ μὴ γελιέσαι ἀπ' αὐτὸ κυρία: ξέρει καὶ αἰσθάνεται· θὰ ἦταν maitre ἂν δὲ ζοῦσε μόνος Τὸν ξέρω ἀπ' τὰ παιδικά του χρόνια. Τὸν νομίζουν κακόβουλο καὶ δύσθυμο. Φλέγεται ἀπὸ πάθος καὶ εἶναι δειλός. Ἐκεῖνο ποῦ λείπει, ἐκεῖνο ποῦ θὰ τοῦ λείπῃ πάντα γιὰ νὰ φτάσῃ στὸ ὕψιστο σημεῖο τῆς τέχνης του, εἶναι ἡ ἁπλότης τοῦ πνεύματος. Ἀνησυχεῖ ταράσσεται καὶ καταστρέφει τὴς καλύτερές του ἐντυπώσεις. Κατὰ τὴ γνώμη μου, εἶναι φτειασμένος λιγώτερο γιὰ τὴν ἀγαλματοποιεία παρὰ γιὰ τὴ ποίησι ἢ τὴ φιλοσοφία. Ξέρει πολλὰ καὶ θὰ παραξενευθῆτε γιὰ τὸν πλοῦτο τοῦ πνεύματός του.

Ἡ κυρία Marmet, ἐπεδοκίμασε εὐμενῶς.

Ἦταν ἀρεστὴ στὸν κόσμο, γιατὶ φαινόταν πὼς τῆς ἄρεσε ὁ κόσμος, ἄκουγε πολὺ καὶ μιλοῦσε λίγο. Πολὺ φιλόφρων, ἐδιδε ἀξία στὴ φιλοφροσύνη της, κάμνοντας νὰ τὴν περιμένουν λίγο. Εἴτε διότι τῆς ἄρεσε ἡ κ. Martin, εἴτε διότι ἤξερε νὰ δείχνῃ σὲ κάθε σπίτι ποὺ πήγαινε φρόνιμα σημεῖα προτιμήσεως, ζεσταινόταν, εὐχαριστημένη, σὰν πρόγονος, στὴ γωνιὰ τοῦ τζακιοῦ στὺλ καθωρὸ Louis XVI ποὺ ταίριαζε στὴν ὡραιότητά της, ὡραιότητα γηραιᾶς κυρίας καταδεκτικῆς, Δὲν τῆς ἔλειπε ἐκεῖ παρὰ τὸ σκυλάκι της, εἶδος μπισόν.

— Πῶς εἶναι ὁ Toby; τὸν ἠρώτησεν ἡ κ. Martin. Κύριε Venee γνωρίζετε τὸν Toby; ἔχει μακρυὰ μεταξωτὰ μαλλιὰ καὶ μιὰ μαύρη μυτίτσα τρέλα.

Ἡ κυρία Marmet ἀπελάμβανε τοὺς ἐπαίνους ποῦ ἔλεγοντο γιὰ τὸν Toby, ὅταν ἕνας γέρων ὀρδαλὸς καὶ ξανθός, μὲ σγουρὰ μαλλιά, μύωψ, σχεδὸν τυφλὸς κάτω ἀπ' τὰ χουσᾶ του ματογιάλια, σκουντώντας ἐπάνω στὰ ἐπίπλα, χαιρετῶντας τὶς ἀδειες πολυθρόνες, πέφτοντας μὲς στοὺς καθρέφτες, ἔβαλε τὴν γρυπή του μύτη ἕως μπροστὰ στὴν κ. Marmet, ἡ ὁποία τὸν κοίταξε, περιφρονητικά.

Ἦταν ὁ κ. Schmoll, τῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν, Μειδιοῦσε, μορφάζοντας φιλάρεσκα· ἔλεγε σκέψεις του στὴν κόμησα Martin μὲ ἐκείνη τὴν κληρονομικὴ φωνή, τραχειὰ καὶ χονδρή, μὲ τὴν ὁποίαν οἱ Ἑβραῖοι οἱ προπάτορες του ἐπίεζαν τοὺς πιστωτάς των, τοὺς χωρικοὺς τῆς Ἀλσατίας τῆς Πολωνίας καὶ τῆς Κριμαίας. Ἔσυρε βαρέως τὰς φράσεις του Ὁ μέγας οὗτος φιλόλογος, μέλος τοῦ Ἰστιτούτου τῆς Γαλλίας, ἐγνώριζεν ὅλας τὰς γλώσσας, ἐκτὸς τῆς Γαλλικῆς Καὶ ἡ κ. Martin διεσκέδαζε μὲ τὰ βαρειά του φιλοφρονήματα τὰ σκουριασμένα σὰν τὰ παλιοσίδερα ποὺ ἐκθέτουν οἱ παλαιοπῶλαι καὶ μεταξὺ τῶν ὁποίων ἔπεφταν μερικὰ ξηρὰ ἄνθη τῆς Ἀνθολογίας. Ὁ κ. Σμὸλ ἦτο ἐρασιτέχνης τῶν ποιητῶν καὶ τῶν γυναικῶν, καὶ εἶχε πνεῦμα.

Ἡ κ. Μαρμὲ προσεποιήθη ὅτι δὲν τὸν ἐγνώριζε καὶ ἐξῆλθε χωρὶς νὰ τοῦ ἀνταποδώσῃ τὸν χαιρετισμόν του.

Ὅταν ἐξήντλησε τὰ ἐρωτικά του ἄσματα ὁ κ. Σμὸλ ἔγινε σκυθρωπὸς καὶ ἀξιολύπητος. Ἐστέναζεν ἀφθόνως. Ἐξέφερε παράπονα μεγάλα περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του. Δὲν εἶχεν ἀρκούντως παρασημοφορηθῆ, οὔτε εἶχε

μεζέ! Δὲν πιστεύω νὰ σᾶς προσβάλω.

— Ἄ, ὄχι, ὄχι!. Σᾶς εὐχαριστοῦμε μάλιστα!. ἔκανε ὁ Κίγκας.

— Μὰ πῶς ἐσεῖς;. Εἶπε ὁ Παλιολογᾶς.

— Ἐμεῖς ἐφάγαμε ἀκόμα, ἕναν!. Μὲ τὴν ἄδεια σας νὰ τὸν βάλλω ἐδῶ!.

Ἐγὼ πάλι, εἶχα θυμώσει μὲ τὸν Κίγκα, ποὺ δέχτηκε εὐθύς.

— Θὰ πάρετε ἕνα κρασί; εἶπα στοὺς νέους.

— Ἔ, παίρνουμε, γιὰ νὰ μὴ σᾶς προσβάλουμε!.

Ἂν κέχουμε πιεῖ τὴ μάνα μας καὶ τὸν πατέρα μας!. Νά, ἴσαμε δῶ εἴμαστε!.

Καὶ μαὐτὸν τὸν παλιομεζέ!. Ἂν δὲν ἔχεις κοψίδι!..

— Ἄ, ναί, τὸ κρέας τραβᾶ κρασί!.

Κάποιος σὲ λίγο μπῆκε μὲ σηκωμένα μανίκια, ξεσκούφωτος, καὶ πλησίασε τὸ τραπέζι τῶν δύο νέων.

— Θὰ πάρεις ἕνα; τὸν ρώτησαν αὐτοί.

— Ἀμ' γιατὶ ἤρθα!. Ἔτσι ποδαράτα ὅμως, γιατὶ ἔχω δουλιά!.

— Μὰ δὲ μοῦ λές, τὸν ρώτησε ὁ ἕνας ἀπ' τοὺς νέους, γιατὶ προχτὲς εἶχες κλειστά;

— Προχτές; Ναί, μᾶς διατάξανε! Τί κάνουμε! Ὁ τρελὸς καὶ ἡ ἐξουσία κάνουν ὅ τι θέλουν!

— Ἀκοῦτε; ἔκανε ὁ Κίγκας σὲ μᾶς.

— Ναί, τοῦ ἀπάντησεν ὁ νέος σύντροφός μας, ποὺ λεγόταν Μιχοκύνης, μὰ γιατὶ δὲν κάνουν καὶ σ' αὐτὴ ἔπως στὸν τρελό;

— Τί;

— Νὰ τῆς φορέσουν ζουρλομαντία!

Ἡ ὁμιλία ἀπ' αὐτὸ γλύστρισε στὸ σοσιαλισμό. Ἄλλη μισὴ ὀκᾶ ἦρθε ἀπ' τοὺς νέους, ποὺ ἀκούγανε σιωπηλοὶ τί λέγαμε. Ἐκεῖνος μὲ τὰ σηκωμένα μανίκια εἶχε φύγει.

Ἐγὼ δὲν

αρκετὲς ἀργομισθίες, οὔτε εἶχε ἐγκατασταθῆ καλῶς, μὲ ξοδὰ τοῦ κράτους, αὐτός, ἡ κυρία Σμὸλ καὶ τὰ 5 των κορίτσια, Ἐθρηνοῦσε μὲ κάποιο μεγαλεῖον. Ὑπῆρχε σαθτὸν κάτι τι ἀπ' τὴν ψυχὴ τοῦ Ἰεζεκιὴλ καὶ τοῦ Ἱερεμία.

Κατὰ δυστυχίαν σέρνοντας τὰ μάτια του τὰ γυαλοφορεμένα μὲ χρυσὰ γυαλιὰ ἀπάνω στὸ τραπέζι ἀνεκάλυψε τὸ βιβλίο τῆς Vivian Bell.

— Ἄ! Ἰσόβη ἡ Ζανθή, ἀνεφώνησε πικρῶς : διαβάζετε αὐτὸ τὸ βιβλίο κυρία μου. Ἔ λοιπόν, μάθετε ὅτι ἡ δνὶς V. Bell μοῦ ἔκλεψε αὐτὴ τὴν ἐπιγραφὴ καὶ μάλιστα τὴν ἄλλαξε κάνοντάς την στίχο ! Θὰ τὴν εὑρῆτε στὴ σελίδα 109 τοῦ βιβλίου :

— Μὴν κλαῖς, σὺ ποῦ σ' ἀγαποῦσα.

Ὅτι δὲν ὑπάρχει πιά, δὲν ὑπῆρξε ποτέ.

— Ἄφησε νὰ κυλᾷ ἡ σκοτεινή μου λύπη.

Μιὰ σκιὰ μπορεῖ νὰ κλαίῃ, μιὰ σκιά. — Ἀκοῦτε κυρία ; Μιὰ σκιὰ μπορεῖ νὰ κλαίῃ μιὰ σκιά. Ἔ λοιπόν! Αὐτὲς οἱ λέξες εἶνε μετάφρασι ἀπὸ τὸ κείμενον ἐπιταφίου ἐπιγραφῆς, τὴν ὁποίαν ἐδημοσίευσα καὶ ἐδόξασα ἐγὼ πρῶτος. Τὸν περασμένο χρόνο, ἐνῷ δειπνοῦσα μιὰ μέρα σπίτι σας, καὶ καθώμουνα πλαὶ στὴν δεσποιν. Bell, τῆς ἀνέφερα αὐτὴ τὴ φράσι, ποὺ τῆς ἄρεσε πολύ. Ἐπειδὴ τὸ ζήτησε, μετέφρασα ἀπὸ τὴν ἐπαύριο γαλλιστὶ ὅλη τὴν ἐπιγραφὴ καὶ τῆς τὴν ἔστειλα. Καὶ νὰ τοῦ τὴν βρίσκω διεστραμμένη καὶ ἐκφυλισμένη μέσα σ' αὐτὸν τὸν ὄγκο στίχων μὲ τὸν τίτλο: (Sur la voie sacrée): «Ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ!...»

Ἡ ἱερὰ ὁδὸς εἶμαι ἐγώ!

Καὶ ἐπανέλαβε, μέσα στὴν κακή του εὐθυμη διάθεσι: Ἐγὼ εἶμαι, κυρία μου, ἡ ἱερὰ ὁδός.

Εἶχε δυσαρεστηθῆ διότι ὁ ποιητὴς δὲν εἶχε μιλήσει γι' αὐτὸν ἀ propos μὲ τὴν ἐπιγραφὴ αὐτὴ θὰ ἤθελε νὰ διάβαζε τὸ ὄνομά του στὴν ἀρχὴ τοῦ ἔργου, στοὺς στίχους, στὴν ὁμοιοκαταληξία. Ἤθελε πάντα νὰ βλέπῃ τὸ ὄνομά του παντοῦ. Καὶ ἔψαχνε στὶς ἐφημερίδες ἀπ' τὶς ὁποῖες ἦταν παραφορτωμένες οἱ τσέπες του. Ἀλλὰ δὲν μνησικακοῦσε. Λὲν τὰ εἶχε βάλει μὲ τὴν miss Bell. Συνήνεσε εὐχαρίστως ὅτι ἦταν πολὺ ἐπιφανὲς πρόσωπο, ἡ ποιήτρια ποὺ τιμαῦσε πιὸ πολὺ σήμερα τὴν Ἀγγλία.

Ὅταν ἔφυγε ἡ κόμησσα Martin ρώτησεν ἀφελῶς τὸν κ. Παῦλο Vence ἂν ἤξερε, γιατὶ ἡ καλὴ κυρία Marmet, εὐμενὴς συνήθως, παρετήρησε τὸν κύριον Σμὸλλ μὲ τόσο θυμὸ καὶ σιωπή. Παραξενεύοτανε τοὺ δὲν τὸ ἤξερε.

— Δὲν ξέρω ποτὲ τίποτε.

— Ἀλλὰ ὁ καυγᾶς μεταξὺ Ἰωσὴφ Σμὸλλ καὶ Λουδοβίκου Marmet, ἀπ' τὸν ὁποῖον ἀντήκησε τόσο καιρὸ τὸ Ἰνστιτοῦτον, ἔμεινε ὁνομαστός. Δὲν ἔπαψε παρὰ ἀφοῦ πέθανε ὁ Marmet, τὸν ὁποῖον ὁ ἀδυσώπητος συνάδελφος κατεδίωξεν ἕως τὸ νεκροταφεῖον Père-Lachaise.

»Τὴν ἡμέρα ποὺ ἔθαψαν τὸν φτωχὸ αὐτὸν Marmet, ἔπερτε νερόχονο. Εἴμαστε μουσκεμένοι καὶ παγωμένοι ὡς τὸ κόκκαλο. Εἷς τὸ χεῖλος τοῦ τάφου εἰς τὴν ὁμίχλη, στὸν ἄερα. στὴ λάσπη, ὁ Σμὸλλ διάβασε κάτω ἀπ' τὴν ὁμπρέλλα του ἕνα λόγο πλήρη σκληρότητος χαρούμενης καὶ θριαμβευούσης ἐλεημοσύνης, ποῦ τὸν ἔφερα ὕστερα εἰς τὰς ἐφημερίδας μέσα σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς ἄμαξες τῆς κηδείας. Ἕνας ἀδέξιος φίλος τὸν ὑπέδειξε εἰς τὴν κ. Marmet, ἡ ὁποία ἔπεσε λιπόθυμος. Εἶναι δυνατόν, κυρία, νὰ μὴ ἀκούσατε νὰ μιλοῦν ποτὲ γιὰ αὐτὴ τὴ σοφὴ καὶ ἄγια φιλονικία ;

»Ἡ ἔτρουσκικὴ γλῶσσα ὑπῆρξεν ἡ αἰτία της. Ὁ Marmet ἔκανε σ' αὐτὴ τὴς μοναδικὲς του σπουδές. Ἐπωνομάζετο Marmet ὁ Ἐτρούσκος. Οὔτε αὐτὸς οὔτε κανεὶς δὲν ἤξερε μιὰ λέξη ἀπ' αὐτὴ τὴ χαμένη ὡς τὸ τελευταῖο ἰχνος γλῶσσα. Ὁ Σμὸλλ ἀπαύστως ἐπανελάμβανε στὸν Marmet : «Ξεύρετε πῶς δὲν γνωρίζετε τὴν ἔτρουσκική, ἀγαπητέ μου συνάδελφε» κατὰ τοῦτο εἶσθε ἕνας ἀξιότιμος σοφὸς καὶ ἕνα καλὸ πνεῦμα». Ἐξερεθισμένος ὁ Marmet ἀπ' τοὺς σκληροὺς αὐτοὺς ἐπαίνους, ἐσκέφθη νὰ μάθῃ ὀλίγα ἐτρουσκικά. Ἀνέγνωσε στοὺς συναδέλφους του τῆς Ἀκαδ. τῶν ἐπιγραφῶν ἕνα ὑπόμνημα περὶ τῶν κλίσεων εἰς τὸ ἀρχαῖον τοσκανικὸν ἰδίωμα.

Ἡ κυρία Martin ζώτησε τί εἶναι κλίσις.

— Ὦ! Κυρία, ἂν σᾶς δώσω ἐξηγήσεις, τότε θὰ τὰ ἀνακατώσωμεν ὅλα. Σᾶς ἀρκεῖ νὰ ξέρετε ὅτι, εἰς αὐτὸ τὸ ὑπόμνημα ὁ φτωχὸς Marmet ἀνέφερε λατινικὰ κείμενα καὶ τὰ ἀνέφερε λανθασμένα. Λοιπόν, ὁ Σμὸλλ εἶναι λατινιστὴς μεγάλης ἀξίας καί; μετὰ τὸν Μόμσεν, ὁ πρῶτος ἐπιγραφολόγος τοῦ κόσμου.

»Κατηγόρησε τὸν νεαρόν του συνάδελφον (ὁ Marmet δὲν ἦτο 50 ἐτῶν), ὅτι ἀναγνώσκει μὲν πολὺ καλὰ τὰ ἔτρουσκικά, ἀλλὰ ὄχι ἀρκετὰ καλὰ τὰ λατινικά! Ἔκτοτε ὁ Marmet δὲν εἶχε πια ἀνάπαυση. Σὲ κάθε συνεδρίασι, ἐκλευζίζετο μὲ χαρούμενη ἀγριότητα καὶ ἐνεπαίζετο οὕτως ὥστε, παρὰ τὴν γλυκύτητά του, ἐθύμωσε. Ὁ Σμὸλλ εἶνε ἄνθρωπος χωρὶς μνησικακία. Εἶναι τοῦτο ἀρετὴ τῆς φυλῆς του. Δὲν διάκειται δυσμενῶς πρὸς ὅσους καταδιώκει. Μιὰ μέρα, ἀνεβαίνοντας στὴν σκάλα τοῦ Ἰνσταντιούτου, μὲ συντροφὰ τὸν Renan καὶ τὸν Oppert, συνήντησε τὸν Marmet καὶ τοῦ ἔτεινε τὸ χέρι. Ὁ Marmet ἀρνήθηκε νὰ τοῦ τὸ πιάσῃ καὶ εἶπε : «Δὲν σᾶς γνωρίζω». «Μὲ θεωρεῖτε διὰ λατινικὴν ἐπιγραφήν;» ἀπήντησε ὁ Σμόλλ. Εἶναι κι' αὐτὴ ἡ λέξη μία αἰτία, ποὺ πέθανε ὁ φτωχὸς Marmet καὶ ἔτάφη. Ἐννοεῖτε τώρα ὅτι ἡ χήρα του, ποὺ φυλάει εὐσεβῶς τὴν ἀνάμνησί του, βλέπει τὸν ἐχθρό του μὲ βλέμμα φρίκης.

— Κ' ἐγὼ ποὺ τοὺς ἔβαλα νὰ δειπνήσουν μαζί, τὸν ἕνα δίπλα στὸν ἄλλο, κοντὰ-κοντά!

—Κυρία, δὲν ἦταν ἀνήθικο, ὄχι, ἀλλὰ ἦταν σκληρό.

— Ἀγαπητὲ κύριε, ἴσως σᾶς προσβάλω, ἀλλὰ ἂν ἔπρεπε ἀπολύτως νὰ διαλέξω, θὰ ἤθελα μᾶλλον νὰ κάνω κάτι ἀνήθικο παρὰ σκληρό.

Ἕνας νεαρὸς κύριος, μεγάλος, ἰσχνός, μὲ τὸ πρόσωπο μελαψὸ μὲ μακρὺ μουστάκι, ἐμπῆκε ἐχαριέτησε μὲ ἀπότομη εὐκαιψία :

— Κύριε Vense, νομίζω γνωρίζετε τὸν κ. Le Menil.

Πράγματι, εἶχαν συναντηθῆ στῆς κ. Martin καὶ ἐβλέποναν κάποτε στὴν «αἴθουσα τῶν ὅπλων» ἀπ' ὅπου ὁ Le Menil δὲν ἔλειπε. Ἀκόμα τὴν προηγουμένην ἡμέρα εἶχαν συναντηθῆ στῆς κ. Meillan

— Ἡ κυρία Meillan, νὰ ἕνα σπίτι ποῦ στενοχωριέται κανεὶς εἶπε ὁ Παῦλος Vence.

— Ἐν τούτοις δέχεται ἀκαδημαϊκούς, εἶπε ὁ κ. Le Menil. Βέβαια δὲν μεγαλοποιῶ τὴν ἀξία τους, ἀλλὰ ἐν συνόλῳ εἶναι διαλεχτοί.

Ἡ κ Marlin ἐμειδίασε :

— Ξέρουμε κ. le Menil, ὅτι στὸ σπίτι τῆς κ. Meillan εἶσθε πειὸ ἀπασχολημένος μὲ τὶς γυναῖκες παρὰ μὲ τοὺς ἀκαδημαϊκούς. Ὠδηγήσατε τὴν πριγκήπισσα Σενιαβίνα στὸν μπουφὲ καὶ τῆς μιλήσατε γιὰ λύκους.

— Πῶς ; γιὰ λύκους ;

— Γιὰ λύκους, γιὰ λύκαινες καὶ γιὰ λυκόπουλα καὶ γιὰ δέντρα μαυρισμένα ἀπ' τὸν χειμῶνα. Εὑρήκαμε ὅτι μὲ ἕνα τόσο ὡραῖο πρόσωπο ἦταν μιὰ συνδιάλεξι λίγο ἄγρια.

Ὁ Παῦλος Vence σηκώθηκε.

— Λοιπὸν μοῦ τὸ ἐπιτρέπετε κυρία· θὰ σᾶς φέρω τὸν φίλον μου Dechartre. Ἔχει μεγάλη ἐπιθυμία νὰ σᾶς γνωρίσῃ καὶ ἐλπίζω ὅτι δὲν θὰ σᾶς ἀπαρέσει. Ἔχει ἐξυπνάδα καὶ ζωὴ στὸ πνεῦμά του. Εἶναι γεμάτος ἰδέες.

Ἡ κυρία Martin τὸν σταμάτησε.

— Ὦ, μὰ δὲν ζητῶ τόσα πολλά. Οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἔχουν φυσικότητα ἀπάνω τους, καὶ δείχνονται τέτοιοι ποῦ εἶναι, σπανίως μὲ στενοχωροῦν. Καὶ μερικὲς φορὲς μὲ διασκεδάζουν.

Ὅταν βγῆκε ὁ Παῦλος Vence, ὁ Le Menil ἄκουσε νὰ ἐλαττώνεται ὁ ἦχος τῶν βημάτων στὸν προθάλαμο καὶ νὰ κλείνουν τὰ φύλλα τῆς πόρτας. Ἔπειτα πλησιάζοντάς την :

— Αὔριο στὶς τρεῖς, σ π ί τ ι μ α ς, δὲν εἶναι ἔτσι ;

— Μ' ἀγαπᾶτε λοιπὸν ἀκόμη ;

Τὴν ἐπέσε ν' ἀπαντήσῃ ἔνσφῳ ἦσαν μόνοι· ἐκείνη ἀπάντησε λίγο πειρακτικά. ὅτι ἦτον ἄργά, ὅτι δὲν ἐπερίμενε πιὰ ἄλλες βίζιτες, καὶ ὅτι μόνον ὁ σύζυγος μπορεῦσε νὰ ἔλθῃ τώρα.

Τὴν ἱκέτευσε. Τότε χωρὶς ν' ἀφήσῃ νὰ τὴν παρακαλέσῃ πολύ :

—Θέλεις ; Ἄκουσε : Αὔριο θὰ εἶμαι ἐλεύθερη ὅλη τὴν ἡμέρα. Περίμενε, ὁδὸς Σοποντὶκ στὶς τρεῖς ἡ ὥρα. Ἔπειτα θὰ πᾶμε νὰ περιπατήσωμε.

Τὴν εὐχαρίστησε μ' ἕνα βλέμμα. Ἔπειτα ἀφοῦ ξαναπῆρε τὴ θέσι του μπροστά της, στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ τζακιοῦ, τὴν ἐρώτησε τί ἦτον αὐτὸς ὁ Dechartre ποὺ ἤθελε νὰ τῆς παρουσιάσουν.

— Δὲν θέλω νὰ μοῦ τὸν παρουσιάσουν. Μοῦ τὸν παρουσιάζουν. Εἶναι ἕνας γλύπτης.

Ἐκεῖνος παραπονέθηκε γιατὶ ἦταν ἀνάγκη νὰ ἴδῃ ἐκείνη νέα πρόσωπα.

—Ἕνας γλύπτης ; Γενικῶς εἶναι λίγο ἀγροῖκοι ὁ γλύπται.

—Ὦ! αὐτὸς κάνει τόσο λίγο τὸν γλύπτη ! Αὐτὸ ἂν σᾶς δυσαρεστῇ πρῶ τὸν δέχομαι, δὲν θὰ τὸν δεχτῶ.

— Θὰ δυσαρεστούμουν ἂν ὁ κόσμος σᾶς ἔπαιρνε ἕνα μέρος ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ μοῦ δίνετε.

— Φίλη μου, δὲν πρέπει νὰ παραπονιέστε ὅτι εἶμαι πολὺ κοσμική. Δὲν ἔπῆγα οὔτε στῆς κ. Meillan χθές.

Ἔχετε δίκηο νὰ φαίνεστε ἐκεῖ ὅσο τὸ δυνατὸ λιγώτερο· αὐτὸ δὲν εἶναι σπίτι γιὰ σᾶς.

Ἔδωσε ἐξηγήσεις. Ὅλες οἱ γυναῖκες ποῦ πήγαιναν ἐκεῖ εἶχαν κάποια περιπέτεια ποὺ ἦταν γνωστὴ ποὺ τὴ διηγοῦνταν. Ἐξ ἄλλου ἡ κ. Meillan εὐνοοῦσε τὶς ραδιουργίες. Ἔστρεφε πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης του δλίγα παραδείγματα.

Ἐκείνη, ἐν τούτοις, μὲ τὰ χέρια τεντωμένα στὰ στηρίγματα τῆς πολυθρόνας σὲ θετικὴ στάσι ἀναπαύσεως, μὲ τὸ κεφάλι γυρμένο πλάγια, ἐκοίταζε τὴ φωτιὰ ποὺ ἔσβυνε. Πέθαινε. Ἡ σκέψις της πέταξε ἀπ' αὐτήν· δὲν ἔμενε τίποτε στὸ πρόσωπό της ποὺ ἦταν λίγο θλιμένο, οὔτε στὸ τεντωμένο σῶμα της, πιὸ ἐπιθυμητὸ τώρα παρὰ ποτέ, μέσα στὸν ὕπνο τῆς ψυχῆς. Ἐκράτησε γιὰ λίγο μιὰ βαθειὰ ἀκινησία ποὺ προσέθετε στὴν ἐλκυστικότητα τὰς σάρκας της, τὰ θέλγητρα τῶν πραγμάτων ποὺ ἐδημιούργησε ἡ τέχνη.

Τὴν ἐρώτησε τί σκεπτότανε. Ἐκείνη, μισοβγαίνοντας ἀπ' τὴ μελαγχολικὴ μαγεία τῆς ἀνθρακιᾶς καὶ τῆς στάχτης εἶπε :

Νὰ πᾶμε αὔριο, θέλετε, σὲ μακρυνὲς συνοικίες σ' ἐκεῖνες τὶς παράξενες συνοικίες, ὁποῦ βλέπει κανεὶς νὰ ζοῦν οἱ φτωχοὶ ἄνθρωποι, Ἀγαπῶ τοὺς παλιοὺς δρόμους τῆς ἀθλιότητος.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΕΛΕΓΕΙΟ

Στὸν ποιητὴ *Κ. Βάρναλη.*

Τὸν τάφο τῆς Ἀνθοῦλας θὰ σκεπάσω
Μᾶγια λουλούδια σκοῦρα πορφυρά,
Χρυσόφυλλα ποὺ μάζεψε ἀπ' τὸ δάσο,
Κρίνα ἀπ' τὴν ἀκροθάλασσα, ἀργυρά.

Τὶς ροδοδάφνες, ποὺ δὲ θὰ ξεχάσω
Στεφάνι στὰ μαλλιά της τὰ σγουρά,
Στὸν κέδρινο σταυρό της θὰ κρεμάσω,
Λοξά, ὅπως τὸ φορεῦσε μιὰ φορά . .

Ἀνθοῦλα, Ἀνθοῦλα, Ἀνθοῦλα ἀγαπημένη!
Ὅσο ὁ καιρὸς περνῇ, κιόσο διαβαίνει
Μαζί του κ' ἡ ζωή μου, μόνο ἀνθό.

Κοιτάζω ἀχνὰ στὸν τάφο σου νὰ τρέμει,
Τὴν ἄχαρη ψυχή μου, ποὺ οἱ ἀνέμοι
Χτυποῦν, Ἀνθοῦλα, ἐκεῖ ποῦ δὲ θἀρθῶ . . .

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

CARMEN SECULARE

Μέσα στὸ μικρὸ μὰ τεράστιο ἔργο τοῦ Διονύσιου Σολωμοῦ, ὑπάρχουν καὶ μερικοὶ σκόρπιοι στίχοι ποὺ σημειώνονται μὲ τὴν ἐπιγραφίδα :

Ἀγνώστου ποιήματος
Ἀποσπάσματα (1).

Γιὰ τ' ἀποσπάσματα αὐτὰ ὁ Ἴακ. Πολυλᾶς σὲ μιὰ του σημείωση μᾶς πληροφορεῖ πῶς ὁ Δ. Σολωμὸς ἔγραφε ἕνα ποίημα, σκοπὸς τοῦ ὁποίου ἦταν νὰ ζωγραφίσῃ τὴν τωσινὴ κατάσασι τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, καὶ τὸ μέλλον του»· καὶ συμπληρώνοντας τὴ σημείωσή του, μᾶς προσθέτει ὅτι, ἀπὸ τὸ ποίημ' αὐτὸ ποῦ ὀνομάζε Carmen Seculare (ἄσμα ἑκατονταχρονο)—ἀπὸ τὸ ὄνομα τῆς γνωστῆς ὠδῆς τοῦ Ὁράτιου στὰ Ἑκατονταχρόνια τῆς Ρώμης—τοῦ εἶχε ἀπαγγείλει ἕνα μέρος ἀπὸ τὸ III σωζόμενον ἀπόσπασμα. Ἀπὸ τὸ γνωστὸ τοῦ λοιπὸν μέρος ὁ Ἴακ. Πολυλᾶς φαίνεται ἐσυμπέρανεν ὅτι, καὶ τὰ ἄλλα σχετικὰ ἀποσπάσματα ποὺ βρίσκονταν μαζί, ἀνήκουν στο ἴδιο ποίημα· συμπέρασμα σωστότατο, καὶ γιατὶ τ' ἀποσπάσματα βρίσκονταν μαζὶ στὸ χειρόγραφο, καὶ γιατὶ κάποιος ἐσωτερικὸς δεσμὸς τὰ συνενώνει.

Τοῦ ἀποσπασματικοῦ, λοιπόν, αὐτοῦ ποιήματος, τώρα ποὺ κλεῖσον ἑκατὸ χρόνια ἀπὸ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ Ἔθνους ἕνα, καὶ τὸ Ἔθνος θὰ γιορτάσῃ τὴν ἀπελευτέωσή του, ἀξίζει νὰ δώσουμε μιὰν ἀνάλυσῃ, ἀφοῦ καὶ ὁ Διονύσιος Σολωμὸς μ' αὐτὸ τὸ ποίημὰ ἤθελε νὰ ὑποβάλῃ στοὺς σ χρόνους του τὴν κατεύθυνσι, ποὺ κατὰ τὴ γνώμη του ἔπρεπε νὰ πάρουν, γιὰ νὰ ἐκπληρώσουν τὸ καθήκον τους καὶ τὴν ἀποστολή τους στὸν Κόσμο. Καὶ ἀξίζει ἀκόμη, ὅσο μᾶς ἐπιτρέπουν τ' ἀποσπάσματα, νὰ ἐξετάσουμε ποιὰ εἶναι ἡ κατεύθυνση αὐτή, καὶ ποτὲν εὑρήκε ἐφαρμογή.

Δυστυχῶς τὰ σωζόμενα μέρη τοῦ ποιήματος πολὺ λίγο μᾶς βοηθοῦνε, καὶ περσότερο φανταστικά, παρὰ πιθανά, ὐὰ μποροῦνε νὰ ξανασυνθέσουμε τὴν ὑπόθεσῃ· καὶ ἡ φανταστικὴ συμπλήρωσῃ ἔνσε ἔργου, καὶ ὅταν ἀκόμη εἶναι σωστή, παρουσιάζεται σὰν αὐθαίρετη, καὶ μένει ἀναπόδειχτη. Καὶ τὰ σωζόμενα ἀποσπάσματα μονάχα φανταστικὴ συμπλήρωσῃ ἐπιδέχονται, ἀφοῦ τόσο κομματιασμένα μᾶς ἐσώθηκαν. Μὰ ἡ δυσκολία νὰ συνθέσουμε τὴν ὑπόθεσῃ δὲν προέρχεται μονάχα ἀπὸ τὸ ἀπασπασματικό, μὰ καὶ γιατὶ τὸ ποίημα ἔπρεπε ν' ἀποτελείται ἀπὸ περιγραφὴ πραγμάτ ν τῆς τότε ζωῆς, καὶ ἀπὸ παράσταση φανταστική τῆς μελλούμενῆς·—τὰ λεγόμενά μου χαμηλότερα θὰ γίνουν πιὸ ἐννοητά!—καὶ ἀπὸ τὴν περιγραφὴ τῆς τότε ζωῆς, δὲ μᾶς ἀπόμεινε τίποτες, μονάχα ἀπὸ τὴν παράσταση τῆς μελλούσιας, κ' ἔτσι δὲ μποροῦμε νὰ μαντέψουμε ποιῶν γεγονότων ἀπόρροια εἶναι τὸ νόημα τῶν σωζομένων ἀποσπασμάτων.

Κ' ἐδῶ ἀς μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ κάμω μιὰ παρατήρησῃ, ποὺ μπορεῖ νάχῃ κάποια σημασία γιὰ τὴν ἐξήγησῃ τῆς αἰτίας ποὺ τὸ ἔργο ὁλάκερο τοῦ Δ. Σολωμοῦ μᾶς ἀπόμεινε ἀποσπασματικό. Εἶναι γνωστὸ πῶς καὶ οἱ μεγαλύτεροι δημιουργοί, ἐκεῖ ποὺ θἐαυματούργησαν εἶταν τὸ ρεαλιστικὸ μέρος τοῦ ἔργου τους, τὸ περιγραφικό, νὰ ποῦμε, ἐκεῖνο ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴν παρατήρησῃ τοῦ γνώριμου γύρω μας κόσμου, ἐνῷ τὸ δημιουργικό, ἐκεῖνο ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴ θεωρία καὶ τὴ φαντασία, εἶναι πάντα τὸ πιὸ ἀδύνατο, τὸ πιὸ χλωμό, κ' ἴσως ἐκεῖνο ποὺ βασάνισε περσότερο τοὺς δημιουργούς του. Παράδειγμα μερικὸ τὸ «Καθαρτήριο—τῆς θείας Κωμῳδίας», καὶ ὁλοκληροτικὸ ὁ «Παράδεισος» τοῦ ἴδιου ἔργου τοῦ Δάντη συγκρινόμενα μὲ τὴν ἀνατριχιαστικὴ δύναμη τοῦ πρώτου μέρους τοῦ ἴδιου ἔργου ποὺ εἶναι ἡ «Κόλαση». Τὸ ἴδιο φαίνεται στὸ Δεύτερο Φάουστ, συγκριτόμενο μὲ τὴν καταπληγτικὴ δύναμη τοῦ Πρώτου. Καὶ ὅταν αὐτὸ ἀλτηεύει τόσο καθαρὰ στοὺς δυο γίγαντες, τοῦ Μεσαιώνα καὶ τοῦ Νεώτερου Κόσμου, γιὰ μᾶς εἶναι ἀρκετὰ παραδείγματα· ὁποιος θέλει μπορεῖ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐπιβεβαίωσῃ καὶ σὲ τόσους ἄλλους ποὺ κατοπιάστηκαν μὲ ἔργα μεγάλα. Καὶ συμπεραίνουμε: ἂν τὸ μέρος ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴν παρατήρησῃ εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ὁ ποιητὴς καὶ εὐκολώτερα καὶ συνετώτερα συνθέτει, ἐδῶ, στὸ Carmen Seculare, γιατὶ ἀκριτῶς λείπει αὐτὸ τὸ μέρος· γιατὶ λύπει ἀπολύτως, καὶ δὲ σώζεται μήτε στίχος, ἐνῷ ἀπὸ τὸ δεύτερο μέρος, τὸ δημιουργικό, ἀπὸ κεῖνο ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὴ φαντασία καὶ τὴ θεωρία, σώζονται ἀρκετοὶ στίχοι, ποὺ μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ συμπεραίνουμε τὴ συνέχεια, καὶ ποὺ σχεδὸν τὸ ἀποτελοῦν ὁλόκληρο; Καὶ τὸ γιατί αὐτὸ γίνεται ἰσχυρότερον, ὅταν σκεφτοῦμε, ὅπως θὰ τὸ παρατηρήσῃ πιὸ κάτω καὶ ὁ ἀναγνώστης μας, ὅτι τὰ σωζόμενα ἀποσπάσματα εἶναι ἀπὸ τὰ ὡραιότερα καὶ δυνατότερα μέρη τοῦ σωζόμενου Σολωμικοῦ Ἔργου (1).

Μὰ πρὶν περάσουμε στὴν ἀνάλυση τοῦ σωζόμενου μέρους, πρέπει νὰ μπάσουμε τὸν ἀναγνώστη μας μὲ μιὰ διαφωτιστικὴ πληροφορία.

Ἡ ποίησῃ τοῦ Δ. Σολωμοῦ, ὅπως ἀρχίζει νὰ τὴν ἀντιλαμβάνεται κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς παραμονῆς του στὴ Ζάκυνθο, καὶ ἀρχίζει νὰ τὴν ἐφαρμόζῃ λίγο ἔπειτα ποὺ ἀποκατασταίνεται στὴν Κέρκυρα, εἶναι ὁλάκερη ψυχολογικὰ καὶ μεταφυσικὰ θεωρήματα. Ὅμως θεωρήματα ποὺ πηγάζουν μέσα ἀπὸ τὰ φαινόμενα τῆς πραγματικότητας· καὶ ἐπειδὴ ὁ Ποιητὴς δὲ σκοπεύει νὰ ἐξαπατήσῃ τοὺς ἀναγνώστες του μὲ φανταστικὲς σκηνοθασίες, μὰ ἐνδιαφέρεται νὰ ἐκφράζῃ μὲ σιμβολα ἀληθινά, παρμένα ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ θεωρητικὰ ἀποδειγμένα, τὰ ἰδανικὰ του, τὰ φαινόμενα αὐτὰ δὲν τἀπλασε, μὰ τὰ πῆρε ὅπως ἔγιναν, ἀπὸ τὴν πραγματικότητα. Μ' ἄλλα λόγια, γιὰ θέματα τῶν ποιημάτων του ἔπῆρε σύγχρονα γεγονότα τοῦ περιβάλλοντος του καὶ τοὺς ἐκράτησε εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀκρίβεια, ὅπως ἀποδείξαμε σὲ προηγούμενῃ μελέτῃ μας.

Ἰσοῦ τί γράφει ὁ ἴδιος σὲ κάποιο στοχασμό του ἐπάνω γι' αὐτὸ τὸ ζήτημα, στοὺς «Ἐλεύθερους Πολιορκημένους» : «Πάρε καὶ σύμπηξε δυνατὰ μιὰ *Πνευματικὴ δύναμῃ*, καὶ κατομέρησε τὴν εἰς τόσους χαρακτῆρες, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ν' ἀνταποκρίνονται ἐμπράκτως τὰ πάντα»

Καὶ μὲ τὸ διαφωτιστικότατον αὐτὸ στοχασμό, μᾶς μπαζει στὸ ἐσωτερικὸ μυστήριο τῆς ποιήσῃς του, εἰδοποιώντας μας ὅτι ἡ ποίησῃ του δὲν εἶναι ἁπλὼς εἰκόνες καὶ φράσες λαμπρές, μὰ *πνευματικὲς δύναμες*, δηλαδὴ ψυχολογικὰ καὶ μεταφυσικὰ προβλήματα, ποὺ τὰ ἐνσαρκώνει μὲ ὑπόθεσες παρμένες ἀπὸ τὴ γῆρω του πραγματικότητα.

Ἔτσι, λοιπόν, γνωρίζοντας τὸν τρόπο ποὺ ἐργάζεται ὁ Δ. Σολωμὸς σχεδὸν ἀπὸ τότες ποὺ ἔγκα ἐστὰ θῆκε στὴν Κέρκυρα, κατέχουμε τὸ μυστικὸ κλειδὶ μὲ τὸ ὁποῖο θ' ἀνοίγουμε τὶς μαγικὲς θύρες τῶν ἐξαίσιων κόσμων του, καὶ θὰ μπαίνουμε μέσα στὰ ἄδυτα τοῦ ναοῦ τῆς Ποιήσῃς του. Κι' ἂν αὐτὸ ἀληθεύῃ γιὰ τ' ἄλλα ἔργα τῆς Κερκυραϊκῆς περιόδος, τὰ προηγούμενα, γιὰ πολὺ μεγαλύτερο λόγον ἀληθεύει γιὰ τὰ δημιουργήματα τὰ μεταγενέστερα, ὅπως εἶναι οἱ «Ἐλεύθεροι πολιορκημένοι», ὁ «Πόρφυρας», τὸ «ἐλεγεῖον στὴν «Ἀμφίλια Ροδόσταμο» καὶ τὸ «Carmen Seculare».

Καὶ ἐπειδὴ στὸ Carmen Seculare, ἡ *φύση τῆς Ἰδέας*, ἐχτὸς ἀπὸ ἄλλα, εἶναι ἀκόμη καὶ νὰ δειχτῇ πῶς ἀπὸ τὰ στοιχεῖα ποὺ εἶχε σὰν σπέρμα ἡ τότες Ἑλληνικὴ Ψυχή, ἂν αὐτὰ κατεθυνόνταν μὲ κάποιο τρόπο, τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος ἀφχε τὸ Ἄλφα μεγαλεῖο, ὑποθέτουμεν ὅτι, τὸ πρῶτο μέρος τοῦ ποιήματος ἀναφέρνει γεγονότα τῆς τότε ἐποχῆς, διαλεγμένα μὲ κάποιο τρόπο καὶ ἔτσι, τὸ μέσα ἀπὸ τὰ γεγονότα ἐκεῖνα νὰ φαίνεται σὰν ἀνάπτυξῃ τῶν κρυμμένων ψυχικῶν ἰδιοτήτων τῶν τότες Ἑλλήνων, ἡ λαμπρὴ περιγραφαμενῃ ὑέσῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ μέλλοντος. Κ' ἔτσι τὰ ὅσα παρασαίνει ὁ Ποιητὴς στὸ δημιουργικὸ μέρος τοῦ ποιήματος, τὸ σχετικὸ μὲ τὸ ἀπότερο μέλλον, παύει νὰ φαίνεται μιὰ εὐχῆ, παύει νὰ δείχνεται σὰν ἕνας θερμὸς πόθος καὶ τίποτε περισσότερο, παύει νὰ φαίνεται ἀκόμῃ σὰν ἰδανικὸ ποὺ μὲ τὴν ὁμορφιά του σαγηνεύει καὶ παραπλανάει τοὺς ἀναγνώστες του, μὰ δείχνεται φυσικὴ ἐξέλιξῃ τῶν κρυμμένων ψυχικῶν ἰδιοτήτων τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς, γίνεται πεποίθησῃ

Ὅμως τὸ πρῶτο μέρος μᾶς λείπει τελείως, ἴσως γιατὶ ὁ Ποιητὴς ἔχοντας το τελείως ἐπεξεργασμένο, δὲν αἰσταάνθηκε τὴν ἀνάγκη νὰ τὸ ἐπιδιορθώσῃ, καὶ δὲ μεταχειρίστηκε προχειρα χαρτιὰ κατὰ τὴν ἐπεξεργασία τῶν διορθώσεών του, τὰ ὁποῖα φαίνεται εἶναι τὰ μόνα ποὺ ἐμεῖς κατέχουμε, ἐνῷ τὸ ὁλόκληρο κείμενο κανένας ἴσιαμε σήμερα δὲ μπορεῖ μὲ βεβαιότητα νὰ ξέρῃ τί ἀπόγινε.

Καὶ τώρα ποὺ ὁ αναγνώστης μου γνωρίζει ὅλα τὰ προηγούμενα, ἂς περάσουμε στὴν ἀνάλυσῃ καὶ τῶν σωζομένων ἀποσπασμάτων, στὰ ὁποῖα ὁ Δ. Σολωμὸς παρουσιάνει τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδας, ὅποιο ἔπρεπε καὶ μποροῦσε νἀναι.

Καὶ γιὰ νὰ παραστήσῃ τὸ μεγαλεῖο τῆς μελλοντικῆς Ἑλλάδας, ἐκείνης

Σαστίζ' ἡ γῆ κ' ἡ θάλασσα κ' ὁ οὐρανὸς τὸ τέρας,
Τὸ μέγα πολυκάνταηλο μὲς στὸ κοῦ τῆς φύσης.
Κι' ἀρμόζουν διάφορο τὸ φῶς χίλιες χιλιάδες ἄστρα,
Χίλιες χιλιάδες ἄσματα μιλοῦν καὶ κάνουν ἕνα·
Στὸ δέντρο κάτου δέηση ἔκαμ' ἡ βοσκοπούλα·
Τ' ἄστρα γοργὰ τὴ δέχτηκαν καθὼς ἡ γῆ τὸν ἥλιο.
Τὰ Σεραφεὶμ ἐγνώρισαν τὸ βάθος τῆς ἀγάπης,
Κι' ὁλόκληρ' ἡ Παράδεισο διπλὴ Παράδεισό 'ναι.
Ποῖος εἶχε πεῖ πού σοῦ 'μελλε, πέτρα, νὰ βγάλῃς
[ρόδο;

Τέτοια λοιπὸν παρασταίνει ὁ Δ. Σολωμὸς τὴν 'Ελλάδα στὸ μέλλον της ἀποτελούμενα ἀπὸ ἕνα γενεαλογικὸ δένδρο, τοῦ ὁποίου τὰ κλαριὰ ἁπλώνουν στὸν ἀγέρα σὰ νάτανε βρύσες, καὶ μ' ὅλον τοῦτο, στὰ κλαδιὰ του μάταια περιμένει νὰ καθήσῃ καὶ νὰ βγῇ λίγη χλόη τὸ πουλάκι, δηλαδὴ τοῦ κακοῦ ζητεῖ θέσι, ἐκεῖ ὁ ἁπλὸς τραγουδιστής, ὁ αἰσθηματικὸς σιεμουργὸς (φῶς φαίνεται πὼς ἡ ἀνείλαψη τοῦ Δ. Σολωμοῦ δὲ συμφωνεῖ μὲ τοῦ Πλάτωνα στὸ ἄρτιο, ποὺ ἐξόριζε τὸν ποιητὴ ἀπὸ τὴν πολιτεία του· ὁ Δ. Σολωμὸς ἐξορίζει ἀπὸ τὴν 'Ελληνικὴ πολιτεία τὸν ἁπλὸ τραγουδιστή, ὄχι γι' ἄλλο, μὰ γιατὶ δὲν ὑπάρχει θέσις γι' αὐτόν), καὶ δὲ βρίσκει θέσι γιατί κι' ἂν εἶναι πολλὰ τὰ φύλλα τοῦ δέντρου, σὲ κάθε φύλλο κρύβεται καὶ πνεῦμα, δηλαδὴ μεγαλοψυχία. Καὶ εἶναι τέτοιο τὸ μεγαλεῖο τοῦ ψηλοῦ δένδρου, ποὺ ἠχολογάει κι' ἀστράφτει μ' ὅλους τῆς τέχνης τοὺς ἠχοὺς, καὶ μ' ὅλα τὰ φῶτα τ' οὐρανοῦ, (δηλαδὴ μ' ὅλα τὰ μέσα τῆς ἔκφρασης καὶ μ' ὅλες τῆς ἀποκάλυψες τοῦ μυστηρίου τῆς ὕπαρξης), καὶ εἶναι τέτοιο σὰ νάλεγε τὸ μεγαλεῖο τῆς 'Ελλάδας, ποὺ σαστίζει ἡ γῆ καὶ ἡ θάλασσα καὶ ὁ Οὐρανὸς τὸ τέρας, (τὸ ἀκατανόητο), τὸ μέγα πολυκάνταηλο μὲς στὸ κοῦ τῆς φύσης· καὶ μοζὶ μὲ τοῦ δένδρου τὸ μεγαλεῖο ἁρμοζοῦν τὸ διάφορο φῶς τους χίλιες χιλιάδες ἄστρα, καὶ χίλιες χιλιάδες ἄσματα σχηματίζουν ἕνα. Οἱ χίλιες χιλιάδες ἄστρα, παρασταίνουν τὸ πλῆθος τῶν πνευμάτων, τῶν μεγαλοψυχων, ποὺ κάθονται ἐπάνω στὸ δέντρο, καὶ λαμποκοπάνε καὶ φωτίζουν, καθὼς καὶ τὰ χίλιες χιλιάδες ἄσματα, προέρχονται ἀπὸ τὰ ἰσάριθμα πνεύματα· καὶ βέβοια μέσα σὲ κεῖνα τὰ μύρια ἄσματα, ποὺ ὅλα συνενώνονται στὸν πνευματικὸν ὁρίζοντα καὶ κάνουν ἕνα μονάχα μακρόχρῳ ἆσμα, τὸ πουλάκι, ὁ αἰσθηματικὸς τραγουδιστὴς δὲν μπορεῖ νάχῃ καμμιὰ θέση. Μὰ τάχα, θὰ μπορύσαμ' ἐμεῖς σήμερα νὰ ποῦμε τέτοιο λόγο, χωρὶς νὰ κοκκινίσουμε, οἱ νωθροί, ἀπὸ τὴν τροπή μας;

Ἔτσι ὁ Δ. Σολωμὸς σ' αὐτὸν τὸν πρωτάκουστον ὕμνο πρὸς τὸ 'Ελληνικὸ μελλοντικὸ μεγαλεῖο, δίνει καὶ τὴν ἁρμοδαν ἀπάντησι στὸ Ζαμπέλιο ποὺ ἀργότερα πολὺ θὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι ἀπὸ τὸ Ἔργο τοῦ Δ. Σολωμοῦ, ἂν κάτι ἀξίζῃ αὐτὸ εἶναι τὰ αἰσθηματικά του ἐνανικὰ τραγουδακία. Καὶ ἡ ἀπάντησι εἶναι βαρειὰ καὶ ἴσως ἰσοδυνομεῖ μὲ τελειωτικὴ διαγραφὴ τοῦ Ζαμπέλιου, τὸν ὁποῖον ξεγράφει ἀπὸ τὸν 'Ελληνα, καὶ τὸν ἐξορίζει ἀπὸ τὴν ὑψηλὴ θέσι ποὺ ἐμπρακτεύει τῆς 'Ελλάδας, στὴν ὁποίαν ἔχουν θέσι μονάχα τὰ πνεύματα, καὶ ὄχι τραγουδιστάδες· καὶ τὴν βαρειὰν αὐτὴν ἀπάντησι ἐπαναλαβαίνουμε σὲ βάρος ἐκείνων ποὺ ἐπαναλάβαν τὶς ἀνησίες, αὐτοὶ ἀνχητότεροι, τοῦ Ζαμπέλιου. 'Αλλ' ἂς ἐπιστρέψουμε στὴν ἀναλυσῃ τοῦ ἐξαίσιου αὐτοῦ ὕμνου, καὶ ἴσως μοναδικοῦ.

Ἡ βοσκοπουλα ποὺ βρίσκετοι κάτω ἀπὸ κεῖνο τὸ μαγικὸ δένδρο, δηλαδὴ ὁ 'Ελληνικὸς ποὺ βρίσκεται κατω ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴ τῶν τόσο μεγάλων πνευμάτων αἰσάνθηκε τὴν ἀνάγκη νὰ δεηθῇ· ἐννόησε τὸ μεγαλεῖο του, δηλαδή, καὶ δέχτηκε τὴν ἐπιρροή του. 'Εὸῶ ἡ λέξις «δέησι» πρέπει νὰ προσεχτῇ. Ἔναμε δέησιν ἡ βοσκοπούλα· δηλαδὴ ἔδειξε τὸ ἀποτέλεσμα ποὺ εἶχε στὴν ψυχή της τὸ τεράστιο ἐκεῖνο θέαμα —ἐδῶ ὁ Δ. Σολωμὸς παρασταίνει συμβολικὰ τὴν ἐπίδρασι τὴν εὐεργετικὴ τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων ἐπάνω στὸ λαὸ—καὶ τόσο θερμὰ ἐδεήθηκε ἡ ἁπλοϊκὴ κόρη, ποὺ τ' ἄστρα, τὰ ὁποῖα ρέβοια ἐλάμβανε ἐπάνω στὸ δένδρο, τὰ πνεύματα, ἐδέχτηκαν τὴ δέησιν ὁμέσως ὅπως δέχεσι τὸν ἥλιο τὸ γονιμοποιὸ ἡ γῆ· δηλαδὴ τὰ πνεύματα, οἱ μεγαλοψυχες ἐδέχτηκαν τὴ λατρεία τῆς βοσκοπούλος, ὅπως δέχεσι τὸ φῶς τὸ γονιμοποιὸ τοῦ ἡλίου ἡ γῆ. 'Εδῶ ὁ Δ. Σολωμὸς δηλώνει μιὰ μεγάλην ἀλήθεια· συγγροφέας μεγάλος σ' ἕνα λαὸ ποὺ δὲ λατρεύει τὸ πνεῦμα, ρέβοια ποὺ μὲ μεγάλη δυσκολία παρουσιάζεται, κι' ἂν παρουσιάζεται, καὶ τὸ ἔργο του δὲν ἐξασκεῖ ὁλάκερη τὴ θέα ἡ εὐεργετικὴ του ἐπιρροή, μὰ καὶ μήτε κατορθώνει νὰ δημιουργήσῃ ὁλάκερο τὸ ἔργο του, πρὲς ζῆμιαν τῆς ἀνθρωπότητας. Γι' αὐτὸ ἡ λατρεία τοῦ λαοῦ ἑνὸς 'Εθνους πρὸς τοὺς πνευματικοὺς του φωστῆρες, εἶναι ὅτι ὁ ἥλιος γιὰ τὴ γῆ, εἶναι ἡ γονιμοποιὸς πνοή. Καὶ δυστυχῶς τὸ 'Ελληνικὸ 'Εθνος ποῦ γιορτάζει τώρα τὸ ἑκατονταέχρονά του, δὲν μπορεῖ νὰ καυχηθῇ γιὰ κάτι παρόμοιο· μαλίστα ἔφερε κάθε δυνατὸν ἐμπόδιο ἐναντίον στοὺς πνευματικοὺς του ἀνθρώπους, ἐναντίον στοὺς λογοτέχνες του, καὶ ἐζήτησε νὰ τοὺς λιθοβολήσῃ ἀπατημένος ἀπὸ κακοὺς ὁδηγούς, καὶ πολεμώντας τὸ δικό του μέλλον τὴ δική του ἀνάπτυξῃ.

Κι' αὐτὸς ὁ 'Ελληνικὸς λαὸς νὰ βοηθήσῃ τὸ σχηματισμὸ τοῦ ὑπερφυσικοῦ γενεαλογικοῦ δέντρου τῆς 'Ελλάδος, ἐπροσπαθήσε πὼς νὰ ξερριζώσει τὸ δέντρο ἀπὸ τὴ ρίζα καὶ νὰ ἐμποδίσῃ καὶ τὸ μελλοντικό του ριζοβόλημα. Μὰ γι' αὐτὸ θὰ δώσουν λόγο στὸ 'Εθνος οἱ αἴτιοι, ὅταν μιὰ μέρα θὰ ταφοῦν κάτω ἀπὸ τὸ αἰώνιο ἀνάθεμα.

Στὸ ἀκόλουθο ἀπόσπασμα ὁ Ποιητὴς μὲ μιὰ ζωηρὴ συμβολικὴ παράσταση, δείχνει τὰ ἀναστήματα τῶν πνευμάτων ποὺ ὁ λαὸς μὲ τὴ λατρεία του τοὺς δίνει τὴ γονιμοποιό, τὴ δημιουργικὴ πνοή. Εἶναι τόση ἡ ἀγάπη ποὺ αἰσάνονται γιὰ τὸ λαό, ὅπως βέβαια κάθε ἀληθινὸς δημιουργός, καὶ ἡ ἱστορία εἶναι γεμάτη ἀπὸ τέτοιου: μάρτυρες, ὅπου τὰ Σεραφεὶμ ἐγνώρισαν αὐτὸ τὸ βάθος τῆς ἀγάπης, τὰ Σεραφεὶμ εὐρήκαν ἰσάξιά τους αὐτὴ τὴν ἀγάπη, καὶ ὁ Παράδεισος τὸ Οὐρανοῦ ἔγινε διπλός, γιατὶ ἔγινε δεύτερος παράδεισος καὶ ἡ γῆ. Καὶ κλεῖ τὴν περιγραφὴ τῆς ὑπερφυσικῆς αὐτῆς προφητικῆς παράστασης, μ' ἕνα θαυμασμό, ἔτσι σὰν ὁ Ποιητὴς νὰ βρισκόταν ἐκεῖ καὶ νάβλεπε συντελεσμένο αὐτὸ τὸ πρωτάκουστο μεγαλεῖο τῆς 'Ελλάδος;

Ποιὸς εἶχε πεῖ ποῦ σοῦ 'μελλε, πέτρα, νὶ βγάλῃς ρόδο; Δηλαδὴ ποιὸς μπορόσε νὰ πιστέψῃ πὼς ἡ καταρειπωμένη αὐτὴ γῆ, ποὺ δὲν εἶταν παρὰ ἔρμιὲς καὶ χαλάσματα, θἄφτανε σὲ τέτοιο ἀνθρώπινο — ὄχι σοβινιστικὸ — μεγαλεῖο.

Καὶ τελειώνουν τὰ σωζόμεν' ἀποσπάσματα μὲ τοὺς ἀκόλουθους τρεῖς στίχους, ὅπου ξαναφέρνει τὴ βοσκοπούλα στὸν ἑαυτό της, καὶ διαπιστώνει ὅτι οἱ ὧραῖοι κόσμοι ποὺ ψηλότερα ἀναφέραμε, εἶτανε γεννήματα τῆς ψυχῆς της.

'Αλλὰ ποῦ τώρα βρίσκονται τὰ κάτασπρα ποδάρια;
Ποῦνε τὸ στῆθος τ' ὄμορφο, ποὺ τέτοιους κόσμους ἔχει;
Στ' ἀμπέλι ἡ κόρη κάθεται καὶ παίζει μὲ τ' ἀρνί της.

ΓΕΡΑΣ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ

H. TAINE

ΟΙ ΝΕΟΙ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ

(*Συνέχεια ἐκ τοῦ Δ' τόμου*)

Ἡ ζωγραφιὰ αὐτὴ εἶναι ἕνα μτγμα ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἐμπαιγμοῦ. Θαυμαζει τοὺς νέους του καὶ τοὺς ἐμπαίζει. Κειτάξετε τόρα τὴ χαριτωμένη αὐτὴ τρέλα παρουσιαζμένη ὑπὸ τύπον κωμῳδίας.

Μολις ξημέρωσε, ὁ 'Ιππο κράτης, υἱὸς τοῦ 'Απολλοδώρου, χτυπῆσε δυνατὰ τὴν πόρτα, μὲ τὸ μπαστοῦνι του. "Αμα κάποιος ἄνοιξε, ἐμπῆκε ἀμέσως βιαστικός, καὶ μιλόντας δυνατά: «ὦ Σωκράτη, εἶπε, ξύπνησες ἢ κοιμᾶσαι;» Ἀνεγνώρισα τὴ φωνή του καὶ τοῦ εἶπα: «Ἐ! λοιπόν, 'Ιππο κράτη τί νέα φέρνεις;—Εὐχάριστα πράγματα.—Πολὺ ὡραῖα· μᾶς πες μου τί καὶ γιατὶ ἦρθες αὐτὴ τὴν ὥρα;— Ὦ Πρωταγόρας, εἶπε, ἦρθε.»

Δὲ θἄλεγε κανένας πὼς ὁ μεγάλος βασιλιὰς ἔφθασε στὸν Πειραιᾶ;

«Τί σὲ νοιώζει: τοῦ εἶπα. Μήπως ὁ Πρωταγόρας σούκαμε κανενα κακό;—ἀπήντησε γελωντας: «Ναι, μὰ τοὺς θεοὺς Σωκράτη, ἀφ' οὗ εἶν' ἐσοφός μονος του καὶ δὲν μοῦ μετιδίδει τὴ σοφία του.—Ἄλλα, μα τον Δία, ἐὰν τοῦ δώσῃς χρήματα καὶ τὸν πείσῃς θὰ σὲ κάνῃ καὶ σένα σοφό.—Μακαρι νὰ εἶναι ἔτσι! Δὲ θὰ λυπηθῶ τίποτα ἀπὸ τὰ ὑπάρχοντά μου οὔτε ἀπὸ τὰ τῶν φίλων μου. Γιοῦτο ἀκριβῶς ἤτανε νὰ σὲ βρῶ τόρα, γιὰ νὰ τοῦ μιλήσῃς γιὰ μένα. Γιατὶ, ἄκους ποῦ εἶμαι καὶ πολυνέος, δὲν εἶδα ποτε μου τον Πρωταγόρα, καὶ δὲν τον ἄκουσα ποτε μου, ἡμουνα ἀκομα παιδάκι ὅταν ἦρθε στὴ πατρίδα ἐδῶ. Μα, Σωκράτη, ὅλοι τὸν ἐγκωμιοῦν, καὶ λένε πὼς ἐὰν ὑπάρχει κὶο ἐπιτηδειος ἄνθρωπος γιὰ τὸ λογο. Γιατὶ ἐὰν πᾶμε νὰ τον συναντήσουμε, γιὰ νὰ τὸν βροῦμε ἀκόμη σπίτι του; Μένει, ὅπως μοῦ εἶπαν, στὸ σπίτι τοῦ Καλλία, υἱοῦ τοῦ 'Ιππονίκου· ναί, πᾶμε.—Ὀλ ἀκομη φίλε μου, εἶναι πολὺ πρωΐ· ἄλλο ἂς σηκωθοῦμε νὰ πᾶμε στὴν οὐδή θὰ περάσουμε τὴν ὥρα περιπατώντας ὡς που ν' ἐημερώσῃ καλά· ὅσαρι θὰ πᾶμε. Συνήθως ὁ Πρωταγόρας μένει στο σπίτι· ὅποτε μὴ φοβᾶσαι, ἐὰ τὸν βροῦμε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα.»

Ὕστερα, ὁ Σωκράτης κάνει ἐρωτήσεις, στὸν 'Ιπποκράτη ὁ ὁποῖος εἶναι μᾶλλον ζωηρὸς παρὰ πολυγνώστης, καὶ τὸν στενοχωρεῖ. Τοῦ δείχνει πὼς ὁ μαθητὴς ἑνὸς ζωγράφου γίνεται ζωγράφος, καὶ ὁ μαθητὴς ἑνὸς ποὺ παίζει αὐλὸν γίνεται αὐλητὴς εἰς τρόπον ὥστε ὁ μαθητὴς παίρνει πάντα τὸ ὄνομα τοῦ δασκάλου ὁ ὁποῖος τὸν διδάσκει καὶ τῆς τέχνης ποῦ τοῦ μαθαίνουν. Ὕστερα τὸν ρωτόει τί θέλει νὰ γίνῃ, παίρνοντας μαθήματα ἀπὸ τὸν Πρωταγόρα. Καὶ κεῖνος κοκκινίζοντας (γιατὶ ἔφεγγε πιὰ λίγο καὶ φαινότανε τὸ πρόσωπό του): «Ἐὰν αὐτὴ ἡ τέχνη εἶναι ἔμεια μὲ τὶς ἄλλες, εἶναι φανερὸν ὅτι θέλω νὰ γίνω σοφιστής.» Ὕστερα ἀπὸ αὐτὸ τὸ πείραγμα ὁ Σωκράτης τοῦ δείχνει πόσο εἶναι ἀπερίσκεπτος καὶ βιαστικός. καὶ ἀφ' οὗ τὸν ἀνάγκασε ἔτσι νὰ σκεφθῇ τὸν ὠδήγησε στὸν Πρωταγόρα.

Φθάσαμε κοιβεντιάζοντας στὸ προσύλιο. Μὰ ὁ θυρωρός, ἕνας εὐνοῦχος, μᾶς ἄκουσε, ὡ φαίνεται· καὶ λέει πὼς, ἀπὸ τὸν μεγάλο ἀριθμὸ τῶν σοφιστῶν, θιμόνει ἐναντίον ἐκείνων ποὺ ἔχουντει οἰὸ σπίτι «Ὅ,τι χτυπήσαμε τὴ πόρτα, ἄνοιξε καὶ ἄμα μᾶς εἶδε: «Πάλι σοφιστά, εἶπε, δὲν ἔχει κοιρό». Κοὶ λέγοντας οὐτο μὲ τὶ δυό του χερια ἔσπρωξε τὴν πόρτα μ' ὅλη του τὴν καρδιὰ μὲ ὅση μπορεσε δύνομι Σοταγτιπήσαμε· καὶ μᾶς ἀπαντάει μὲ τὴ πόρτα κλεῖσι: «Ἄνθρωποι δὲν ἀκούσατε πὼς δὲν εἶναι εὔκαιρος;—Μὰ σίλε μου, τοῦ λέω. δὲν ἐρχόμαστε γιὰ τὸν Καλλία, καὶ δὲν εἶμαστε σοφιστοι, μη φοβᾶσαι. Ἤρθαμε νὰ δοῦμε τον Πρωταγόρα. Εἰδοποίησέ τον.»

Μ' ὅλα αὐτὰ ὁ νθρωπος δυσκολεύτηκε πολὺ ν' ἀνοίξῃ τὴν πόρτα ὅταν ἐμπήκαμε, βρήκαμε τον Πρωταγόρα νὰ περιπατῇ κατω ἀπὸ τὸ περισσυλιὶ, καὶ κοντά του, ἀπο τὸ ἕνα μέρος, τον Καλλία υἱον τοῦ 'Ιππονίκου καὶ τον ἀδελφὸν ἐκ μητρὸς Παρ-λῆν, υἱὸν τοῦ Περικλέους καὶ τὴ Χαρμίδη, υἱοῦ τοῦ Γλαύκου, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μερος, τὸν Ξάνθιππον, τον ἄλλον υἱὸν τοῦ Περικλέους, τὸν Φιλιππίδη, υἱὸν τοῦ Φιλομήλου, καὶ τὸν 'Ανυμπρον υἱὸ Μηλοῦ, τὸ ὀνομαστότερον ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Π ωταγορ.ὀστις ἐμάθαιε γιὰ νὰ τὴν ἐξασκῇ τὴν τέχνην υἱὸ δασκαλου του καὶ γιὰ νὰ εἶναι σοφιστής. Πισω τους περιπατοισε ἕνας ὄμιλος νέων εἰ ὁποῖοι ἄκουγαν τὶ ἐλέγετο. Οἱ περισσοτεροι ἐφαίνονο ξενοι καὶ ἀπὸ κείους ποὺ ὁ Πρωταγορας περνει ἀπὸ ὅλες τὶς πολεις ποὺ περνει θελγοντας τους μὲ τὴ φωνὴ του ὅπως ὁ 'Ορφεύς, καὶ κεῖνοι καταθελγημένοι τὸ ἀκολουθοῦν μὲ τον ἦχο τῆς φωνῆς του. Ὑπῆρχον ἐπίσης καὶ μερικοὶ 'Αθηναῖοι. Ὅσο γιὰ μενα, βλέποντας τους, ἔμεινα κατεθυσιασμένος, τόσο ἐκρόσεχαν νὰ μὴ βρεθοῦν κοὶτὲ ἐμπρος στον Πρωταγόρα διὰ νὰ μη τον ἐμποδιοῦν. Ὅταν ἔκανε μετοβολὴ μὲ τους συντροφους του ἀιοίγοντο ἀπο δῶ καὶ ἀπ' ἐκει κοὶ ὕστερα γυρίζοντας ἤρχοντο πάλι ἀπὸ πίσω μὲ τὸν καλλίτερο τρόπο τοῦ κοσμου.

Ἔτσι, ὅταν οἱ νέοι ἐπέστρεφαν στὰ σπίτια τους, καταμαγευμένοι ἀπὸ τὸ παράδειγμα, παρακαλοῦσαν τὸν πατέρα τους νὰ τοὺς ἐμπιστευθῇ στὰ χέρια ἑνὸς ἐπιδεξίου σοφιστοῦ 'Ανάδαρε μόνοι τους στὰς συζητήσεις τον, καὶ ὁ κολλητικὸς αὐτὸς ἐξωτας τῆς λογικῆς ἀντισυχοῦσε τοὺς πατέρας των. Ὁ Δημόδοκος ἤρθε νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν Σωκράτη μιὰ συμβουλὴ γιὰ τον υἱόν του Θεάγη. «Μερικοὶ νέοι, εἶπε, τῆς ἠλικίας του ποὺ καταδαίνουν στὴν πόλι τοῦ ἐπαναλαμβάνουν μερικοὺς λόγους, οἱ ὁποῖοι τὸν συγκινοῦν, καὶ τοὺς ζηλεύει. 'Απὸ πολὺν καιρὸ τώρα δὲν μὲ ἀφήνει ἥσυχο, λέγοντάς μου. πὼς πρέπει νὰ φροντίσω γι' αὐτὸν καὶ νὰ δώσω χρήματα εἰς ἕνα ἀπὸ τοὺς σοφιστὰς γιὰ νὰ τὸν κάνῃ σοφό. Ἐγὼ σκέπτομαι πὼς ἀνπάῃ μ' αὐτοὺς θὰ διατρέξῃ ἕναν κίνδυνο ὀχι μικρό. Ἕως τώρα τὸν συνεκράτησα μὲ τὲς συμβουλές μου ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ τὸ κάνω πιά. Γι' αὐτὸ βοηθέτω πὼς τὸ καλλίτερο εἶναι νὰ ὑποχωρήσω μὴ τυχὸν καὶ συναναστραφῇ κανένα ποὺ δὲν θὰ ξέρω καὶ θὰ διαφθαρῇ».

Ὁ γεαρὸς θυμώνει μὲ τὸν πατέρα του, γιατὶ τοῦ ἀντιστέκεται, καὶ ὅταν ὁ Σωκράτης τὸν ρωτάει ποιὰ ἐπιστήμη θέλει νὰ μελετήσῃ:

«Ὁ πατέρας μου τὸ ξέρει πολὺ καλὰ Σωκράτη, τοῦ τόπα πολλὲς φορές· ἀλλὰ σοῦ μιλάει ἐπίτηδες ἔτσι σὰ νὰ μήν ἤξερε τί θέλω. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο καὶ μ' ἄλλους ἀκόμα προσπαθεῖ ν' ἀντισταθῇ καὶ δὲν θέλει νὰ μ' ἀφήσῃ νὰ πάω σ' ἕνα δάσκαλο».

Βλέπει κανένας πὼς ἡ εἰκογένεια δὲν διοικεῖται ὅπως στὴ Ρώμη. Ἔχει ὡς βάση μᾶλλον τὴν ἀγάπη, παρὰ τὴν ὑπακοή. Ὁ πατέρας δὲν εἶναι ἕνας βασιλιὰς ἀλλὰ σχεδὸν ἕνας ἴσος πρὸς τοὺς ἀγγέλους, τίποτε δὲν ἐμποδίζει καὶ δὲν σταματᾷ τὰς κινήσεις τῶν κακούργων αὐτῶν ψυχῶν. Ἡ ἀνθρώπινη φύση φαίνεται μέσα τους ὁλόκληρη τέτοια ποὺ εἶνε καὶ ὁλόγυμνη. Ὀλίγον κατωτέρω ὁ Θεάγης λέγει πὼς θέλει νὰ μάθῃ τὴν τέχνη τοῦ κυβερνήσου γιὰ νὰ γίνῃ ἀρχηγὸς τοῦ κράτους. «Τί λοιπον, τοῦ λέει ὁ Σωκράτης, θέλεις νὰ γίνῃς τύραννος;—Χωρὶς καμμιὰ ἀμφιβολία θὰ ἐπιθυμοῦσα νὰ ἤμουνα ὁ τύραννος ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ἢ τοὐλάχιστον τοῦ μεγαλυτέρου ἀριθμοῦ αὐτῶν. Καὶ σύ, τὸ ἴδιο ὑποθέτω καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀνθρωποι καὶ ἴσως μάλιστα νὰ γίνουμαι θεός». Ὁ θεὸς στὴν 'Ελλάδα δὲν εἶνε ἕνα ὃν παντοδύναμον, μυστηριῶδες, ποὺ βρίσκεται στὸ ἄπειρον μακράν τῶν ἀνθρώπων: Εἶνε αὐτὸς οὗτος ὁ ἄνθρωπος, ὡραιότερος, δυνατώτερος, ἀθάνατος, αὐτὸ προσθέτει ἕνα χαρακτηριστικὸν εἰς τὸν χαρακτῆρα τῶν νεανιῶν αὐτῶν, ἡ ψυχή των δὲν καταπιέστηκε ἀπὸ τὴν παιδικὴ ἡλικία μὲ τὴν ἰδέα μιᾶς κυριαρχούσης δυνάμεως καὶ τρομερῆς, δὲν εἶδαν τίποτα ὁλόκληρο ἐπάνω σ' πραγματικὸ κόσμο οὔτε στὸ κόσμο τὸν φανταστικό, τὸ ὁποῖον νὰ τοὺς κατέλιψε διὰ τῆς μεγαλειοτητός του Ὁ Ἡρόδοτος διηγεῖται πὼς οἱ κάτοικοι μιᾶς πόλεως τῆς Σικελίας ἐλάτρευσαν ἕναν νέον γιὰ τὴν ὠμορφιά του, καὶ τὸν κατέταξαν μεταξὺ τῶν θεῶν, δὲν ὑπάρχει στὴν 'Ελλάδα δυσαναλογία μεταξὺ θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, ἐξ αὐτοῦ πηγαζουν οἱ τολμηρὲς αὐτὲς ἐπιθυμίες καὶ ἡ ὑπερήφανη αὐτὴ τάση, δὲν ἔμαθαν ποτέ τους οὔτε νὰ φοβοῦνται οὔτε νὰ ὑποκύπτουν.

'Αλλ' ἡ ἀγάπη τῆς δικαιοσύνης φυσικὴ εἰς τὸν ἄνθρωπο εἶνε εἰς τὸ βάθος τῆς καρδιᾶς τους, προσανατολίζονται μόνοι τους.

«Δὲν θἄθελα νὰ κυβερνήσω διὰ τῆς βίας, οὔτε ὅπως οἱ τύραννοι, εἶπε ὁ Θεάγης, ἀλλὰ τὴ συναινέσει τῶν πολιτῶν, ὅπως οἱ ἔνδοξοι ἄνδρες τῆς πόλεως».

Τὰ αἰσθήματα αὐτὰ ἀρέσουν τοσο περισσότερο, ὅσον τὰ παιδιὰ αὐτὰ λένε κατὰ πρῶτον ὁ τι αἰσθάνονται καὶ πρὸ παντὸς ὅπως τὸ αἰσθάνονται. Μιὰ μόνη τους λέξις ἀντικρούει ἐκείνους οἱ ὁποῖοι διακηρύσσουν πὼς ὁ ἄνθρωπος εἶνε φυσικὰ κακός. Ἡ καλωσύνη εἶνε ἡ πρώτη ἀπὸ τὶς ἀρχέγονες κλίσεις των. Ὁ Πλάτων ζωγράφος σκέπτεται ὅπως ὁ Πλάτων φιλόσοφος πὼς ἡ θεία καὶ ἀθάνατος ἰδέα, ἡ ὁποία κάμνει τὴν ψυχή μας μαρτυρεῖ τὴν ἀρχή της. Τὴν τιμᾶει διὰ τῶν προσώπων τὰ ὁποῖα δημιουργεῖ ὅπως διὰ τῶν θεωρτῶν του, καὶ ἀποδεικνύει τὴν πίστη του διὰ τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης.

Παρατηρῆστε τώρα τὸ πνεῦμα αὐτῶν τῶν παιδιῶν, τῶν ὁποίων ξέρετε τὸν χαρακτῆρα. Ὁ Πλάτων τὸν ἐσημείωσε μ' ἕνα χέρι ντελικάτο καὶ ἐλαφρὸ εἰς τὸ πορτραῖτο τοῦ Πρωτάρχου καὶ μερικῶν ἄλλων. 'Ανακαλύπτουν λίγα πράγματα μόνοι τους, εἶνε πολὺ νέοι ἀκόμα· καμμιὰ φορὰ ἐν τούτοις συναντοῦν λέξεις ἐπιτυχεῖς καὶ ἐκφράζουν τὶς κρίσεις των μ' ἕναν εὐχάριστο τρόπο, 'Αλλ' ἕνα ἰδιαίτερο σημεῖο διορατικότητος καὶ περιεργείας εἶνε ὅτι προκαλοῦν χωρὶς νὰ κουρασθοῦν τὰς πλέον παρατεταμένας συζητήσεις ἐπὶ τῶν πλέον ἀφηρημένων ζητημάτων καὶ εὐχαριστοῦνται εἰς ἐρωτήσεις ὅλως ἀνδρικάς. Δὲν αἰσθάνονται τὸ βάρος τῶν ἰδεῶν· τρέχουν ὅπου τὸν βαρὺ θόρυβα τῆς διαλεκτικῆς. Ὅταν ὁ 'Αχιλλεὺς δοκιμάζει τὰ ὅπλα τοῦ 'Ηφαίστου, φαίνεται (λέγει ὁ Ὅμηρος) τὸν ἀναστηκώνουν σὰν πτέρυγες. 'Απὸ τὴν πρώτη ἡμέρα ἐπίσης, «τὰ ζωηρά τους πόδια τοὺς παρασύρουν» εἰς τὴν ἐπιστήμη καὶ μεταχειρίζονται χωρὶς κόπο τὴν ἀλήθεια. Παρακαλοῦν τὸν Σωκράτη νὰ ἐξακολουθήσῃ, τὸν ἐμποδίζουν νὰ φύγῃ, δὲν θέλουν ν' ἀποσύρουν τίποτε ἀπὸ τὴν συνομιλίαν. 'Εν τούτοις ἡ ζωρότης αὐτὴ εἶνε θελκτικὴ· ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐνεταμένης αὐτῆς προσοχῆς καὶ τῆς μεγάλης αὐτῆς ἐπιθυμίας τῆς φιλοσοφίας ξεσπάει μιὰ παιδικὴ χαρά:

«Δὲν βλέπεις, Σωκράτη, πόσοι εἴμεθα καὶ ὅτοι εἴμεθα ὅλοι νέοι καὶ δὲν φοβᾶσαι νὰ σοῦ ἐπιτεθοῦμε μὲ τὸν Φίλιβο ἐὰν μᾶς ὀβρίζῃς;» Σὲ μᾶς ὅταν ἕνας ἄνδρας φιλοσοφῶντας ἀφήσει νὰ τοῦ φύγῃ ἕνα μειδίαμα σκανδαλιζόμαστθε, κάθε ἕνας ἀπὸ μᾶς φωνάζει κατάρα καὶ ἐπαναλαμβάνει χαμηλοφώνως ἢ δυνατά. «Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς μᾶς ἀτιμάζει τὴ φιλοσοφία, «ἶνε ἀνίκανος νὰ λογικεοθῆ ποτὲ του καλά».

'Αλλ' ὅτι εἶνε πρὸ παντὸς θαυμαστόν, εἶνε ὅτι εἰς τὰς μακρυνὰς αὐτὰς σειρὰς τῶν λογισμῶν ὁ ἀκροατής, δὲν ἐκτροχιάζει ποτὲ τὸ ζήτημα δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ καὶ παραμένει πάντοτε ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ τεθέντος ζητήματος. Ἡ συνέχεια αὐτὴ εἰς τὰς ἰδέας μας μᾶς λείπει. Δοκιμάστε νὰ συζητήσετε μὲ κάποιον: εἴκοσι φορὲς εἴσθε ἠναγκασμένος νὰ τὸν ἐπαναφέρετε ἐπὶ τοῦ ζητήματος. Τὸ πνεῦμα μας εἶνε πολὺ πηδηχτό: τρέχουμε πάρα πολὺ δι' ἀποτόμων κινήσεων, βλέπουμε αἰφνης ἕνα ζωηρὸν φῶς ἀληθείας καὶ τρέχουμε ἀμέσως πρὸς αὐτὸ τὸ μέρος, λησμονῶντας ὅτι ἐκάμαμε ἀπὸ τὸ ἄλλο, καταστρέφοντας τὸ ἔργο μας τὴ στιγμὴ ποὺ μιὰ μόνη προσπάθεια θὰ τὸ ἀποτελείωνε.

Ὁ Πλάτων δὲν ἐφεμρίσκει τὸν σύνδεσμο αὐτῶν ποὺ δίδει εἰς τὰς ἰδέας τῶν προσώπων ποὺ ὁημιουργεῖ· θὰ βρῆτε τὴν ἴδια ἀκρίδεια στον Ὅμηρο. Τὸ Ἰονικὸν πνεῦμα ἐξασκεῖ ἐξ ενφύκου τὴν λεπτὴν καὶ αὐστηρὰν λογικήν. 'Από τὰ πρώτα του ἔργα μαντεύει κανένας ὅτι εἶνε ὁ προορισμένος ἐργάτης τῆς ἀνθρώπινης ἐπιστήμης. Συγκρίνατε π. χ. τὰς δύο πρωτογόνους πηγὰς τοῦ πολιτισμοῦ μας, τον Ὅμηρο καὶ τὴν Β.ὀλο, εἰς τὴν μίαν οἱ σκέψεις εἶνε κομμένες χωρισμένες οἱ μὲν ἀπὸ τὶς δὲ ἐκφασμένες ἀποτόμως σὰν ἀπὸ ἕνα ἄνεμο ἀναδρασμὸ μιᾶς ψυχῆς,

ρύθμιστο Ἰουλιανὸ ἔτος ὁποιασδήποτε χρονολογίας πόσες μέρες εἶναι συλλογιζόμαστε ἔτσιδα:

α') Κάθε μὴ τέταρτος αἰώνας ἀβγατίζει κατὰ μιὰ μέρα τὸ Ἰουλιανὸ κέτσι. ἀργοπορεῖ τὴν ἔναρξή του κατὰ 1 μέρα.

β') Τὸ Ἰουλιανὸ μὲ τὸ Γρηγοριανὸ εἰχανε τὶς ἴδιες ἡμερομηνίες τὸν αἰῶνα ποὺ εἶχε κατοστάρες 2...μετὰ Χριστό.

Ἄμα λοιπὸν ἀπὸ-τοὺς τρεχούμενους αἰῶνες ἀφαιρέσουμε ἀφτὸ τὸ 2 κιἀφαιρέσουμε καὶ κάθε τέταρτον αἰῶνα ποὺ δὲν προσθέτει μέρα στὸ Ἰουλιανὸ τὸ ὑπόλοιπο δείχνει πόσες μέρες νἀρύτερα ἀπὸ τὸ Ἰουλιανὸ ἀρχινᾶ τὸ Γρηγοριανό.

Ἔτσι καταστρώνουμε ἕναν ἁπλὸ ἀλγεβρικὸ τύπο.

Ἂς πάρουμε τὰ σύμβολα ταῦτα:

γ = γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου πρὸς τὰ ἐμπρὸς δισφορὰ

κ = κατοστάρες τοῦ ἔτους

$\frac{\kappa}{4}$ = τὸ τέταρτο ἀπὸ τὶς κατοστάρες τοῦ ἔτους (μόνο τὸ ἀκέραιο, γιατὶ μόνο ἀφτὸ εἶναι δίσεχτο ἀπὸ τὰ ἐπαιώνια ἔτη). Ἔχουμε

I. $\gamma = \kappa - 2 - \frac{\kappa}{4}$

Λόγου χάρη στὰ 1921 ἔχουμε κ = 19 καὶ $\frac{\kappa}{4} = 4$ (μόνον τὸ ἀκέραιο εἴπαμε) ὥστε:

$\gamma = (19 - 2 - 4 =) 13$

δηλαδὴ ἄμα βγάλεις ἀπὸ τὰ 19 τοὺς 2 πρώτους μ.Χ. αἰῶνες ποὺ εἶναι ἀρνητικοί, ὅπως εἴπαμε, καὶ τοὺς 4 βίσεχτους, ποὺ δὲν ἐπιταχύνουν τὴν ὕπαρξη τοῦ Γρηγοριανοῦ ἔτους, μένουν 13, ποὺ δείχνουν τὴ γρηγοριανὴ πρὸς τὰ ἔμπρὸς διαφορά. Ἐτσιβρίσκουμε κάθε αἰῶνα ποὺ θέλουμε, περασμένο ἢ μελλούμενο. τί διαφορὰ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὰ δυὸ ἡμερολόγια; Λόγου χάρη:

Στὰ 3000 ἔχουμε κ = 30, $\frac{\kappa}{4} = 7$. Λοιπόν:

$\gamma = (30 - 2 - 7) = 21.$

Προσθέτοντας λοιπὸν αὐτὴ τὴ διαφορὰ (γ) στὴν Ἰουλιανὴ ἡμερομηνία βρίσκουμε τὴ Γρηγοριανὴ κι ἀφαιρώντας την ἀπὸ τὴ Γρηγοριανὴ βρίσκουμε τὴν Ἰουλιανή.

Ἔτσι μὲ τὴ μεταρρύθμιση τοῦ ἡμερολογίου ἀποκαταστάθηκαν ὅπωσδήποτε οἱ ἡμερομηνίες μὲ τὰ οὐράνια φαινόμενα.

Τὴ μεταρρύθμιση σιγὰ σιγὰ τὴ δεχτήκανε ὅλα τὰ Καθολικὰ ἔθνη καὶ ἀργότερα τὰ Διαμαρτυρόμενα. Δὲν τὴ δεχτήκανε ὡς τὰ σήμερα ἀκόμη τὰ Ὀρθόδοξα ἔθνη, ποὺ ἐξακολουθοῦνε νἀχουνε τὸ ἀμεταρρύθμιστο Ἰουλιανὸ ἡμερολόγιο.

Τὸ λάθος τοῦ Γρηγοριανοῦ

Μὰ καὶ τὸ Γρηγοριανὸ ὅπωσδήποτε δὲν εἶναι ἀπόλυτα τέλειο, ἀλλὰ τὸ λάθος του εἶναι πολὺ πολὺ μικρότερο, σχεδὸν ἀνεπαίσθητο· ἐνῷ δηλ. τὸ Ἰουλιανὸ εἶναι καθὼς εἴπαμε μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ φυσικὸ ἡλιακὸ ἔτος κατὰ 0.0078018, τὸ Γρηγοριανὸ εἶναι μεγαλύτερο μόνο κατὰ 0,0002832 ὥστε ἐνῷ μὲ τὸ Ἰουλιανὸ προχωροῦμε πρὸς τὸ καλοκαίρι κατὰ 1 μέρα σὲ κάθε 128 χρόνια καθὼς εἴπαμε. μὲ τὸ Γρηγοριανὸ προχωροῦμε κατὰ μιὰ μέρα σὲ κάθε 2832 χρόνια.

Μὰ ὅσο νὰ περάσουνε τόσα χρόνια ἴσως οἱ ἀνθρώποι βάλουνε γνώση καὶ φτειάσουνε τὸ ἰδανικὸ ἡμερολόγιο, ποὺ θὰ ποῦμε σὲ ἄλλο μας ἄρθρο.

Περσικὸ ἡμερολόγιο

Τὸ τελειότερο ἀπὸ ὅλα τὰ ἡλιακὰ ἡμερολόγια εἶναι τὸ Περσικὸ τοῦ Τζελαλεντίν. Κατὰ τοῦτο τὸ ἡμερολόγιο:

Τὸ κοινὸ ἔτος ἔχει 365 μέρες·

Ἐφτὰ φορὲς κατὰ συνέχεια τὸ κάθε τέταρτο ἔτος εἶναι βίσεχτο.

Μὰ τὴν ὕγδοη φορὰ βίσεχτο δὲν εἶναι πιὰ τὸ τέταρτο ἀλλὰ τὸ πέμπτο ἔτος, δηλαδὴ 8 βίσεχτα σὲ 33 χρόνια, κιὄχι σὲ 32 ὅπως ἔχουν τὰ Ἰουλιανὰ ἡμερολόγια ἀμεταρρύθμιστο καὶ μετορρυθμισμένο.

Ἔχουνε λοιπὸν μέρες 33 × 365 + 8 γιὰ 33 χρόνια δηλαδὴ μέση διάρκεια τοῦ ἔτους μέρες 365,2424 καὶ εἴπαμε πως τὸ τροπικὸ ἔτος ἔχει 365,2422, ὥστε ἡ διαφορὰ εἶναι μιὰ ὥρα σὲ 3600 χρόνια πανωκάτου.

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

HENRI BARBUSSE

Η ΚΟΛΑΣΗ

(ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ)

IV

. . . Ἡ πλαγινὴ κάμαρα ἦταν σχεδὸν μαύρη ... Εἴχανε κλείσει τὰ παραθυρόφυλλα, Ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς διπλοὺς ἀπὸ ὕφασμα λεπτὸ μπερντέδες, κοίταζα τὸ παράθυρο ποὺ ἦταν σὰ φεγγομένο ἀπὸ φωτεινὲς γραμμὲ ὕλες ὅπως ἡ πυροστιά.

Γέλια ἀργυρόηχα ἀκούσνταν μὲς στὴ ζεστὴ σιωπὴ τοῦ σπιτιοῦ, μὲς στὸν ἀπέραντο ὕπνο ποὺ βασίλευε. Φωνὲς χανόντανε, σὰν χτὲς, σὰν πάντα.

Ἀπὸ τὸ μακρυνὸ αὐτὸ θόρυβο βήματα ἀντήχησαν δειλά, Ἐρχότανε πρὸς ἐμένα. Πρόσεξα στὸ θόρυβο ποὺ μεγάλωνε ... Ἡ πόρτα ἄνοιξε., σπρωγμένη, φωτισμένη ἴσως ἀπὸ τὸ ἴδιο φῶς καὶ δυὸ σκιὲς φάνηκαν, ἀδύνατες, ποὺ τὸ ἡλιόλουσμα τὶς φάνταζε σὰ φαρμένες.

Ἦταν σὰν καταδιωγμένες. Δίστασαν στὸ κατῶφλι, ποὺ τὶς χωροῦσε καὶ τὶς δυό, γιατὶ ἦταν μικρές, μὰ ἔπειτα μπῆκαν μέσα.

Ἄκουσα τὴν πόρτα νὰ κλείνῃ, ἡ κάμαρα ἦταν ζωντανή Πρόσεξα τοὺς νεοφερμένους· τοὺς διέκρινα ἤσυχα ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ φωτεινὸ κόκκινο καὶ πράσινο κύκλο ποὺ στὴν ἐμφάνισή τους μ' εἶχε θαμπώσει· ἦταν ἕνα κοριτσάκι κ' ἕνα ἀγόρι δώδεκα —δεκατριῶν χρονῶν.

Κάθησαν στὸν καναπὲ καὶ κοιταζότανε χωρὶς νὰ λένε τίποτα. Εἶχαν κ' οἱ δυό τους σχεδὸν τὰ ἴδια πρόσωπα.

*

Ἡ φωνὴ τοῦ μιανοῦ ἀκούστηκε ποὺ ἔλεγε:

— Βλέπεις ποὺ ἐδῶ εἶνε κανείς.

Κ' ἕνα χέρι ἔδιξε τὸ ἄστρωτο κρεββάτι, τὰ ἀδειανὰ κρεμαστάρια, τὸ ἄδειο τραπέζι· ἡ συνηθισμένη ἐρημιὰ κάθε κάμαρας ἀκατοίκητης.

Στὰ μάτια μου τὸ χέρι αὐτὸ φάνηκε πῶς ἔτρεμε σὰ φύλλο. Ἄκουσα τοὺς χτύπους τῆς καρδιᾶς μου. Οἱ φωνὲς ἔκαναν κάποιο θόρυβο.

— Εἴμαστε μόνοι . . . Δὲν μᾶς εἶδαν.

— Θἄλεγε κανεὶς ὅτι εἴμαστε μόνοι γιὰ πρώτη φορά.

Ὁ ἕνας πρόφερε αὐτὰ τὰ λόγια: ἡ πρώτη φορά Πρώτη φορὰ τοὺς φαινόταν ὅτι εἶναι μόνοι, μολονότι εἴχαν πάντα ζήσει ὁ ἕνας κοντὰ στὸν ἄλλον.

Ἴσως ἦταν, ἴσως καὶ χωρὶς ἀμφιβολία πρώτη φορὰ νὰ ἤθελαν δυὸ παιδικοὶ φίλοι νὰ βγοῦν ἀπὸ τὰ ὅρια τῆς φιλίας καὶ τῆς ἡλικίας τους. Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ κάποια ἐπιθυμία «ἐπιθυμίας» τοὺς ἐξέπληγε καὶ τάρατε τὶς δύο καρδιές τους ποὺ εἶχαν ἴσαμε τώρα κοιμηθῆ μαζί.

*

Κάποια στιγμὴ σηκώθηκαν καὶ ἡ λεπτὴ ἀχτίδα τοῦ ἡλίου ποὺ περνοῦσε ἀπὸ πάνω τους καὶ ἔπεφτε στὰ πόδια του—ἀπεκάλυψε τὴ μορφή τους, φωτόλουσε τὰ μαλλιά τους, ὥστε μὲ τὴν παρουσία τους ἡ κάμαρα νὰ φωτιστῆ.

Μήπως θὰ φεύγανε, θὰ ἄφινε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον; "Ὀχι. ξανακάθησαν, τὸ κάθε τι γέμισε ἀπὸ σκιά, ἀπὸ μυστήριο, ἀπὸ ἀλήθεια.

Κοιτάζοντας τους ἔνιωθα μέσα μου νὰ συγχέεται τὸ παρελθόν μου καὶ τὸ παρελθὸν τοῦ κόσμου. Ποῦ βρισκόνταν; Παντοῦ, ἀφοῦ ὑπῆρχαν... Εἶναι στὴν ὄχθη τοῦ Νείλου, τοῦ Γάγγου ἢ τοῦ Κύδνου, στὴν ὄχθη τῆς αἰωνίας φυγῆς τῶν αἰώνων. Νά, ὁ Δάφνις καὶ ἡ Χλόη, κοντὰ σ' ἕνα θάμνο ἀπὸ μύρτο, μὲς στὸ ἑλληνικὸ φῶς, φωτολουσμένοι ἀπὸ τὴν πράσινη ἀντανάκλαση τῶν φυλλομάτων μὲ τὰ πρόσωπά τους καθρεφτισμένα τὸ ἕνα μέσα στ' ἄλλο. Ὁ ἄπειρος μικρός τους διάλογος βουΐζει σὰν τὰ δυὸ φτερὰ τῆς μέλισσας, ποὺ πετᾷ στὶς δροσόλουστες στέρνες μὲς στοὺς ἀγροὺς ποὺ ἡ ζέστη κατατρώγει, ἐνῷ μακρυὰ κάποιο κόρρο περνᾷ φορτωμένο ἀπὸ δέσμες καὶ λουσμένο ἀπὸ τὸ γαλάζιο.

Ὁ νέος κόσμος ἀνοίγεται: ἡ πραγματικὴ ἀλήθεια εἶναι αὐτοῦ. Εἶναι ἀπελπισμένοι, φοβοῦνται τὴν αἰφνιδία ἐμφάνιση κάποιας θεότητας· εἶναι εὐτυχισμένοι καὶ δυστυχισμένοι. Εἶναι κοντὰ ὅσο μποροῦν καὶ ὁ ἕνας ἐδῶσε στὸν ἄλλον ὅ τι μπόρεσε. Δὲν ἀμφιβάλλουν τί προσφέρει ὁ ἕνας στὸν ἄλλον. Εἶναι πολὺ μικροί, πολὺ νέοι. δὲν ζοῦν καλὰ κ λὰ ἀκόμα. Εἶναι καθένας γιὰ τὸν ἑαυτό του ἕνα μυστικὸ πνιγηρό.

Ὅπως ὅλα τὰ ὄντα, ὅπως ἐγώ, ὅπως ἐμεῖς, ζητοῦν ὅ,τι δὲν ἔχουν, τὸ ζητιανεύουν. Ἀλλὰ θέλοντας κάποια ἐλεημοσύνη ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους ἔτσι γυρεύουν βοήθεια ἀπὸ τὴν παρουσία τους καὶ ἀπὸ τὰ ὄντα τους.

Ἐκεῖνος ἄντρας τώρα, δυστυχισμένος ἐξ αἰτίας τῆς συντρόφου του, γερμένος, παρασυρμένος κοντὰ της, τῆς ἀνοίγει ἄπειρα, ἄτεχνα τὰ μπράτσα του, χωρὶς νὰ τολμᾷ νὰ τὴν κοιτάξῃ.

Ἐκείνη, γυναῖκα ἀκουμπώντας πρὸς τὰ πίσω τὸ πρόσωπό της στὴν καρέκλα, μὲ τὰ μάτια λαμπρά, λίγο παχειὰ καὶ ρόδινη, ξεστὶ ἀπὸ τὴ θέρμη τῆς καρδιᾶς της. Τὸ δέρμα τοῦ λαιμοῦ της τεντωμένο. φαίνεται σὰ νὰ πάλλῃ. Αὐτὸ εἶναι τὸ πολύτιμο καὶ λεπτὸ σημεῖο κάθε παλμοῦ της μεταξὺ τοῦ προσώπου της καὶ τοῦ στήθους της. Σὰ μισοκλεισμένη, προσεχτική, λίγο ἡδονικὴ ἀπὸ τὴν ἡδονὴ ποὺ σκορπᾷ, μοιάζει σὰ ρόδο ποὺ ἀναπνέομε. Οἱ λεπτὲς γάμπες της φαίνονται ὧς τὰ γόνατα, μὲ τὶς λεπτὲς κίτρινες κάλτσες κάτω ἀπὸ τὴ ρόμπα ποὺ σκεπάζει τὸ σῶμα της σὰν μπουκέτο.

Κ' ἐγὼ δὲν μποροῦσα νὰ μὴ βλέπω τὶς χειρονομίες τους κι' ἀπελάμβανα αὐτὸ τὸ θέαμα μὲ τὸ πρόσωπο κολλημένο στὸν τοῖχο, μπρὸς στὸ σύμπλεγμά τους σὰ δαίμονας.

*

Ἔπειτα ἀπὸ μεγάλη σιωπὴ ἐκεῖνος ψιθύρισε:

— Θέλεις νὰ μιλοῦμε μὲ τὸ «σεῖς»;

— Γιατί;

Προσπάθησε νὰ συγκεντρωθῆ.

— Γιὰ νὰ ξαναρχίσωμε, εἶπε στὸ τέλος.

Ἐπανέλαβε:

— Θέλετε;

Ρίγησε πραγματικὰ στὸ ἄκουσμα τῆς νέας του ὁμιλίας. στὸ ἄκουσμα τοῦ «σεῖς» σὰ νἄταν κάποιο πρῶτο φίλημα.

Ἐτόλμησε νὰ πῆ:

— Θἄλεγε κανεὶς πῶς ἦταν κάτι ποὺ μᾶς σκέπαζε καὶ ποὺ τὸ πετάμε.

Τώρα αὐτὸς ἐτόλμησε περισσότερο.

— Θέλεις νὰ φιλητοῦμε στὸ στόμα;

Σὰν πνεομένη ἀπὸ κάποιο βάρος δὲν μπόρεσε νὰ χαμογελήσῃ ὁλότελα.

— Θέλω, εἶπε.

Ἀρπάχτηκαν ἀπὸ τὰ χέρια, ἀπὸ τοὺς ὤμους καὶ ἑνωσαν τὰ χείλη τους ψιθυρίζοντας γλυκὰ σὰ νἄτανε τὰ στόματά τους παρόμοια μὲ τῶν πουλιῶν:

— Γιάγκο . . .

— Ἐλένη . . .

Τὸ πρῶτο πρᾶγμα ποὺ βρίσκανε. Νὰ φιλήσουν ὅ,τι φιλιέται δὲν εἶναι τὸ μικρότερο τρυφερὸ χάδι μπορεῖ κανεὶς νὰ ζητήσῃ καὶ ὁ πιὸ στενὸς δεσμός ποὺ μπορεῖ νὰ φανταστῆ ἕνεται ἀπ' αὐτὸ τὸ ἀπαγορεύουν τόσο! . . .

Μοὺ φάνηκε γιὰ δεύτερη φορὰ πὼς τὸ σύμπλεγμά τους δὲν εἶχε καμμιὰ ἡλικία. Μοιάζανε μὲ ὅλους τοὺς ἐρωτάες, ἐνῷ κρατιόντανε ἀπὸ τὰ χέρια, μὲ τὰ πρόσωπα ἑνωμένα, γεμᾶτοι τρόμο καὶ τύφλωση, χορταίνοντας τὰ φιλιά.

*

Ἐν τούτοις σταμάτησαν κ' ἔπαψαν τὰ ἀπειρα τους χάδια.

Μίλησαν μὲ τὰ ἀθῶα ἀκόμα στόματά τους.

Γιὰ τί; Γιὰ τὸ ἄλλοτε, γιὰ τὸ ἄλλοτε, τὸ τόσο βραχύ, μὰ καὶ ποὺ εἶναι τόσο κοντά μας.

Δὲν ζοῦσαν πιὰ στὸν παιδικὸ παράδεισο καὶ στὴν ἀμάθεια. Μίλησαν γιὰ κάποιο σπίτι καὶ γιὰ κάποιο κῆπο ὅπου εἴχαν ζήσει μαζί.

Αὐτὸ τὸ σπίτι τοὺς ἀπασχολοῦσε. Ἦταν περιτριγυρισμένο ἀπὸ τὸν τοῖχο τοῦ κήπου ὥστε ἀπὸ τὸ δρόμο δὲν ἔβλεπε κανεὶς παρὰ τὴ στέγη του, δὲν ἔβλεπε τί ἔκανε αὐτή.

Ψελλίσανε:

— Ὅταν εἴμαστε μικροὶ πόσο οἱ κάμαρες ἦταν μεγάλες...

— Περπατούσαμε μὲ λιγότερο κόπο αὐτοῦ μέσα παρὰ ἀλλοῦ.

. . . Χθὲς ἀκόμα βρισκόντανε στὸν κῆπο σὰν ἀδέλφια. Τώρα, φαινόταν ὅτι ἡ ζωὴ εἶχε ἄξαφνα γίνει κάποιο σοβαρὸ καὶ ὅτι δὲν ἐγνώριζαν πιὰ νὰ παίξουν. Τοὺς ἔβλεπε κανεὶς πὼς ἤθελαν νὰ σκοτώσουνε τὸ ἄλλοτε. Ὅταν γερνοῦμε τὸ ἀφίνομε καὶ πεθαίνει, ὅταν εἴμαστε νέοι καὶ δυνατοὶ τὸ σκοτώνουμε . . .

Ἐλάφνου σηκώθηκε:

— Δὲν θέλω νὰ θυμοῦμαι, εἶπε.

Κ' ἐκεῖνος ἀπάντησε:

— Δὲν θέλω νὰ εἴμαστε ὅμοιοι, δὲν θέλω νὰ εἴμαστε ἀδέλφια.

Σὲ λίγο τὰ μάτια τους ἄνοιξαν:

— Νὰ μὴ μπορεῖ κανεὶς παρὰ μόνο τὰ χέρια νὰ γγίσει καὶ τὸ πρόσωπο νὰ δῆ, ψιθύρισε τρέμοντας.

— Ἡ ἀδελφωσύνη, τί σημαίνει αὐτό;

Εἶχε σημάνει ἡ ὥρα τῶν μεγάλων τολμηρῶν ἀποφάσεων καὶ τοῦ ἀπαγορευμένου κορποῦ. Πρῶτα δὲν ἀντήκει ὁ ἕνας στὸν ἄλλον. Εἶχε σημάνει ἡ ὥρα ποὺ προσπαθοῦσαν νὰ ξαναπαροῦνε δλόκληροι γιὰ νὰ κάνουν ὅτι ἤθελαν τὸν ἑαυτό τους...

— Θἄθελα νὰ σ' ἀγαπήσω περισσότερο...θἄσελα νὰ σ' ἀγαπήσω πιὸ δυνατά, μὰ δὲν ξέρω πῶς...θἄθελα νὰ σοῦ κάνω κακό, μὰ δὲν ξέρω πῶς.

*

Δὲ λένε πιὰ τίποτα σὰν νὰ μὴν ὑπῆρχαν γι' αὐτοὺς τὰ λόγια. Ἔχουν φτιάσει στὸ ἄκρότερο σημεῖο τῆς ζωῆς τους καὶ τὰ χέρια τους τρέμουν.

Ὑπακούσουν στὴν ἔμπνευση τοῦ χεριοῦ των μὲ ψηλαφήματα, ζητοῦν τὴν ἐξαιρετικὴ καὶ τραγικὴ εὐτυχία. τὸ εὐτυχισμένο σφίλμα ποὺ γίνεται συγχρόνως, τὸ ἀγκάλιασμα ποὺ κατορθώνει ὥστε δυὸ ὄντα νὰ ξαναρχίσουν τὴ ζωή τους, ἑνωμένοι βαθειά, σὲ κάποιο μοναχὸ ἄμορφο ὄν.

Δὲν τοὺς ἔλλεπα καλά...Μοῦ φάνηκε πῶς ἄπλωσε τὰ χέρια ἀπάνω της, σ' ἀληθινότερα μέρη τοῦ κορμιοῦ της, ἐνῶ ἐκεῖνη περίμενε μὲ τὰ μάτια φωτολουσμένα. Μοῦ φάνηκε μὲς στὴ ζεστὴ σκιὰ ποὺ τοὺς ἔλουζε ὅτι ἦταν μισόγυμνος καὶ ὅτι ἀπὸ τὰ πεσμένα. πεταμένα ροῦχα του ἡ γύμνια του φάνταζε... Δουλοῦδι παράδοξο, βαθύ, ποὺ μοιάζει μὲ τὰ σπλάγχνα του, μὲ τὴ σάρκα του καὶ μὲ τὴν καρδιά του καὶ ποὺ εἶναι σὰν ἕνα ζωντανὸ μυστήριο ἀναμεταξύ τους, σὰν κάποιο θαῦμα, σὰν κάποιο -παιδί.

Χωρὶς ἀμφιβολία τῆς εἶχε σηκώσει τὴ ρόμπα της, γιατὶ ἄκουσα σιγὰ αὐτὴ τὴ φράσι μιὰ λέξη συγκεχυμένη, πνιγμένη, θυσιασμένη μὲς στὴν τρομερὴ σιωπή.

— Νά, τὸ ἀληθινό σου στόμα.

*

... Μόλις σηκώθηκαν καὶ ἡ πόρτα ἄνοιξε. Ἡ γριὰ γιαγιὰ εἶν' αὐτοῦ ποὺ σκύβει. Ἔρχεται ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὶ φαντάσματα, ἀπὸ τὸ παρελθόν. Ζητεῖ τὰ δύο παιδιὰ σὰ νἄτανε χαμένα. Τὰ φωνάζει μὲ σιγαλὴ φωνή... Ἀπὸ κάποια ἐξαιρετικὴ περίπτωση ποὺ ἀρμονίζεται μὲ ὅτι ἔγινε πρίν, τοὺς μιλεῖ μ' ἕναν τόνον ἄπειρα γλυκό, γεμᾶτο—ὦ θαῦμα! — μελαγχολία!

— Αὐτοῦ εἶσθε παιδιά μου:

Μὲ καθαρὸ γέλιο χωρὶς καμμιὰ κακὴ σκέψη.

— Τί κάνετε λοιπὸν αὐτοῦ; τοὺς λέγει... Ἔλάτε, σᾶς ζητοῦν...

Πέφτουν καὶ τὰ δυὸ στὴν ἀγκαλιά της καὶ πλησιάζουν τὸ μέτωπό τους στὸ ἱερὸ στόμα τῆς τώρα ἐγκαταλειμμένο. Μοιάζουν σὰ νὰ τὴν ἀποχαιρετοῦνε γιὰ πάντα. Ἡ μακριὰ φεύγει.

Φεύγουν κι' αὐτοὶ ἔπειτα ἀπὸ λίγο βιαστικοὶ ὅπως ἤρθαν. Ἑνωμένοι ἀπὸ τὸν ἀόρατο μὲ ὑπέροχο δεσμὸ τοῦ κακοῦ. Τόσο ἑνωμένοι ποὺ δὲν κρατιῶνται πιὰ τὰ χέρια. Στὸ κατῶφλι κοιτάζονται.

Κ' ἐνῷ ἡ κάμαρα εἶν' ἀδειανὴ σὰ βωμὸς σκέπτομαι τὸ βλέμμα τους, τὸ πρῶτο ἐρωτικὸ βλέμμα τους ποὺ εἶδα...

Ἐγὼ θὰ τὸ θυμοῦμαι, ὅταν ἐκεῖνοι θὰ τὸ ξεχάσουν. Ἐγὼ ὅμως δὲν θυμοῦμαι τὸ πρῶτο μου βλέμμα. τὴν πρώτη μου ἐρωτικὴ παράδεισο. Αὐτὸ συνέβη ὅμως. Ὅλα αὐτὰ σβύστηκαν ἀπὸ μένα. Θεέ μου! τὶ ἀναμνήσεις ἔχω λοιπὸν ποὺ νὰ ἀντικαταστοῦν ἐκεῖνες; Τὸ μικρὸ ὄν ποὺ ἤμουνα πέθανε δλάκερο μπρὸς στὰ μάτια μου. Τὸ ἀκόμα, μὰ ἡ λησμονιά μ' ἐστενοχώρησε, μ' ἐσκότωσε. ἡ ἀπελπισία τῆς ζωῆς μὲ κατέστρεψε καὶ δὲν ξέρω πιὰ τίποτα ἀπὸ ὅ,τι ἤξερε τὸ μικρὸ παιδί. Θυμοῦμαι ὅτι κὰ νἄναι. στὴν τύχη, μὰ ἡ γλυκύτερη καὶ ἡ ὡραιότερη ἀνάμνησι χίθηκε στὸ ἄπειρο.

(L' Enfer. Albinchichel, édit.) ΓΕΩΡΓ. ΠΡΑΤΣΙΚΑΣ

ΚΑΤΙ ΠΡΟΣΜΕΝΩ

Μεσάνυχτα, βουβός, συλλογισμένος.
ἄγρυπνος μένω,
κάτι προσμένω . . .
μεσάνυχτα, βουβός, συλλογισμένος.

Γύρω νεράϊδες κὶ πεντάμορφες χορεύουν
μὰ γόχω λύπη.
κάτι μοῦ λείπει . . . . .

Γύρω νεράϊδες κὶ πεντάμορφες χορεύουν.

Τὸ σκότος ὁ αἰγερινὸς σκορπάει,
πεθαίνουν τάστρα
ψηλὰ στὶ κάστρα . . .

Τὸ σκότος ὁ αἰγερινὸς σκορπάει.

Χαράματα, βουβός, συλλογισμένος
κ' ἄγρυπνος μένω,
κάτι προσμένω . . . .

Χαράματα, βουβός, συλλογισμένος!

ΤΥΜΦΡΗΣΤΟΣ

Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

«Τὰ ταχυδακτυλουργικὰ τὰ κατορθώματα, τὰ συνοπτικὰ καὶ τὰ δογματικὰ τῶν κριτικῶν, τῶν κατιδων οἱ φετράδες, μάλιστα γιὰ ἔργα τῆς φιλολογίας μας, τῆς ἀκοίταχτης ἀκμᾶς καὶ βιαστικὰ καὶ μισὰ ξετασμένης, δὲ μ' ἐνθουσιάζουν καὶ πολύ. Ὁ κριτικός, τῶν καθιερωμένων ξεντεξεστατὴς καὶ ταξιδέτης, τῶν ἀκοιτάχτων ξεσκεπαστής, εἶνι, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, ἱστοριογράφος. Πολλὰ πράγματα καὶ γιατὶ μονάχα ὑπάρχουνε κ' ἐνεργοῦνε, ὑπάρξανε καὶ ἐνεργήσανε, καὶ ξεχωρίσανε κ' ἐπηρεάσανε, κἄτι θὰ εἶναι. Πρέπει πρῶτα νὰ τὰ κοιτάξουμε, νὰ τὰ ψάξουμε, νὰ τὰ καταλάβουμε κ' ὕστερι νὰ μιλήσουμε γιὰ κεῖνα, σύμφωνα μὲ τὸ κέφι μας».

Κωστῆς Παλαμᾶς (Ἔγκυκλοπεδικὸς ποιητής)

Ἡ ζωή του

(Ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἀνθρώπου διαφωτίζει τὸ Ἔργον).

Τὴν ρίζα τοῦ γενεαλογικοῦ δένδρου τῆς οἰκογενείας τοῦ Δημητρίου Παπαρρηγοπούλου πρέπει ν' ἀναζητήσωμεν εἰς τὴν Πελοπόννησον Ἐὰν Πελοποννήσου κατήγετο ὁ Ἰωάννης Παπαρρηγόπουλος, τραπεζίτης εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ ἕνας ἐκ τῶν μεγάλων Φιλικῶν, ὁ ὁποῖος ἐθανατώθη ὑπὸ τῶν Τούρκων, χάσιν τῆς Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐπάρχου. Ἀν ὅμως ἀπέθανεν ἐκεῖνος, ἐμείναν, συνεχίζοντες μεγάλην ἀποστολήν, οἱ υἱοί του Πέτρος καὶ Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος. Ἐκ τούτων ὁ Πέτρος, ἐκ τῶν κρατίστων νομοδιδασκάλων τῆς ἐποχῆς του, συνεργασθεὶς καὶ εἰς τὰς ἐπιτροπείας τοῦ 1849, τοῦ 1858 καὶ τοῦ 1874 πρὸς σύνταξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος μετὰ τῶν κορυφαίων νομικῶν τῶν τότε χρόνων, ἐβίδαξεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ ἔγραφε πολλὰ νομικὰ συγγράμματα, τὰ ὁποῖα κατέχουν ἀκμὴν καὶ σήμερον, λαμπρὰν θέσιν εἰς τὰς νομικὰς βιβλιοθήκας. Ὁ ἄλλος ἐκ τῶν υἱῶν του, ὁ Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος, ὁ συγγραφεὺς τῆς «Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους», ὑπῆρξε καὶ αὐτὸς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου. Τούτου υἱὸς εἶναι ὁ Δημήτριος Παπαρρηγόπουλος, ὁ πικρὸς βάρδος τῆς μελαγχολίας, τοῦ ἔργου τοῦ ὁποίου τὴν κριτικὴν ἀνάλυσιν ἐπιχειροῦμεν.

Ὁ πικρόχολος ποιητὴς τῶν «Στόνων» ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις τὴν 8 Σεπτεμβρίου 1843. Ἔκεῖ ἐπεραίωσε τὰς Γυμνασιακάς του καὶ κατόπιν τὰς Νομικάς του σπουδάς. Ἔκεῖ ἐδημοσίευσε τὸ πρῶτόν του βιβλίον, «τὰς σκέψεις ἑνὸς λησταῦ ἢ τὴν καταδίκην τῆς κοινωνίας», καθὼς λέγει εἰς ἐπιστολήν του, δεκαεξαετὴς ἀκόμη, κατὰ τὸ ἔτος 1859. Ἔκεῖ ἐδραβεύθη τὸ πρῶτον, τὴν 14ην Σεπτεμβρίου 1861, διὰ τὴν «περὶ καθηκόντων» πραγματείαν του. Ἔκεῖ ἔγραφε καὶ ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ περιοδικὸν «Παρθενὼν» ἐμβριθῆ πραγματείαν «περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς», νέος ἀκόμη, «ὑπὸ τὴν πατρικὴν στέγην, πρὸτοῦ ριφῆ εἰς τὸν σκληρὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς καὶ ζητήσῃ ἄρτον, θέλων νὰ σκεδάσῃ τὸ σκότος τῆς ψυχῆς πολλῶν ἐπηρμένων νεανίσκων», ὅπως λέγει αἰσθηματικὰ ὁ φίλος του Παρασκευτζῆς, εἰς τὸν ἐπικήδειον λόγον, τὸν ὁποῖον ἐξεφώνησεν εἰς τὸν νεκρὸν πλέον Παπαρρηγόπουλον. Ἔκεῖ ἔγραψε τὴν ἐνδεικτικὴν ἐπὶ διδακτορίᾳ διατριβήν του κατὰ τὸ ἔτος 1866, μὲ τὸ δύσκολον θέμα τῆς «περὶ ποινῆς θεωρίας τοῦ Πλάτωνος». Ὑπὸ τὸν Ἀττικὸν οὐρανὸν ἔζησεν, ἀνεπτύχθη, ἔγραψεν, ἐμελέτησε καὶ τέλος ἐτάφη ὁ βάρδος τῆς σκληρᾶς καυγῆς τῆς Ἀπελπισίας.

Εἷς ἕνα βραχὺ καὶ πρόγειρον περὶ αὐτοῦ βιογραφικὸν σημείωμα, προταχθὲν τῆς ἐκδόσεως τῶν «Ἁπάντων» του, εἰς τὸ ὁποῖον παρεστέρουσιν πολλαὶ ἀνακρίβειαι, ὁ κ. Ἰ. Ζερβὸς λέγει ὅτι ὁ Παπαρρηγόπουλος «κορόϊδο ἠσχολήθη μὲ τὴν ποίησιν». Καθὼς ὅμως εἶπεν εἰς τὸν ὑπερλυρικὸν ἐπικήδειον λόγον τοῦ ὁ Παρασκευτζῆς ὁ Δημήτριος τὴν μὲν ἡμέραν εἰργάζετο διὰ τὸν ἄρτον, τὴν δὲ νύκτα, παρὰ τὸ φῶς τῆς λυχνίας του, ἐθεράπευε τὰς Μούσας. Ἐπίσης καὶ ὁ ἐκ τοῦ σύνεγγυς γνωρίσας αὐτὸν κ. Ἄννινος ἀναφέρει ὅτι μόλις ἀπέκτησε τὸ πτυχίον ἐξήσκησε τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου συνεργαζόμενος μὲ τὸν θεῖόν του καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου Πέτρον Παπαρρηγόπουλον καὶ μετὰ πολλῆς μάλιστα ἱκανότητος, ὥστε καὶ ἰδιαίτεραν πεσιουσίαν ν' ἀποκτήσῃ ἐντὸς ἐλαχίστων

Ἕλληνας λογίους εἰς δύο ἀντίπαλα στρατεύματα. Οἱ δημοτικισταί, μὲ σημαιοφόρους εἰς τὴν Ἑπτάνησον τὸν Σολωμόν, παρασκευάζοντες τὴν γλῶσσαν τῆς Ποιήσεως, καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα τὸν Χριστόπουλον, τὸν Βηλαρᾶν καὶ ἰδίως τοὺς ἀγνώστους στιχουργοὺς τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, διέδεπον καὶ διηρθάνοντο εἰς τὴν ζῶσαν φωνὴν τὸ μόνον μέσον τῆς ἐκφράσεως καὶ τῶν λεπτοτέρων διανοημάτων. Ἀπεναντίας οἱ ὀπαδοὶ τοῦ καθαρεύοντος λόγου, μὲ ἀρχηγοὺς τοὺς πεζολόγους Σούτσους καὶ ἄλλους, σήμερον λησμονηθέντας, ἐπίστευαν εἰς τὸν παράνομον νόμον τῆς νεκραναστάσεως τῆς γλώσσης. Τοὺς χρόνους μάλιστα, κατὰ τοὺς ὁποίους ἀναφαίνεται εἰς τὸν φιλολογικὸν ὁρίζοντα τῆς Ἑλλάδος τὸ ποιητικὸν ἄστρον τοῦ Παπαρρηγοπούλου, εἰς τὰς Ἀθήνας, κέντρον τῆς ἑλληνικῆς διανοήσεως, κυριαρχεῖ ἡ λογία παράδοσις, ὅπως σήμερον κυριαρχεῖ ἡ δημοτική. Πλησίον αὐτοῦ, μικροτεροι, οἱ δύο Παράσχοι, ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Κλέων Ραγκαβῆς, ὁ Βυζάντιος, ὁ Καρασούτσα, καὶ ὁ Βασιλειάδης, ἐχαιρέτων τὰς Μούσας εἰς τὴν καθαρεύουσαν. Στωπηλῶς ὅμως, πνευματικῶς ἐργαζόμενος εἰς τὴν Μαδουρὴν ὁ Βαλαωρίτης, σφυρηλατῶν τὴν γλῶσσαν τοῦ δημοτικισμοῦ, ὑπενόμευε τὸ τότε γλωσσικὸν καθεστώς.

Τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν φεγγοβολεῖ ἡ ποιητικὴ τέχνη τοῦ Παπρρηγοπούλου, παράδοξος ἄνεμος κλυδωνίζει τὰ πνεύματα ἐν Ἑλλάδι. Ἡ ἐλευθέρα Ἑλλάς, ἐκτὸς τῆς Ἑπτανήσου, ἡ ὁποία ἔμενε ὁλοκληρωτικῶς σχεδὸν ἐπηρεασμένη ἀπὸ τὸν Ἰταλικὸν πολιτισμόν, ἔνεκα τῆς μακραίωνος Ἑνετοκρατίας, ἦτο πνευματικῶς ὑποτελὴς εἰς χώραν τοῦ αὐτοῦ γεωγραφικοῦ πλάτους, εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἐν τούτοις εἰς τὴν Γαλλίαν τότε ὁ ρωμαντισμὸς ἄφηνε μὲ τοὺς ὑστάτους του στεναγμοὺς καὶ τὴν ὑστάτην πνοήν, καὶ ἐκυριαρεῖτο ἡ σχολὴ τῶν Συμβολιστῶν καὶ ἡ Ρεαλιστικὴ σχολὴ τοῦ Ζολᾶ. Καὶ ἐν ᾧ εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς του ἀπέθνησκεν ὁ Ρωμαντισμός, ἐδῶ, εἰς τὴν ἑλληνικὴν γῆν, ἐγεννᾶτο ἕνας ἄλλος Ρωμαντισμός, καχεκτικός, μελοδραματικός, ἀνειλικρινής, ἔχων ὅλα τὰ γεροντικὰ ἐλαττώματα τοῦ πατρός του. Τοιουτοτρόπως ὅλα σχεδὸν τὰ ποιητικὰ προϊόντα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης φέρουν τὸν αὐτὸν ἀνυπόφορον χαρακτῆρα τῆς ἐπιτηδευσέως τῆς ὑπερβολῆς, τῆς ἀνειλικρινείας. Τὸ αὐτὸ ὅμως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἰπῇ κανεὶς καὶ διὰ τὸν Παπαρρηγόπουλον, ποιητὴν ξεχωριστόν, μοναδικόν, ὁ ὁποῖος ἂν καὶ φαίνεται ὅτι ἀκολουθεῖ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς του καὶ ἐναρμονίζεται μὲ τὸ περιβάλλον του, ἐν τούτοις ἀποτελεῖ ἰδιαιτέραν προσωπικότητα, ἀκολουθῶν ἰδικήν του κατεύθυνσιν. Τοῦτο τὸ ἀναγνωρίζει καὶ ὁ κ. Παλαμᾶς, ποιητὴς ἐπίσης ξεχωριστός, εἰς μίαν περὶ αὐτοῦ κριτικήν: «Ἡ ἐλικρίνεια,—λέγει ὁ κ. Παλαμᾶς,—ἡ ἀλήθεια, τὸ ζωηρό, ἀπροσποίητο, σοβαρὸ καὶ σὰν ἀπὸ κάποιο ἠθικὸ βάθος κινημένο αἴσθημα, τοῦτο καὶ μόνον καὶ γυμνὸ ἀπὸ τῆς τέχνης τὴν ἀτίμητη χάρη, ἀπὸ τὴν πλαστικὴν ἐντέλεια ἐκείνη ποῦ ἐξασφαλίζει τὴν ἀθανασία τῶν μεγαλόπνοων ἔργων, φτάνει γιὰ νὰ κάμῃ συμπαθητικὴ τὴν ποίηση τοῦ Παπαρρηγοπούλου.»

Ὁ Παπαρρηγόπουλος μολονοτι δὲν παύει τοῦ νὰ εἶναι ῥωμαντικός, ἐν τούτοις εἶναι,—καὶ αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερόν του χαρακτηριστικόν,—φιλόσοφος ποιητής. Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι τὸν κρίνουν μόνον ὡς ῥωμαντικόν, παρακάμπτοντες τὸν φιλόσοφον, καθὼς ὁ κ. Ι. Ζερβός, προφανῶς τὸν ἀδικοῦν καὶ ἐκ προθέσεως δὲν θέλουν νὰ τὸν ἐννοήσουν. Ἂν μάλιστα τόσαι διαφορετικαὶ κρίσεις ἔχουν λεχθῇ διὰ τὴν τέχνην του τοῦτο προέρχεται διότι τὸν κρίνουν, εἰς διαφόρους περιστάσεις, ἀπὸ ἀπόψεις διαφορετικάς. Ὁ Παπαρρηγόπουλος ὅμως, καθὼς εἶπα, εἶνε ῥωμαντικὸς ποιητής, ὁ ὁποῖος φιλοσοφεῖ διαρκῶς. Ἀλλὰ ἡ φιλοσοφία του, ἡ μηδενιστική του ἰδεολογία, διαφωτίζεται καὶ δείχνει ὅτι ἔχει πηγὴν τὸν χαρακτῆρά του, τὴν ψυχοσύνθεσίν του, ἐπιταθεῖσα κατόπιν καὶ στηριχθεῖσα μὲ τὰς μελέτας, εἰς τὰς ὁποίας ἰδιαιτέρως κατέγινε.

***

Ὁ Δημήτριος Παπαρρηγόπουλος ἦτο φύσεως νευρικῆς καὶ σχεδὸν ὑποχονδριακῆς Μεταξὺ τῶν ὀλίγων γνωρίμων του ἤμεινε περιεσταλμένος, ἤκιστα διαχυτικός, σχεδὸν σεσυφός. Ἐν τούτοις ὅμως ὁ χαρακτὴρ του ἐπαρουσίαζε μεταβολὰς καὶ μεταπτώσεις περτέργους. Εὑρισκόμενος ὁ ποιητὴς μεταξὺ τῶν ὀλίγων ἐπιστηθίων του, ἐφαίνετο πολλάκις λίαν ὁμιλητικός, φαιδρός, λάλος, σκώπτης εὐφυής, ἀγαπῶν τοὺς πότους καὶ παραδιδόμενος ἀκρατήτως εἰς τὰς ἡδονάς[1].

Τὰς ἀντιθέσεις αὐτὰς τοῦ χαρακτῆρος του τὰς διακρίνει κανεὶς ἐπίσης καὶ μέσα εἰς τὸ ἔργον του. Ἐν ᾧ ἡ ἀπελπισία του καὶ ἡ πικρὰ του πεσσιμιστικὴ διάθεσις, ὡς μία μαύρη γραμμὴ συνδέει τοὺς στίχους του καὶ τοὺς προσδίδει μίαν θαυμαστὴν ἑνότητα, ἐγείρεται ἐξαφνα διὰ νὰ ψάλλῃ. Ἐπικούριον ὕμνον πρὸς τὴν Ζωὴν εἰς τροπον ὥστε νὰ διστάζῃ νὰ τῆς ἀπαγγείλῃ τὴν καταδίκην.

Ἡ ψυχικὴ αὐτὴ ἀνωμαλία, δεῖγμα τῶν πλουσίων χαρακτήρων, καταφαίνεται καὶ ἀπὸ ἀλλην χειρονομίαν του, «Μίαν νύκτα Ἱερωτραγιᾶς, εἰς ἕνα κήπον τῶν Πατησίων, κάποιος τὸν εἶδε νὰ συνεθυμῇ καὶ νὰ κωμᾷζῃ μὲ τὴν συνοδείαν φίλων του. Κατόπιν δὲ ἀπὸ τὸ πανούχιον συμπόσιον τὸν παρηκολούθησε νὰ κάθεται ὑπὸ δένδρον, νὰ μονολογῇ καὶ νὰ θραύῃ τὸ ὡρολόγιόν του, διότι ἐπήγενε ὅπως ἤθελε[1].

Μελαγχολικὸς καθὼς ἦτο, σκεπτικός, συνεσταλμένος, (καθὼς κάθε ἐσωτερικὸς καὶ συγκεντρωμένος ἄνθρωπος), εἶχε ζῆσει τὴν μελαγχολίαν, ἐκείνην, ἡ ὁποία πλημμυρίζει τοὺς στίχους του. Μιὰ ἀσθένεια, ποὺ τὸν κατέτρυχεν ἐπὶ ζωῆς, τὸν ἔκαμε νὰ γνωρίσῃ ἐνωρὶς καὶ νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν πίκραν τῆς ὀδύνης. Ἐὰν ἀκριβῶς πρέπει νὰ ζητηθῇ ἡ ἀπελπισία του καὶ ἡ τοσῳ ἀληθὴς φαινομενὴ πεσσιμιστικὴ του διάθεσις. Μόνον δὲ μὲ τὰς μελέτας του ἐξικαιολογήθη φιλοσοφικῶς, (ὁτόις φυσικῶς καὶ θέσει ὑπῆρχε πρότερον), ἐνισχύθη, ἐπεξετάθη, καὶ ὁ ποιητὴς προσεπάθησε νὰ τὴν σκεφθῇ βαθύτερα.

Πράγματι αἱ μελέται, εἰς τὰς ὁποίας ἐνωρὶς ἐπεδόθη, ἦσαν ἐκλεκτικαί, καὶ τοῦ ἔδωσαν μίαν συστηματικὴν πλέον κατεύθυνσιν πρὸς τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἀπαισιοδοξίας τὴν ὁποίαν ἔκλεινε καὶ ὁ χαρακτὴρ του. Εὑρίσκων εὐχαρίστησιν εἰς τὴν ἔρευναν εἶχε καλῶς μελετήσει τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν φιλολογίαν καὶ ἐν μέσῳ τὴν λατινικήν, καθὼς καὶ τὰς νεωτέρας εὐρωπαϊκάς. Ἐπίσης ἦτο ἐγκρατὴς τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων. Περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς του φαίνεται ὅτι ἐναβρύνετο εἰς τὴν μελέτην τῆς Στωϊκῆς φιλοσοφίας, τὴν ὁποίαν καὶ ἔτεινε ν' ἀσπασθῇ. Δύο ἔργα, ἐκ τῶν τελευταίων τῆς ζωῆς του, μᾶς τὸ ἀποδεικνύουν καλῶς. Τὸ ἕνα εἶνε μιὰ φιλοσοφικὴ μελέτη, μὲ τὸν τίτλον «Κλεάνθης ὁ Στωϊκός», εἰς τὸ ὁποῖον προσαθεῖ νὰ δώσῃ μίαν καθολικὴν ἔννοιαν τῆς Στωϊκῆς φιλοσοφίας. Τὸ ἄλλο εἶναι ἕνα περιορισμένον φιλοσοφικὸν μυθιστόρημα, «ὁ Κλαύδιος ὁ Ἀκηδής». Τὸ μυθιστόρημα τοῦτο, μολονότι ἔχει ὅλα τὰ Παπαρρηγοπουλικὰ τὰ ἐλαττώματα, περιλαμβάνει ὅμως καὶ μέρη, ὅπως αἱ τελευταῖαι σελίδες, ποὺ ἐπέρχεται τὸ τραγικὸν τέλος, ἄξια συγγραφέως μεγάλου. Ἐὰν μάλιστα δὲν εἶχε τὰ ἐλαττώματα ἐκεῖνα, καὶ ἐγράφετο μὲ περισσοτέραν ἐπιμέλειαν, τότε ὁ θαυμάσιος τύπος τοῦ Κλαυδίου, ἴσως μόνον μὲ τὸν τύπον τοῦ λόρδου Ἐρρίκου, εἰς τὸ «Πορτραῖτο τοῦ Δόριαν Γράϊ» καὶ τοῦ Πετρωνίου εἰς τὸ «Quo vadis» τοῦ Σιέγ'κεβιτς, θὰ ἠδύνατο νὰ σιγκριθῇ.

***

Στιχουργῶν ἀπὸ ἐνωρὶς ὁ Δημήτριος Παπαρρηγόπουλος ἐμφανίζεται ἐπισήμως εἰς τὸν φιλολογικὸν ὁρίζοντα τῆς Ἑλλάδος, βραβευόμενος εἰς τὸν Βουτσιναῖον διαγωνισμόν, τὴν 8 Μαΐου 1866, διὰ τὴν ποιητικὴν του συλλογήν, τὴν ἐπιγραφομένην «Στοιχοι». Τὸ ἑπόμενον ἔτος τυγχάνουν ἐπαίνου εἰς τὸν αὐτὸν διαγωνισμὸν αἱ «Χελιδόνες», ἑτέρα συλλογὴ ποιημάτων του. Τὸ αὐτὸ ἔτος 1867 ἐκδίδει ὁ Παπαρρηγόπουλος τὰς «Ποιήσεις» του. Τὸ 1868 ὑποβάλλει εἰς τὸν Βουτσιναῖον διαγωνισμὸν δύο ἐπικολυρικὰ ποιήματα, ἐνδύσας αὐτὰ εἰς μύθους ἀρχαίους, τὸν «Ὀρφέα» καὶ τὸν «Πυγμαλίωνα», ἐξ ὧν μόνον τὸ πρῶτον τυγχάνει ἐπαίνου. Τὸ ἴδιον ἔτος δημοσιεύει τὴν πολιτικὴν κωμῳδίαν «Ζυζύγου ἐκλογή». Πατιχθεῖσα ἡ κωμῳδία αὐτὴ ἐπανειλημμένως εἰς τὰ ἑλληνικὰ θέατρα μετεφράσθη καὶ εἰς τὴν Ἰταλικὴν ὑπὸ τοῦ Simone Bouver καὶ εἰς τὴν Γαλλικὴν ὑπὸ τοῦ Emil. Legrand. Τὸ «Ἆσμα ἀσμάτων», δρᾶμα, ὅπως τὸ ἐπιγράφει, κατὰ διασκευὴν ἐκ τοῦ Σολομῶντος, βλέπει τὸ φῶς κατὰ τὸ 1869. Τὸ ἀκόλουθον ἔτος 1870 ἐκδίδει τοὺς «Χαρακτῆρας», διαλόγους εἰς λαμπρὸν καὶ πρωτότυπον ὕφος, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν κρᾶμα φιλοσοφίας, ψυχολογίας τοῦ Ἐρωτος, πολιτικῆς καὶ κοινωνιολογίας. Τέλος τὸ τελευταῖον ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐξέδωκεν ἐπὶ τῆς ζωῆς του, κατὰ τὸ 1871, εἶνε ἡ «Ἀγορά», ἔργον πρωτότυπον, μὲ δυναμὴν πτῆσιν καὶ ἄφθονον ὑπερβασίαν.

Ἕνας τόμος ἔργων του, ἰδὼν τὸ φῶς τὸ 1894, φέρει τὸν τίτλον «Ἀνέκδοτα ἔργα» καὶ διαιρεῖται εἰς «Πεζά, Χαρακτῆρας καὶ Ποιήσεις». Εἰς τὰ «Πεζὰ» προέχουν τὰ φιλοσοφικὰ δημιουργήματα «Κλαύδιος ὁ Ἀκηδής» καὶ «Μένανδρος», ἡ κριτικὴ «Περὶ Ποιήσεως», ὅπου ὁ Παπαρρηγόπουλος ἀντικρούει τὴν περὶ ποιητικῆς δημιουργίας θεωρίαν τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ ἡ ἐμβριθὴς φιλοσοφία καὶ κριτικωτάτη πραγματεία «Κλεάνθης ὁ Στωϊκός». Εἰς τοὺς «Χαρακτῆρας» περιλαμβάνονται ὁ «Φάων» καὶ ἡ «Ἀνταποδοσις». Εἰς τὰς «Ποιήσεις» τέλος προέχει ὁ «Κλέων», μακρὸν ποίημα ψυχολογίας τοῦ Ἔρωτος, νεφελώδους ἰδεολογίας, καὶ ἡ «Ἐσθήρ» ποίημα σατανοπαθές, ἐνδεδυμένον ἑβραϊκὴν παράδοσιν.

Τὸ φιλέρευνον πνεῦμά του, μὲ τὴν τεταμένην του μάθησιν, ἡ ὁποία τὸν παρουσιάζει ὡς ἕναν ἀπὸ τοὺς πλέον διανοητικῶς προηγμένους Ἕλληνας τῆς ἐποχῆς του, κατέγινε καὶ εἰς τὴν συγγραφὴν πολλῶν διατριβῶν δημοσιευθεισῶν εἰς τὰς ἐφημερίδας καὶ τὰ περιοδικὰ τοῦ καιροῦ του. Οἱ τίτλοι των μόνον δίδουν μίαν ἰδέαν τῶν τάσεων τοῦ πνεύματός του, ποὺ μετεπήδα μὲ γιγάντια βήματα ἀπὸ τὰ ποιητικὰ ζητήματα, εἰς τὰ μεταφυσικά, τὰ θεολογικὰ καὶ τὰ ἱστορικά. «Θέλων νὰ σκεδάσῃ τὸ σκότος τῆς ψυχῆς πολλῶν ἐπηρμένων νεανίσκων», καθὼς αἰσθηματικὰ λέγει ὁ φίλος του Παρασκευΐδης, γράφει ἀπὸ τὴν πατρικὴν στέγην, ἔφηβος ἀκόμη, καὶ δημοσιεύει εἰς τὸ περιοδικὸν «Παρθενὼν» ἐμβριθῆ πραγματείαν «περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς». Ἄλλη διατριβή, ἀναγνωσθεῖσα μάλιστα ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ «Παρνασσοῦ τὸ ἔτος 1872 εἶναι ἡ «περὶ τῶν ἀποκρύφων Εὐαγγελίων», Ἐκτὸς τούτων ἔγραψε πολλὰς ἄλλας. ποὺ δύσκολον εἶναι νὰ τὰς ἀναφέρῃ κανεὶς, διὰ τῶν ὁποίων ἐρευνῶνται αἱ φιλοσοφικαὶ ἀπορίαι. Μεταξὺ ὅμως τῶν ἄλλων ἔργων του ἰδιαιτέρα μνεία πρέπει νὰ γίνῃ μιᾶς ἐπιτυμβίας, «Ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως», ἡ ὁποία ἐπανειλημμένως ἐξεδόθη καὶ ἐγαλούχησε πολλὰς μαθητικὰς γενεάς.

Τὸ ἔργον του

«Μόνο γιὰ ἕνα μέσα στοὺς νεανικούς μου τοὺς θαυμασμούς, μόνο γιὰ ἕνα μπορῶ νὰ πῶ πὼς ἀντέχει ἀκόμα καὶ ὅταν πάψῃ νὰ τόνε ζωγιάσω μὲ κάποια ζωγραφὰ καλαισθητική. Εἶναι ὁ Δημήτριος Παπαρρηγόπουλος.

Στίχοι γιομοί, ἄπλαστοι, ποὺ κρατᾶνε τὰ σημάδια τῶν πρώτων ὑλικῶν, μέσ' ἀπ' τὰ ὁποῖα παρθήκανε κ' ἔχουν ἀκόμ' ἀνάνω τους τὴ λάσπη τὴν πεζολογική. Μὰ κ' ἔτσι δὲν ξέρω γιατί, στίχοι ποὺ χωρὶς νὰ θέλῃς, ξεχνᾶς τὰ μέτρα σου καὶ τὰ σταθμά σου μπροστά τους, καὶ τοὺς ἀκοῦς, σὰν νὰ ἔρχουνται νὰ σοῦ ποῦνε κάτι ποὺ πραγματικὰ στάθηκε, κάτι ποὺ εἶνε ἄξιο νὰ τὸ προσέξῃς».

Κωστῆς Παλαμᾶς (Ἕνας λεσβαρικὸς ποιητής)

Μελετῶντες τοὺς στίχους τοῦ Παπαρρηγοπούλου εὑρίσκομεν ὅτι ὁ ποιητὴς διαρκῶς φιλοσοφεῖ. Εἰς ὅλα τὰ ποιήματα, καθώς, καὶ πολὺ περισσότερον, εἰς τὰ πεζὰ του ἔργα, ὑπότὸν ποιητὴν ὑπολανθάνει ὁ φιλόσοφος καὶ ὁ φιλόσοφος ἐκφράζεται μὲ τὴν ὡραιοπάθειαν τοῦ ποιητοῦ. Τὰ μεταφυσικὰ προβλήματα, τῶν ὁποίων εὑρεῖαν γνῶσιν εἶχε, τὸν ἀποσχολοῦν. Γνώστης τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων ὁ Παπαρρηγόπουλος, ἐκφράζεται, ὁσάκις τοῦ δίδεται εὐκαιρία, ἀνεπιπολαίως, μὲ ὀρθὸν λογισμόν. Εἰς τὴν ποίησιν ὅμως διαισθάνεται ὅτι ἀν θελήσῃ νὰ κατέλθῃ εἰς ἐρεύνας τῶν φιλοσοφικῶν ἀποριῶν, ἡ ποίησις θὰ χάσῃ ὅλην τὴν ἐκφραστικὴν καὶ τὰ θέλγητρά της. Διὰ τοῦτο δὲν βασανίζει τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα ἀλλὰ μᾶλλον ἐγγίζει τὰ θέματα τῆς φιλοσοφίας μὲ τὰς εὐαισθήτους χορδὰς τῆς λύρας του. Τοιουτοτρόπως εἰς ἕνα ποίημα, ἀπευθυνόμενος «Πρὸς τὸν Ἥλιον», ἀφ' οὗ δμιλήσει, καθὼς κάνει πάντοτε, ἀπαισιοδόξως, θίγει τὸ ζήτημα τῆς μετεμψυχώσεως.

Προχώρει τὴν πιστὴν πορείαν·
Ἐμπρός, ἡ δύσις σὲ προσμένει·
Ὁδὸν βαδίζομεν ὁμοίαν·
Λύσις καὶ μνῆμα πέραν χαίνει.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι αἰωνία,
Δὲν εἶναι θά ατος ἡ δύσις·
Τὶς οἶδεν ἂν ὡς ἡ πρωΐα
Δὲν ἀ' ἀνατείλωμεν ἐπίσης ;

Ἡ φιλοσοφικὴ σκέψις, ἡ τόσῳ πλουσίως χυμένη εἰς τὸν Παπαρρηγόπουλον, εἶναι ὁ μόνος λόγος τῆς καλλιτεχνικῆς του ὑπάρξεως. Ἐντὸς τῶν ὁρίων της εὑρίσκεται πάντοτε, ὡς δημιουργὸς καλλιτεχνικῶν ἔργων, καὶ ἐντὸς αὐτῶν ἐπιμένει νὰ μείνῃ. Εἰς τὸ πνεῦμά του, ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς φιλοσοφικῆς σκέψεως, τὸ κάθε τί χρωματίζεται, τὸ κάθε τί λαμβάνει τὰς διαστάσεις του καὶ ἐναρμονίζεται μέσα εἰς τὸν πνευματικόν του κόσμον. Ἀκόμη καὶ ἡ περιγραφὴ τοῦ τοπείου, ποὺ εἰς τοὺς ἄλλους εἶναι ψυχρά, καθαρῶς ἀντικειμενική, εἰς τὸν Παπαρρηγόπουλον γίνεται γενικωτέρα, πολὺ ὀλίγον ἀντικειμενική, πανθεϊστική, τολμῶ νὰ πῶ, ἡ ὁποία συνδέει στενὸς τὸ ζῶν ἄτομον μὲ τὴν ζῶσαν φύσιν. Γενικῶς, ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ποιηταί, οἱ καλύτεροι ἀπὸ αὐτούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Σολωμός, ποιητικῶς σκέπτονται, ὁ Παπαρρηγόπουλος, ἀνήκων εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ποιητῶν τοῦ «φιλοσοφικοῦ λυρισμοῦ», φιλοσοφεῖ ποιητικῶς. Ἡ σημασία τοῦ Παπαρρηγοπούλου, ὡς ποιητοῦ, εὑρίσκεται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι εἰσήγαγεν εἰς τὴν Νεοελληνικὴν ποίησιν τὸν φιλοσοφικὸν λυρισμόν. Τοῦτο τὸ ἀναγνωρίζουν ὄχι μόνον ὅσοι τὸν κρίνουν εὐσεβῶς ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος, ποὺ πρῶτος ἐγκατέλειψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν ταπεινὴν ἐρωτογραφίαν καὶ προσεπάθησε νὰ ὑψώσῃ τὸ πνεῦμά του καὶ τὸ αἴσθημά του εἰς καθαρωτέρας σφαῖρας διανοήσεως. Αὐτὸς ὑπῆρξεν ἐκεῖνος ποὺ πρῶτος ἐξήτασε τὴν γυναῖκα ὄχι μόνον ὡς ἄπιστον ἢ πιστὴν ἀλλὰ καὶ ὡς μέλος τῆς «κοινωνικῆς μονάδος» τῆς οἰκογενείας, μὲ βαθυτέρας ἠθικὰς ὑποχρεώσεις, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξαρτᾶται ἡ εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁ κανονικὸς ρυθμὸς τῆς κοινωνίας.

Αὐτὸς ὑπῆρξεν ἐκεῖνος ποὺ ὡμίλησε διὰ τὴν κοινωνικὴν ἀθλιότητα. Αὐτὸς ὑπῆρξεν ἐκεῖνος ποὺ πρῶτος προσεπάθησε νὰ σκεφθῇ διὰ μόνον τὴν γηΐνην κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπερπέραν του. Αὐτὸς ὑπῆρξεν ἐκεῖνος ποὺ ἀνέταμε πρῶτος τὴν ἀνθρωπίνην καρδιά, ὁ ὁποῖος ἐξῄτησε τὴν πηγὴν τοῦ ἀνθρωπίνου πόνου, ὁ ὁποῖος ἔψαξε νὰ εὕρῃ τὴν ἀστείρευτον κρήνην τῆς ἀνθρωπίνης δυστυχίας ποὺ τοῦ ἔλουσεν εἰς τὰ δακρυγόνα νερά της τὴν ἀπαισιόδοξον σκέψιν του. Ὁ Παπαρρηγόπουλος ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἐκ τῶν Νεοελλήνων ποιητῶν ποὺ ἠρεύνησε φιλοσοφικῶς, ὀβῴθη περισσότερον ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του ὁμοτέχνους καὶ χωρὶς νὰ παύσῃ νὰ ψάλλῃ, ποιητικῶς ἐφιλοσόφησε.

Γ. Β. ΩΑΚΕΙΜ (Τὸ τέλος στὸ ἑπόμενο)

1. Ἐκ τῆς διαλέξεως περὶ Βασιλειάδου καὶ Παπαρρηγοπούλου κ. Ἀγνέου, ὁ ὁποῖος ἀγνώριζεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν Παπαρρηγόπουλον.

1. Μπ. Ἀγνέου· Διάλεξις περὶ Βασιλειάδου—Παπαρρηγοπούλου.

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ὁ Πατέρας καὶ ἄλλα διηγήματα

Κατόπιν ἀπὸ τὸ «Μεγάλο Παιδί» ρωμάντσο, ὁ κ. Παρρρίτης μᾶς ἔδωκε τὸν «Πατέρα» μὲ *ἄλλα διηγήματα*. Ὀρθότερο θὰ ἤτανε βέβαια νὰ προηγηθῇ ὁ «Πατέρας» καὶ ν' ἀκολουθήσῃ τὸ «Μεγάλο Παιδί», γιατί καὶ μεγαλύτερη ἀξία ἔχει τὸ ρωμάντσο αὐτὸ καὶ φυσικώτερο θὰ ἤτανε τὸ πρᾶμα. Πολλὲς φορὲς ὅμως ὁ ἄνθρωπος κάνει τὰ πράματα ἀνάποδα καὶ παρὰ τὴ θέλησή του. Δὲν πιστεύουμε δὲ πὼς γραφήκανε τὰ διηγήματα αὐτὰ ὕστερα ἀπὸ τὸ «Μεγάλο Παιδί» γιατί ἐκεῖνο εἶναι ἔργο ἀρτιώτερο καὶ νεωτεριστικώτερο Ἄλλως τε μᾶς τὸ λέει καὶ ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας στὸν πρόλογό του ὅτι τὰ διηγήματα αὐτὰ εἶναι ἀτὸ τὰ παλιότερά του καὶ δὲν τὸν ἀντιπροσωπεύουν καθ' ὅλα σήμερα.

Ἂν τὰ διηγήματα αὐτὰ γραφόντανε ἀπὸ ἕνα μέτριο διηγηματογράφο μας, θὰ ἤτανε βέβαια πολὺ καλά, ἀλλὰ ὡς λογοτεχνικὰ ἔργα τοῦ κ. Παρρρίτη, ποὺ θεωρεῖται ἕνας ἀπ' τοὺς καλύτερους σήμερα διηγηματογράφους μας, ὁμολογοῦμε ὅτι δὲ μᾶς ἱκανοποιοῦν τέλεια. Ὁ Παρρρίτης εἶναι ὁ μοναδικός μας σήμερα σοσιαλιστὴς διηγηματογράφος. Τὸ τάλαντό του ἔχει κάτι ἀπὸ τὸ Γόρκυ, γιατί κι αὐτὸν συγκινεῖ καὶ ἐμπνέει ἡ δυστυχία τοῦ φτωχοῦ καὶ ἡ καταπίεση ποὺ ἀπαντᾶ στὸ δρόμο του ἢ τὴν δημιουργεῖ μὲ τὴ φαντασία του γιὰ τὸ σοσιαλιστικὸ σκοπό του. Καὶ σκοπός του σὲ κάθε του διήγημα εἶναι νὰ ἐγτυπήσῃ τὴν ἀστικὴ τάξη καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ προλεταριάτο. Πολλὲς φορὲς ὅμως γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ σκοπό του αὐτὸ δημιουργεῖ συνθήκες καὶ γεγονότα ἀνύπαρχτα στὴ ζωὴ ἢ καὶ ἀπίθανα, ποὺ αὐτὰ μὴ λογικοφανὴ πολλὲς φορὲς δὲν προκαλοῦνε τὴν καλλιτεχνικὴ συγκίνηση. Τὰ διηγήματά του ἀπὸ τὴν ἄποψῃ τῆς ἐμφάνισης εἶναι ἄρτια. Ἐπιμελεῖται πολὺ τὸ ὕφος του καὶ ἀποφεύγει κάθε περιττὸ καὶ κουραστικὸ μέχρι σημείου λιτότητος, τόσο ποὺ πολλὲς φορὲς αὐτὴ δὲ μᾶς δίνει τὴν πληρότητα. Ἡ γλῶσσα του εἶναι καθαρὴ δημοτική, μὰ μερικὲς ὑπερβολὲς στὸ φτογτολογικὸ καὶ στὸ λεξιλόγιο ποὺ θὰ ἤτανε καλό, κατὰ γῆ γνώμη μας, νὰ ἔλειπαν μὲ τὴ βεβαιότητα ὅτι τὸ ἔργο τοῦ κ. Παρρρίτη δὲ θὰ εἶχε νὰ χάσῃ ἀλλὰ νὰ κερδίσῃ, γιατί εἶναι μερικὰ πράματα ποὺ τὸ κοινὸ γλωσσικὸ αἴσθημα τἀποκρούει. Γράφει π. χ. «φτισικὸς» ἀντὶ «φθισικὸς» ἢ χτικιασμένος, «παγιάδα» ἀντὶ παγωνιά, «ἀθέλεις» ἀντὶ ἀνθέλῃς, «τὸ τράμι τοῦ τραμιοῦ» ἀντὶ τὸ τράμ, τοῦ τράμ, ἢ τὸ τραμβάϊ, «φουλιώταν» ἀντὶ οὐρλιώτανε, «συβουλή» ἀντὶ συμβουλή, «βνωμοσύνη» ἀντὶ εὐγνωμοσύνη, «τὸ λοιπὸ» ἀντὶ τὸ λοιπὸν κ. τ. λ.

Τὰ κύρια ἐλαττώματα στὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ διηγήματα αὐτά, ποὺ ἐλαττώνουν ἀναμφίβολα τὴν ἀξία τους, εἶναι τὸ ἀπίθανο καὶ ἡ ἔλλειψη βαθύτερης ψυχολογίας, σὲ τρόπο ποὺ νὰ μένῃ ἀσυγκίνητος ὁ ἀναγνώστης, ὅταν τὰ διαβάζῃ. Γιὰ νὰ συγκινηθῇ ὁ ἀναγνώστης πρέπει ὁ συγγραφέας νὰ τοῦ παρουσιάσῃ τὰ πρᾶματα κατὰ τρόπον ἀληθοφανῆ καὶ λογικοφανῆ, ἐκτὸς ἂν γράφῃ φανταστικὰ διηγήματα ποὺ εἶναι τότε ἐλεύθερος νὰ γράψῃ ὅπως θέλει. Ὁ Παρρρίτης ὅμως δὲν εἶναι φαντασιοκόπος, εἶναι ρεαλιστὴς καὶ ρεαλιστὴς μάλιστα τῶν ἄκρων. Τοὐλάχιστον ἐπιδιώκει νὰ φαίνεται τέτοιος. Καὶ γιὰ νὰ μὴ θεωρηθῇ πὼς λέμε μονάχα λόγια, ἂς ξετάξουμε τὲς ἀπιθανότητες σὲ μερικὰ ἀπὸ τὰ διηγήματα αὐτά. Στὸ πρῶτο «ὁ Πατέρας», μᾶς παρουσιάζει ἕναν κατοδικασμένο σὲ πέντε χρόνια φυλάκιση, ποὺ τὸν δδηγοῦν στὴ φυλακὴ δεμένον τρεῖς χωροφύλακοι καὶ ἕνας νωματάρχης. Ξενυχτᾶνε σ' ἕνα χάνι ὅπου ἔρχεται καὶ ἡ μάννα, ἡ γυναίκα καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ κατιδίκου νὰ τὸν ἰδοῦν. Ἐκεῖ ὁ νωματάρχης λύνει τὸν κατάδικο καὶ τὸν κλειδώνει σ' ἕνα δωμάτιο, χωρὶς νὰ πάρῃ τὸ κλειδί. Τὴ νύχτα ἡ μάννα τοῦ κατιδίκου σηκώνεται, ξεκλειδώνει τὸ δωμάτιο καὶ ὁ κατάδικος δ

λοπρόσδο ἐκδότη κ. Γανιάρη μὲ ἀρκετὴ φιλοκαλία.

«Στιγμὲς ποὺ ζῶ»

Μὲ τὸν ἀληθινὰ συμπαθητικὸ καὶ ποιητικώτατο αὐτὸν τίτλο, ὁ ποιητὴς Ἀθανάσιος Κυριαζῆς μᾶς ἔδωκε μιὰ νέα συλλογὴ μὲ ποιήματά του.

Ὁ ποιητὴς Κυριαζῆς εἶναι γνωστὸς στὸ κοινὸ ἀπὸ τὴν ποιητική του συλλογὴ «Ἑκατόμβη» ποὺ τύπωσε τὸν περασμένο χρόνο καὶ ποὺ κρίθηκε αὐτὴ εὐνοϊκά, μὲ τὴ νέα δ' αὐτὴ συλλογὴ του ἔρχεται νὰ τονώσῃ τὴν καλὴ γνώμη ποὺ ἔχει σκηματιστὴ γιὰ τὸ τάλαντό του.

Ἡ λύπη καὶ ἡ μελαγχολία εἶναι ἡ μούσα ποὺ τὸν ἐμπνέει καὶ στὶς δυὸ αὐτὲς συλλογές του. Φαίνεται ὅτι ὁ ποιητὴς ὑπῆρξε πολὺ δυστυχὴς ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ζωῆς του καὶ ἡ δυστυχία αὐτὴ βάρυνε πολὺ στὴν κατοπινὴ ζωή του καὶ γιαὐτὸ καὶ τὸ τραγούδι του εἶναι θλιμμένο :

«Καὶ γὼ στὴν πόρτα πρόσχαρο παιδάκι
στὴς ἐξοχῆς πλανεύουμουν τὰ κάλλη.
καὶ μοναχὰ ὅταν ἔφτανε τὸ βράδυ
τόπινα μὲ τὴ στάμνα τὸ φαρμάκι
ἀκούοντας τὴ γιαγιὰ νὰ λέει ἀγάλι :
—Ἀπόψε εὔτε ψωμί.—Οὔτε ὁ λύχνος λάδι !»

λέει σ' ἕνα τραγοῦδι του ἀπ' τὴ δεύτερη συλλογή του. Καὶ σ' ἕνα ἄλλο λέει πάλι :

«Ἡ θλίψη μου, καθὼς τὸ κυπαρίσσι,
βουδὸ ποὺ ζῇ καὶ πένθιμο ἀπομένει,
ἔχει βαθειὰ στὴ γῆ ριζοβολήσει
ὅμως τὸ δρόμο τοῦρανοῦ ἀνεβαίνει».

Ἀλλ' ἐκτὸς ἀπὸ τὶς οἰκονομικὲς στενοχώριες ποὺ ἀπάντησε στὰ πρῶτα χρόνια του καὶ ποὺ τὸν πότισαν τὴ θλίψη γιὰ ὅλη τὴ ζωή του, καὶ ἡ ὑγεία του κατὰ τὰ παιδικά του χρόνια ὑπῆρξε ἀσθενική, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ 34 τραγοῦδι του καὶ συνετέλεσε καὶ αὐτὴ ὄχι λίγο στὴ μόρφωση τοῦ μελαγχολικοῦ χαρακτῆρα του.

Ὁ Κυριαζῆς δὲν προσέχει πολὺ στὴ μορφὴ τῶν τραγουδιῶν του. Τὸ λόγο μᾶς τὸν λέγει ὁ ἴδιος σ' ἕνα ἀπὸ τὰ τραγούδια του :

«Τοῦ ψωμιοῦ δουλευτὴς μεροκαμάτης
ἡ ψυχή μου τὴν τέχνη δὲν ἐγέφτη
βιαστικὸς κι' ὁ στίχος μου σακάτης».

Ἀλλ' ἂν δὲν προσέχῃ πολὺ τὴ μορφὴ τοῦ τραγουδιοῦ του βάζει ὅμως μέσα σ' αὐτὰ ὅλη τὴν ψυχή του καὶ τοὺς δίνει μιὰ μοναδικὴ ἐσωτερικότητα καὶ ποιητικὴ ἔκφραση, ἀποφεύγοντας κάθε περιττό.

Τὰ τραγούδια τῆς «Ἑκατόμβης» εἶναι ὅλα μικρῆς πνοῆς, ἀπὸ δυὸ τετράστιχα, ἀλλὰ τὸ καθένα κλείνει μέσα του ἀπὸ μιὰ ἰδέα καὶ μιὰ εἰκόνα καὶ διαβάζονται ὅλα μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὰ τραγούδια τῆς νέας συλλογῆς του. Δηλαδὴ διαβάζονται εὐχάριστα. Ἂν ἕνα ποίημα θεωρεῖται ὡραῖο γιατὶ μπορεῖ νὰ διαβαστῇ πολλὲς φορὲς μὲ τὴν ἴδια εὐχαρίστησή, αὐτὸ μπορεῖ νὰ καυχηθῇ πὼς τὸ πέτυχε ὁ Κυριαζῆς. Μεγάλη φαντασία δὲν ἔχει, ἀλλ' ἔχει ἀληθινὴ ποιητικὴ ἐμπνευση. Τὸ τραγοῦδι του εἶναι ἁπλό, φυσικό, ἀληθινό. Ὁ ποιητὴς ἀφήνεται στὴν ἐμπνεψή του καὶ τραγουδάει γιὰ νὰ εὐχαριστήσῃ πρὸ παντὸς τὸν ἑαυτό του, ἀμέριμνος γιὰ τὴν ἐντύπωση ποὺ θὰ κάμῃ τὸ τραγοῦδι του στοὺς ἄλλους :

«Ἄθελα κι ἂν τραγούδησα μὰ ἡ ταπεινή μου ρίμα
δὲν ἤτανε γιάλλου
μόνο γιὰ μέ. Κι' ὁ στίχος μου καθὼς τὸ πρᾶο κῦμα
στὴν ἄκρη τοῦ γιαλοῦ.

Τώρα κι ἂν τὸν ταξίδεψαν μακρύτερα οἱ φίλοι:
ἐμένα τί μὲ νοιαζει ;
ὅποιον τἀρέσει. Ἀ δὲν βαστῶ τῆς τέχνης τὸ κοντύλι
νὰ μὴ μὲ λογαριάζει.

Ἡ ποίησίς του μοιάζει τὸ καθαρὸ νεράκι ποὺ τρέχει σὲ μιὰ ἐρημιὰ καὶ κελαρίζει γλυκοὺς σκοποὺς ποὺ εὐφραίνουν τὴν ψυχὴ τοῦ ἀκροατῆ. Στὸ νέο τόμο του ὅμως ὁ ποιητὴς θέλησε νὰ γινῇ τεχνικώτερος καὶ τὰ περισσότερα τραγούδια του ἔχουν τὴ μορφὴ σονέτων. Ἀπὸ τότε ποὺ ὁ Ἐρεντιὰ μὲ τὰ σαράντα σονέτα του ἔγινε ἀθάνατος, κάθε ποιητὴς τὸ θεώρησε ὑποχρέωσή του νὰ γράψῃ καὶ σονέτα γιατὶ τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς ποίησις θεωρήθηκε τεχνικό. Καὶ οἱ Ἕλληνες λοιπὸν ποιητὲς ἀπὸ τότε ἄρχισαν νὰ γράφουν καὶ αὐτοὶ σονέττα. Τὰ καλύτερα τὰ ἔχουν γράψει ὁ Γρυπάρης καὶ ὁ Μαβίλης. Δὲν ξαίρω γιατὶ τρέφω ἀντιπάθεια γιὰ τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς ποίησης. Εἶναι μὲν ἀλήθεια ὅτι τὸ σονέτο μὲ τοὺς δεκατέσσερες στίχους του περιορίζει τὴν περιτολογία τοῦ ποιητῆ, ἀλλ' ἐνῷ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ τὴν περιορίζει ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν ἐπιβάλλει, γιατὶ εἶναι ὑποχρεωμένος ὁ ποιητὴς νὰ χρησιμοποιήσῃ πάντα δεκατέσσερους στίχους καὶ ἂν ἡ ποιητικὴ ἔννοια τοῦ τραγουδιοῦ του θὰ μποροῦσε νὰ περιληφθῇ καὶ σὲ λιγώτερους. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἀντίθετο μπορεῖ νὰ συμβῇ, δηλ. νὰ μὴν εἶναι ἀρκετοὶ οἱ δεκατέσσερες στίχοι νὰ περιλάβουν ὁλοκληρωτικὰ μιὰ ποιητικὴ ἔννοια καὶ ν' ἀπαιτηθοῦν περισσότεροι. Πρὸς τί λοιπὸν οἱ περιορισμοὶ τοῦ σονέττου; Γιαὐτὸ καὶ ὁ Κυριαζῆς ὅπου τραγουδάει χωρὶς τὸν περιορισμὸ αὐτὸ εἶναι φυσικώτερος καὶ προτιμότερος. Τὰ καλλίτερα ἀπὸ τὰ σονέτα του εἶναι τὸ 1, τὸ 9, τὸ 16, τὸ 20, τὸ 25 καὶ τὸ ὡραιότερο ἀπ' ὅλα τὸ 56 ποὺ βάζουμε ἐδῶ :

«Σκάπατητου βουνοῦ τὴν ἄκρη
σμιλεύω τ' ἄγαλμα τοῦ νοῦ.
Νὰ σμίξεις, πόθε, ποὺ μὲ φλέγεις
τὴ θεία φλόγα τοῦρανοῦ.
Δημιουργός. Καὶ θὰ παλαίψω.
Πατέρας μου εἶσαι οὐρανέ,
Κι' ἀνάξιες γύρω μου σειρῆνες
οἱ χίλιες τῆς ζωῆς φωνές,
ἡ δόξα; ἡ δύναμη, ὁ πλοῦτος,
οἱ παθιασμένες ἡδονές.
Μὰ γὼ ψηλά. Στὸ φῶς. Κιὰν πέσω
μὲ τὴν ὀργὴ τοῦ χαλασμοῦ,
στητὸ θὰ δείχνω τὰ γαλμά μου
κι' ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ ἐγκρεμοῦ.»

Τὴ θλίψη ποὺ κυριαρχεῖ στὴν ποίησή του τὴν ξεχάνει κάποτε ὁ ποιητὴς μπροστὰ σὲ κάποια εὐτυχία ποὺ ἡ μοῖρα θέλησε νὰ τοῦ χαρίσῃ τελευταῖα στὸ πρόσωπο μιᾶς καλῆς συντρόφισσας κι' ἑνὸς χαριτωμένου παιδιοῦ καὶ μᾶς δίνει τὴν κατοπινὴ ὡραία ζωγραφικὴ εἰκόνα.

«Τῆς εὐτυχίας ἡ ζωγραφιὰ στὸ σπίτι μας ἀκέρια.
Γλυκειά μου γυναικούλα σύ,
κρῖνο ζωῆς, ἀγγελικὸ παιδὶ κρατᾷς στὰ χέρια.
Καὶ γὼ σὲ χαίρομαι καρδί.
Κι' ὅπως μὲ βλέπεις πρόσχαρα καὶ κάποιο φῶς κορῶνα
ἀπάνω σου εἶναι, σὰ
μιὰ Παναγιὰ χαμογελᾷς μὲ τὸ Χριστὸ στὸ γόνα
μὲς τάστρα τὰ χρυσᾶ».

ΤΥΜΦΡΗΣΤΟΣ

Ἀντώνη Γιαλούρη : «Θέμος Λάσκαρης».

Εἶν' ἀλήθεια πὼς τελευταῖα ὁ ἐμπρεσιονισμὸς καὶ κάθε σκοτεινισμὸς καὶ νευρικισμὸς μᾶς ἔχουν ἁρπάξῃ, τόσο στὴ λογοτεχνία ὅσο καὶ στὶς ἄλλες καλλιτεχνικὲς δημιουργικὲς ἐκδήλωσες. Καὶ συνήθισε ὁ φιλότεχνος κόσμος νὰ θεωρῇ κάθε πρᾶμα ποὺ δὲν ἀκολουθεῖ τὴν τάσιν αὐτὴ σὰν κάτι τι παλιὸ καὶ ἄχρηστο. Κι' ὅμως τὸ νέο αὐτὸ βιβλίο τοῦ κ. Ἀντώνη Γιαλούρη μπορεῖ νὰ σταθῇ ἀντίθετα σ' αὐτὴ τὴν προκατάληψη. Εἶναι ἕνα διήγημα γραμμένο μὲ τρόπο στρωτὸ καὶ κάπως ρωμαντικό. Κι' ὅμως ἔχει ζωὴ καὶ συγκίνηση καὶ τέχνη μέσα του. Εἶναι ἡ ἱστορία ἑνοῦ ποιητῆ ποὺ μαζὶ ἦταν καὶ ἀνακριτὴς καὶ ποὺ ἐζοῦσε μιὰ ζωὴ ἔντονα λυρική. Μιὰ καλλιτέχνιδα μὲ τὸ παίξιμό της στὸ πιάνο τοῦ ἅρπαξε τὴν ψυχὴ καὶ τὸν ἔφερε μακριὰ ἀπὸ τὴν καλὴ καὶ ἥσυχη γυναικούλα του. Ξέχωρα ἀπὸ τὸν ποιητὴ καὶ τὶς δυὸ νέες γυναῖκες, τὸ ἔργο δὲν ἔχει ἄλλα πρόσωπα. Μόνο ὑπάρχει φάντο μὲ βουδὲ πρόσωπα καὶ μὲ φύση αἰσταντική. Μὰ ὁ ὑπερλυρικὸς χαρακτήρας τοῦ ποιητῆ - ἀνακριτῆ ζεσυλίγεται ζωντανὰ πολὺ καὶ ἀναλύεται μὲ δύναμη. Τὶς δυὸ γυναῖκες ὁ συγγραφέας δὲν τὶς ἀναλεῖ ἀρκετά, μὰ τὶς δίνει φανερὰ μὲ διαφορετικὸ χαρακτήρα. Ἡ μιὰ εἶναι ἁπλὴ γυναικούλα, ἡ ἄλλη ρωμαντικὴ μὲ καλλιτεχνικὲς τάσεις. Ὅταν στὸ τέλος ἡ καλλιτέχνιδα πεθαίνει, ὁ ποιητὴς αὐτοκτονεῖ σ' ἕνα ρέμα, ἀφοῦ πρῶτα πετάει τὸ ἔργο του. Ἡ ἁπλὴ γυναικούλα ἐστάθηκε ἀδύνατο νὰ τὸν κρατήσῃ στὴ ζωή. Εἶναι φανερὴ δηλαδὴ στὸ ἔργο αὐτὸ ἡ τάση τῆς λυρικῆς μέθης ποὺ περνάει τὰ ὅρια τῆς φύσης. Γενικὰ τὸ ἔργο διαβάζεται μὲ πολλὴν εὐχαρίστηση.

ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

ΤΗΛΕΠΑΘΗΤΙΚΗ ΠΡΟΑΙΣΘΗΣΙΣ

Ὁ φίλος Ἰατρὸς κ. Κ. Καμπάνης ἐξέδωκεν ἐσχάτως εἰς κομψὸν τομίδιον θαυμασίαν καὶ ἀρκετὰ πρωτότυπον μελέτην του ὑπὸ τὸν τίτλον *«Τηλεπαθητικὴ προαίσθησις»*, τὴν ὁποίαν συνιστῶμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας.

Εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Σπαταλᾶ παρεισέφρυσαν τὰ ἑξῆς ἀβλεπτήματα· παρακαλεῖται ὁ ἀναγνώστης νὰ τὰ διορθώσῃ πρὶν τὸ ἀναγνώσει.

Τὸ καταμέτρησε Σελ. 9, στήλη 2, στίχ. 44 εἰς καταμέρισε
» λάμπρα » 9, » 3, » 54 » ξάστερα
» μακρόηχο » 10, » 1, » 43 » μυριόηχο
» Ἑλληνικὸς » 10, » 1, » 65 » Ἑλληνικὸς λαός
» θέα ἡ » 10, » 1, » 84 » θεία κ"
» αὐτὸς » 10, » 2, » 9 » ἀντὶς
» ἀνασταίματα » 10, » 2, » 17 » αἰσθήματα.

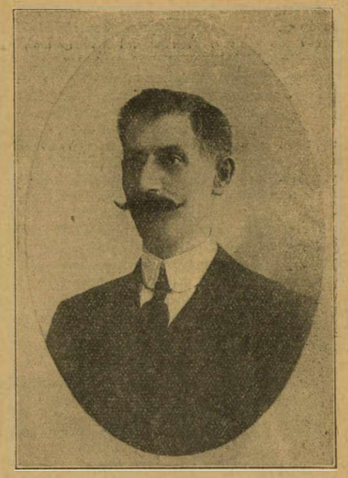

† ΑΝΔΡΕΑΣ ΝΙΚΑΣ

Παρὰ τὸν Κυριθιακὸν κόλπον κεῖται ἡ ὡραία καὶ ναυτικωτάτη πόλις τοῦ Γαλαξειδίου τῆς ὁποίας οἱ ἡρωϊκοὶ καὶ θαλασσομάχοι κάτοικοι αὐτῆς ἐνδόξως περιφέρουν τὴν κυανόλευκον τοῦ ἐμπορικοῦ μας ναυτικοῦ εἰς τὰς θαλάσσας, διαπρέπουσι δὲ καὶ ἐπικρατοῦσι περὶ τὴν ναυτιλίαν εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἔχουν ἀποκτήσῃ πρωτεύουσαν θέσιν παρὰ τῷ ναυτικῷ καὶ ἐφοπλιστικῷ κόσμῳ. Τινὲς τῶν Γαλαξειδιωτῶν ταξιδεύοντες ἀνὰ τὸν κόσμον ἐγκαθίστανται εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς ὑφηλίου ὡς τὴν Ρωσσίαν, Αἴγυπτον, Ἀφρικήν, Ἀμερικήν, Ἰνδίας κ.τ.λ.

Πρὸ ἐτῶν γόνοι ἐκλεκτῆς Γαλαξειδιωτικῆς οἰκογενείας, οἱ ἀδελφοὶ Νίκα, ἀμφότεροι ἐπιστήμονες μηχανικοὶ ὁ Ἀνδρέας καὶ Ἰωάννης Νίκας υἱοὶ τοῦ εὐγενοῦς καὶ χρηστοῦ οἰκογενειάρχου Δημ. Νίκα, διηκήρουν, ὅστις ἐπὶ 40ετίαν τόσον εὐδοκίμως ἐξασκεῖ τὸ ἐπάγγελμά του εἰς τὴν ἰδιαιτέραν προσφιλῆ του πατρίδα διωρισμένος παρὰ τῷ πρωτοδικείῳ Ἀμφίσσης, ἐγκατασταθέντες ἐν Rangoon τῶν Ἰνδιῶν καὶ ἐπιδοθέντες εἰς τὸ ἐμπόριον διέπρεψαν ἐπὶ συναπτὰ ἔτη πλουτίσαντες πλοῦτον τίμιον. Πρὸ ἔτους σχεδὸν ἐπανελθόντες εἰς τὴν γενέτειραν αὐτῶν ἐγκατεστάθησαν μετὰ τοῦ τρίτου αὐτῶν ἀδελφοῦ Ἀναστασίου μηχανικοῦ τοῦ Ἐμπ. Ναυτικοῦ ἐν Ἀθήναις καὶ ἤρχισαν δρῶντες ἐν ἀδελφικῇ συμπνοίᾳ καὶ ἀγάπῃ θαυμαστῇ, ἀγοράσαντες καὶ τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου ξενοδοχεῖον Royal. Ἡ Μοῖρα ὅμως, ἥτις πάντοτε ζηλοτυποῖ τοὺς ἐκλεκτοὺς ἔπληξε καιρίως τὴν εὐτυχίαν των.

Πρὸ δύο μηνῶν ἤρπασε κατὰ τὸν σκληρότερον τρόπον τὸν ἕνα τῶν ἀδελφῶν, τὸν Ἀνδρέαν, βυθίσασα εἰς βαρὺ πένθος τὴν οἰκογένειάν του, τοὺς συμπατριώτας του καὶ ὅλους ὅσους εἶχον τὴν εὐτυχίαν νὰ γνωρίσουν ἀπὸ τοῦ σύνεγγυς τὸν εὐγενῆ καὶ συμπαθητικὸν ἐκεῖνον νέον.

Ἡ «Ἀνθρωπότης», ἥτις τόσον καλὰ γνωρίζει τὴν καλλίστην καὶ ἐκλεκτὴν οἰκογένειαν τοῦ κ. Νίκα, φόρον τιμῆς ἀποτίουσα δημοσιεύει εἰς μνήμην τοῦ ἐκλιπόντος τὴν φωτογραφίαν αὐτοῦ, ραίνει τὸν νωπόν του τάφον μὲ δροσερὰ λουλούδια τῆς Ἀττικῆς καὶ ἐκφράζει εἰς τὴν βαρυπενθοῦσαν οἰκογένειάν του τὰ θερμὰ αὐτῆς συλλυπητήρια.

ΝΕΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΑΙ

Εἰς τὴν Ὀδοντοϊατρικὴν Σχολὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου προσελήφθησαν ἐσχάτως καὶ δύο νέοι καθηγητοί, οἱ κ.κ. Νικόλαος Παπαντωνόπουλος καὶ Ἰωάννης Κραντζώτης. Ἀμφότεροι ἐκ τῶν καλῶς κρατούντων τὴν ἐπιστήμην αὐτῆν.

Ὁ κ. Ν. Παπαντωνόπουλος ἐπὶ 10ετίαν ἐξασκήσας τὸ ἐπάγγελμά του ἐν Ἀμερικῇ, ἔνθα τόσας ἁλματικὰς προόδους ἐπετέλεσεν ἡ ἐπιστήμη αὕτη, ἐπουδάσας καὶ εἰδικῶς τὰς νόσους τοῦ στόματος καὶ τῶν ὀδόντων, ἐγκατεστάθη ἀπὸ ἔτους ἐν Ἀθήναις. Ὁ δὲ κ. Κρανιώτης ἀπὸ ἐτῶν ἐξασκῶν τὸ ἐπάγγελμά του ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἐξετιμήθη δεόντως ὑπὸ τῆς ἀνωτέρας κοινωνικῆς τάξεως. Εἰς ἀμφοτέρους τοὺς φίλους διαβιβάζομεν τὰ θερμά μας συγχαρητήρια ἐπὶ τῇ ὑψηλῇ τιμῇ ἣν ἔκαμεν αὐτοῖς τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον ἀναθέσαν μιον αὐτοῖς τὴν σπουδαίαν αὐτὴν σχολήν.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΝ ΙΔΡΥΜΑ
ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΑΞΙΜΟΣ
ΣΥΝΔΙΟΙΚΗΤΑΙ Ι. ΔΡΟΣΟΠΟΥΛΟΣ

'ΝΕΣΤΟΣ, ΕΦΘΑΣΑΝ ΚΑΙ ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΚΑΠΝΟΠΩΛΕΙΑ
ΤΑ ΠΕΡΙΦΗΜΑ ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ ΣΙΓΑΡΕΤΤΑ 'ΝΕΣΤΟΣ,

Γ. ΡΟΔΟΠΟΥΛΟΣ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ
9-ΛΦ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ-9
ΩΡΑΙ ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ 9-12 & 4-6

Α. ΜΑΤΕΣΙΣ ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ 97 - ΣΟΛΩΝΟΣ - 97

ΙΩ. ΤΖΙΒΑΣ ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ ΠΛΑΤΕΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Κ. ΠΕΡΙΒΟΛΙΩΤΗΣ ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ ΓΡΑΦΕΙΑ «ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 79 (Κάτωθεν Ἀκχδ. Ρουσοπούλου)

ΣΠΥΡΟΣ ΘΕΟΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
Σταθμὸς Ὀμονοίας—Πειραιῶς—Ἀθηνῶν
Ὁ εὐγενικὸς καὶ φιλοπρόσδος αὐτὸς νέος ἔχει πλουτίσει τὸ Καπνοπωλεῖον καὶ Ζαχαροπλαστεῖον του μὲ ὅλα τὰ εἴδη. Ἐπίσης πωλοῦνται ὅλα τὰ Περιοδικὰ καὶ αἱ Ἐφημερίδες.

Δ. ΚΟΚΚΙΝΗΣ ΙΑΤΡΟΣ 17 - ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ - 17
ΩΡΑΙ ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ 2—3

ΟΔΟΝΤΟΪΑΤΡΙΚΗ ΚΛΙΝΙΚΗ
ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ ΟΛΓΑΣ 103
Ἡ τελειοτέρα τῆς Μακεδονικῆς πρωτευούσης
Θαῦμα τεχνικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἐγκαταστάσεως.
Τοῦ Ἰατροῦ Κου Ἰωάννου Σῦλα.
ΑΡΙΣΤΟΥΧΟΥ ΤΗΣ ΟΔΟΝΤΟΪΑΤΡΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΗΣ ΟΥΑΣΙΓΚΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ, ΤΕΩΣ ΥΠΙΑΤΡΟΥ ΕΝ ΤΩ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΩ ΣΤΡΑΤΩ

ΝΙΚΟΛ. ΜΑΥΡΟΜΑΤΗΣ
ΙΑΤΡΟΣ
ΒΕΪΚΟΥ ΚΑΙ ΝΤΟΥΣΑ ΒΟΤΣΑΡΗ

ΜΕΓΑ ΚΑΠΝΟΠΩΛΕΙΟΝ ΚΑΠΝΩΝ & ΣΙΓΑΡΕΤΤΩΝ
ΠΩΛΗΣΙΣ ΧΟΝΔΡΙΚΗ & ΛΑΝΙΚΗ
ΛΑΡΙΣΣΑ ΑΘΗΝΑΙ Χ. ΣΑΡΜΟΥΣΑΚΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΙΣ Α. ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑΚΗ & Α. ΚΑΪΣΤΑΤΖΗ
4-Ὁδὸς Σκτωβριάνου-4

ΣΙΓΑΡΕΤΤΑ

ΓΙΑΝΟΥΚΑΚΗ
& ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ

ΜΕΓΑ Α. ΤΑΞΕΩΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΥΠΝΟΥ

ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ **ROYAL** ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ"
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ-ΣΤΑΔΙΟΥ 44

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΜΙΧΑΗΛ Σ. ΖΗΚΑΚΗ

ΟΔΟΣ ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ — ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ

Ἐν Σμύρνῃ	Παπασλιώτης καὶ Θεοδωρίδης
Ἐν Θεσσαλονίκῃ	Καστρινάκης καὶ Γεωργαντᾶς
Ἐν Χίῳ	Ιω. Ἰατρίδης
Ἐν Μυτιλήνῃ	Ἀδελφοὶ Χατζηδανὴλ
Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ	Στέφανος Πάργας (Διευθυντὴς «τῶν Γραμμάτων»
Ἐν Βόλῳ	Κ. Παρασκευόπουλος

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟ ΤΥΠΩΣΙΝ